

MÉTSZET

ÉPÍTÉSZET
ÚJDONSÁGOK
RÉSZLETEK
SZERKEZETEK

A TOVÁBBÉPÍTÉSTOL AZ ÁBRÁZOLÁSIG
NAPFÉNY, SZIKLÁK, HÁZAK
2015 LEGJOBB NÉMET ÉPÜLETE
A TÁBLA
MÚZEUMGARÁZS
ÉLŐ SEJT A TERMÉSZETBEN
HANGVILLA MINT VÁROSI FÓRUM
A DOMB
OLIMPIA ÉS TÖRTÉNELEM PARKBAN ELBESZÉLVÉ

www.tervlap.hu

Ára: 890 Ft

2016/1/január/február

Garázskapuk és bejáratl ajtók

Garázskapu és bejáratikapu meghajtások

Iparikapu – rendszerek

Rakodástechnika

Kapuk és ajtók Európa piacvezetőjétől

Ingyenesen hívható zöldszámunk:
00-80-80-75-75 • www.hormann.hu

HÖRMANN
Garage and Industrial Doors

Szakszerű, jogszerű konferencia

Fotó: Üllei Kovács László

„A nemzetgazdaság növekedésének érdekében új lakások építésének elősegítése szükséges.” – ezzel a magyartalan mondattal kezdődik az építési törvény év végi módosításának indoklása. A cél aligha vitatható, a megvalósítás annál inkább: úgy tűnik, a törvényalkotók szittya lendülete a bürokráciát célozta, de a szakmaiság lágyrészét találta el. Aligha gondolhatja hozzáértő, hogy a helyi építési szabályzatok a bürokrácia legfontosabb bástyái, pedig úgy tűnik, a településeknek épp e védelmező eszközei kapták a legnagyobb ütest. A szakma nemcsak ezért került nehéz helyzetbe, hanem azért is, mert a nagy hirtelenséggel megalkotott „egyszerű bejelentés” eléggé megbonyolította a helyzetét. Eddig ismeretlen fogalmak és feladatok kerültek elő, ezért az építészeknek nemcsak a felelőssége, de a bizonytalansága is megnőtt. Nagy hirtelenséggel megszervezett konferenciáink során nemcsak tájékoztatni igyekeztünk az építész kollégákat, amikor felhívtuk figyelmüket a megnövekvő felelősségre, de lelket is próbáltunk önteni beléjük, hiszen a szakma évtizedek óta nem tapasztalt mérvű átalakítása végső soron kifejezetten hasznos is lehet. A hírek ugyanis arról szólnak, hogy az elhibázott jogszabályokat máris javítják, tisztázzák az egyszerűsített kiviteli terv kötelezettségét, és bővítik az építész-tervező jogkörét is, nemcsak felelősségi körét. Az innen-onnan szivárgó információk szerint az új rendszerben az építész a 300 négyzetméter alatti lakóépületek építésének valódi karmestere lesz: az ő szavától függ majd, hogy milyen műszaki megoldás alkalmazható és milyen nem. Ha ez valóra válik, akkor kifejezetten hozzájárulhat az építési minőség javulásához. Az országot járva sokfelé érezni teljes defetizmust. A kollégák mintha nem azt éreznék, hogy végre hamarosan urai lehetnek a helyzetüknek, hanem sokkal inkább azt, hogy teljesen – immár egzisztenciájukban is – kiszolgáltatottak lesznek az építetőknek. Félő, hogy igazuk lehet azoknak, akik szerint nem minden kolléga alkalmas erre az új szerepre – vagy legalábbis egy személyben nincs meg minden ehhez szükséges tudása és rátermettsége. Viszont akik (akár összefogva) fel tudnak nőni az új feladathoz, valóban új lehetőséget kapnak olyan házak megalkotására, melyekre méltán lehetnek büszkéek. Várva az újabb (remélhetőleg sokat javuló) jogszabályi csomagot, reménykedjünk abban, hogy sok ilyen kolléga lesz.

CSANÁDY PÁL

Kiadja az Artifex Kiadó Kft., 1119 Budapest, Pajkos utca 28. / 36-1-783-1711 / info@artifexkiado.hu / www.tervlap.hu, www.epitesimegoldasok.hu, www.kamaraikepzesek.hu, www.cpr.hu / ISSN 2061-2710 / Terjesztő: Magyar Posta Zrt. / Hirdetésfelvétel, termékek: Berta Ágnes 36-20-396-5671, Sárdy Csaba 36-20-240-7232 / Alapító-főszerkesztő: Szende Árpád / Főszerkesztő, felelős kiadó: Csanády Pál 36-20-312-4514 / Főszerkesztő-helyettes: Katona Vilmos 36-70-236-2075 / Szerkesztő: Dobossy Edit / Szakmai tanácsadók: Csajbók Csaba, Cságoly Ferenc, Vukoszavlyev Zorán, Wesselényi-Garay Andor, Gáspár László, Nagy Sándor, Roth János, Czigány Tamás (Győr), Lengyel István (Debrecen), Patartics Zorán (Pécs), Ripszám János (Siófok) / Lapterv és nyomdai előkészítés: Csányi Tamás, xfergrafika.hu / Nyomda: D-Plus / Olvasószerkesztő: Hudáky Rita / Előfizetés egy évre: 4900 Ft, két évre: 8900 Ft, három évre: 11 900 Ft. Előfizetés kizárólag elektronikusan a tervlap építész közösségi portálon keresztül: www.tervlap.hu / Az építészeti alkotásokat bemutató cikkek lektoráltak.

THE WAY BIM WORKS

SZAKTERÜLETEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE

A Siemens integrált Parasolid modellezőjével, az új objektum navigátorral, és tucatnyi más új funkcióval az Allplan 2016 az építész és statikus tervezői munka optimális eszköze. A sikerek új dimenziója nyílik meg – BIM filozófia a gyakorlatban.

- \ BIM projektek teljes támogatása
- \ Tökéletes precizitás a 3D modellezésben
- \ Komplex építmények egyszerű kezelése

**PRÓBÁLD KI:
ITT AZ ÚJ ALLPLAN 2016**

30 napig ingyenesen tesztelhető
www.allplan.com/2016

Kérdéseidre válaszolunk
írd: info@nemetschek.hu

T E R M É K E K

- 4 A sokoldalú klasszikus modern köntösben
- 6 Síklemez fedések esztétikusan és egyszerűen
- 9 **Mai szemmel** | Építész: **Dúl** Dezső, **Fenyves** István, **Hont** Róbert, **Hegyi** Lajos
- 10 **A_pro'** / Menedék | Építész: **Benedek** István, **Pásztor** István

M E T S Z E T

- 12 A továbbépítéstől az ábrázolásig | Építész: **Nagy** Tamás DLA

É P Í T É S Z K O N G R E S S Z U S

- 22 Napfény, sziklák, házak | Építész: Emre **Arolat**
- 26 2015 legjobb német épülete | Építész: Matthias **Sauerbruch**, Louisa **Hutton**
- 30 A tábla | Építész: Enrique **Sobejano**, Fuensanta **Nieto**
- 34 Múzeumgarázs | Építész: Rem **Koolhaas**
- 38 Élő sejt a természetben | Építész: **Kazuho** Sejima és **Ryue** Nishizawa

T É M A : K U L T Ú R Á K

- 42 Hangvilla mint városi fórum | Építész: Anthony **Gall**, Albóciné **Ábrahám** Gabriella
- 46 A domb | Építész: Dick **Sikkes**, **Albel** Éva
- 48 Olimpia és történelem parkban elbeszélve | Építész: **Ivány** Inke és Oliver **Sales**
- 50 Amit a rómaiak adtak – Kortárs külföldi építések Magyarországon

Z Ö L D R O V A T

- 56 Épített környezet, egészség és termelékenység, avagy épületek a jó közérzetért

T E R V P Á L Y Á Z A T

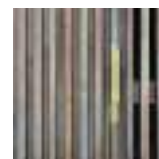
- 58 A Maggie's központok története

A K T U Á L I S

- 60 Olvasónapló a Budai Vár kapcsán
- 64 Hiteles légvárok
- 66 Gondolatok a Hauszmann terv kapcsán
- 72 Építésügyi jogszabályok 2016. januári változásai

K Ö N Y V

- 74 East Side Architecture kiállítás és könyv Kelet-Szlovákia kortárs építészetéről
- 76 **Abstracts in English**
- 78 **Tervezők, szerzők**
- 80 **Ciki**

A Metszet kedvezményrel fizethető elő
a tervlap.hu/elofizetes oldalon!

A sokoldalú klasszikus modern köntösben

1

2

Megújult a Forbo linóleumkollekciója, a Marmoleum padlóburkolat-család: a finom márványmintáktól a modern betonszínéig, az egyszínűtől az izgalmas, csíkos mintákig – a Marmoleum széles kínálatával megoldást

Életre kelt padló

A Marmoleum Textura kétféle új dombornyomásos minta: az áramlásra, illetve a vízsodorta faágakra emlékeztető mintázat különleges lehetőséget nyújt a fényviszonyok finom ár-

Új és eredeti

Az új Forbo Marmoleum Modular kollekció 61 féle színben, különböző mintázattal és 6 féle modulméretben (75×50 és 50×25 cm-es téglalapok, 50×50 és 25×25 cm-es négyzetek, illetve 100×25 és 100×15 cm-es deszkalapok) tartalmaz burkolólapokat. A számtalan lerakási lehetőségnek köszönhetően bármilyen környezethez megteremthető az odaillo padlózat.

Szórakoztató dizájn, könnyű összeszerelés

A Marmoleum Click család új, könnyen összeszerelhető kollekció – a burkolólapokat 2,5 mm vastagságú Marmoleum burkolat, HDF tábla, valamint hangelnyelő parafahátlap al-

3

4

5

ajánl bármilyen ízléshez és környezethez. (A Marmoleum padlóburkolat összetevőinek 97 százaléka természetes anyag, ennek 70 százaléka gyorsan megújuló forrásból származik, 43 százalék újrahasznosítható tartalommal.)

nyalataival történő játékra. A dombornyomat előnyösen eltakarja a különböző rendellenességeket, mint például az előnytelen fényviszonyok mellett feltűnő horpadásokat, egyenlőtlen aljzatot, de a szennyeződések sem szembevetődnek rajta.

Az áramlásra emlékeztető dombornyomat kihangsúlyozza a Marmoleum Striato kollekció (amely a Marmoleum Textura dizájn alapja) csíkozott irányzatának egyediségét. A dombornyomat életre kelti a padlót; kinézete annak függvényében változik, hogy milyen szögből tekintünk rá, illetve mennyi fény verődik vissza a felületén. Az áramlásra emlékeztető mintázat 3 féle színben érhető el.

A vízsodorta faágakra emlékeztető dombornyomat finom texturát és absztrakt famintázatot ötvöz, otthonos és természetes érzést sugallva. E mintázat is 3 féle színben kapható.

kotja. A linóleumlapok 3 féle méretben és 23 féle színben érhetőek el, határtalan lehetőséget kínálva a személyre szabott padló kialakításához. E természetes anyagokból előállított burkolatot nemcsak a kényelem és a kellemes tapintás jellemzi, de erényei még az antisztatikus, a tartósság és a könnyű fenntarthatóság is.

Forbo Flooring Systems Hungary, Budapest

[1-2] Marmoleum Textura: áramlásra, illetve vízsodorta faágakra emlékeztető dombornyomásos mintázat

[3-5] Marmoleum Modular: 61 féle szín, különböző mintázatok, 6 féle modulméret

[6] Marmoleum Click: könnyen összeszerelhető burkolólapok 3 féle méretben és 23 féle színben

6

METSZET

Építész Tervezői Napok 2016

április 21./május 26./szeptember 22./október 13./november 10.
Bara Hotel konferenciaközpontja (Budapest XI., Hegyalja út 34–36.)

A konferenciasorozat szakmai védnöke: **dr. Becker Gábor egyetemi tanár (BME)**
az Építésmérnöki Kar Épületszerkezettani Tanszékének vezetője

Részvételi díj: 2362 Ft + Áfa (3000 Ft).

Az ár tartalmazza az ebédet és a kávészüneti frissítőt, valamint minden résztvevő bruttó
1000 Ft értékben visszatérítést kap a www.tervlap.hu rendszerben.

2016. április 21.

Értéknövelő energetikai felújítás

Tervezett előadók: Dobszay
Gergely, Reisch Richárd, Horváth
Sándor, Lányi Erzsébet

2016. május 26.

**Irodaházak és középületek
épületszerkezetei**

Tervezett előadók: Reisch Richárd,
Horváth Sándor, Pataky Rita

2016. szeptember 22.

Magas- és lapostetők – homlokzatok

Tervezett előadók: Kakasy László,
Földi Zsuzsa, Reisch Richárd

2016. október 13.

**Akusztika, hangszigetelés,
teremakusztika**

Tervezett előadók: Borsiné
Arató Éva (orvosi), Hunyadi Zoltán,
Reis Frigyes, Ilyés László, Csótt Róbert

2016. november 10.

**Tűzvédelmi irányelvek
a gyakorlatban, változás
a szemléletben**

Tervezett előadók: Takács Lajos Gábor,
Szikra Csaba, Kulcsár Béla

Síklemesz fedések esztétikusan és egyszerűen

1

2

A HN Manzard Kft., amely évtizedek óta foglalkozik tetőfedéssel, szigeteléssel, ezúttal a Győr történelmi városnegyedében épült Leier Üzletház burkolására kapott megbízást. Közel nyolcszáz négyzetméternyi tetőfelületet fedtek le a Lindab SRP Click anyagával. Az előkorcolt síklemeszrel kapcsolatban szerzett tapasztalatairól kérdeztük a kft. ügyvezetőjét, Horváth Lászlót.

Mióta dolgoznak a Lindab tetőburkoló lemezeivel?
Közel húsz éve használjuk ezeket a svédacél alapanyagból készült, tűzihorganyzott termé-

keket – a cserepeslemezekről a síklemeszekig. Ha az anyag tartós, esztétikus, könnyen szerelhető, az a kivitelező számára is többszörös előny: gyorsan halad a munka, a megrendelő elégedett, nincsenek garanciális panaszok. A céggel való kapcsolatunk kezdete óta számos tanfolyamukon, továbbképzésükön, termékbemutatójukon vettünk részt. Mára a kft.-nk a Lindab azon partnerei sorába tartozik, akiket kivitelezőként ajánlanak a vevőik számára. Ezt a megbízást is az ő közvetítésükkel kaptuk.

3

Mik voltak a munka jellegzetességei?

Egy hatszáz négyzetméter alapterületű – irodáknak, üzleteknek helyet adó –, kétszintes épület tetőfedését kellett megoldanunk. A közel nyolcszáz négyzetméteres felületre a megrendelők eleve antracit színű SRP Click lemezekből álmodták meg a burkolatot, hiszen ez – klasszikus, elegáns, fémes csillogása miatt – a fehér homlokzattal jól illeszkedik a negyed archaikus építészeti stílusához is. A húsz fokban lejtésű nyeregteret több áttörést is meg kellett oldanunk, ugyanis 16 tetőablak tagolja felületet. Speciális megoldásokat igényeltek a bejárati ajtó felett elhelyezkedő, síklemeszből készült kiugrók is, valamint az ablakszegélyek. A hajlatok – vagy ahogyan szakmai nyelven mondjuk: a vápák – borítását az SRP Click használata esetében úgynevezett akasztófalccal oldjuk meg. Így indítjuk az

KEDVENC LAPJAI DIGITÁLISAN!

- Pár kattintással azonnal olvasható, előfizethető
- Kiadványát több eszközön is elérheti
- Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor eléri
- Ajándékba is vásárolható

adott felületet. Ez biztosítja, hogy vízbukások esetén se legyen beszívargás.

Milyen előnyökkel jár ilyen estekben az SRP Click alkalmazása?

A Lindab termékben az az újítás – ahogy a név is mutatja –, hogy már a gyárban elvégzik az előkorcolást. A lemezeket valóban csak „klikkelni”, azaz összepattintani kell. Elhagyható tehát az a munkafázis, amikor a bádigos bizonyos célszerszámokkal maga hozza létre az anyagon a kapcsolható formákat. Ennek köszönhetően jelentősen rövidebb lesz a szerelésre fordítandó idő. Ezt a feladatot például az öt fős csapatom másfél hét alatt végezte el. Nagy előnye továbbá az SRP Clicknek, hogy az idomok dupla falccal korcoltak, ezért nagyon jó a vízzáró képességük. Esztétikai szempontból pedig az is lényeges, hogy nem látszanak a rögzítések. Ha a minőséget nézzük, meg kell említeni, hogy a tűzihorganyzáson és az alapozórétegen kívül a korrodálódást egy harmadik védelmi vonal, azaz a külső festés is akadályozza. Ezzel a réteggel a lapok mindkét oldala be van vonva. Az sem hátrány, hogy igen nagy színválasztékban áll rendelkezésre.

5

illeszkedően. Hirtelen újabb anyagokat kellett tehát rendelnünk a Lindabtól igen rövid határidőre, hiszen nem akartunk leállni a munkával. Szinte pillanatok alatt teljesítették a kérésünket. Ehhez tudni kell, hogy a Lindabnál olyan gyártóprogram működik, amely a megrendelésben foglalt paraméterek alapján egyedi hosszúságúra vágja az egyébként két fajta standard szélességben készült lemezeket.

Mi a kivitelezés előkészítésekor mezőkre osztottuk a tetőfelületet, és ennek megfelelően rendeltünk különböző hosszúságokat. A

[1-3] Leier Üzletház – Győr

[4-5] Családi ház – Győr

szereltünk. Felhelyeztük viszont azokat a hófogókat, amelyek téli időszakban gondoskodnak a járókelők védelméről.

Milyen jellegű tetőkhöz ajánlja az SRP Clicket?

Bár az áttöréseket és a vágásokat is szépen megtudtuk oldani, alapvetően mégis a körülbelül 20°-os lejtésű nyereg- vagy félnyereg tetőkhöz a legpraktikusabb, ahol nincsenek hajlatok és kevesebb az áttörés. Mi például családi házakhoz és egyszerűbb struktúrájú tetőkhöz előszeretettel ajánljuk az ügyfeleinknek. Speciális szerszámokat nem igényel.

Az SRP Click esetében viszont nem csupán a tetőburkolat minősége, hanem az épület statikai adottságai, illetve a megrendelő esztétikai igényei felől is érdemes közelíteni. Egyrészt, mert kiemelendő az anyag kis önsúlya, jóval csekélyebb, mint a szilikát alapú cserepeké. Ez a tulajdonsága alkalmassá teszi például régebbi épületek tetőzetének felújítására, hiszen nem terheli jelentős mértékben a tartószerkezetet. Másrészt: bár sokszor alkalmazzák műemlék jellegű vagy klasszikus stílusú épületeken, az SRP Click által kiadott textúra a modern házaknak is látványos koronája lehet.

Lindab Kft., Biatorbágy

Hogyan folyt az együttműködés a Lindabbal az építkezés során?

Ahogy eddig is, a szakértő kollégák mindig készségesen a rendelkezésünkre álltak, segítettek. Ráadásul most nagyobb szükségünk is volt rá, mert az eredetileg elvárt feladatot közben a megrendelőnk újabakkal egészítette ki. A ház Zrínyi utca felőli homlokzatát ugyanis a telken álló, régebbi épület stílusához kellett igazítani a történelmi városképhez

cég ezeket külön-külön egyértelmű jelölésekkel ellátva, fakalodákban szállította. Ezt daruval emeltük a munkaterületre, és a meglévő „kottánk” alapján egyszerű volt a kiosztás.

Milyen kiegészítőket, illetve tetőbiztonsági elemeket építettek be?

A vízelvezetést antracit színű Lindab Rainline ereszcatornával oldottuk meg. Mivel az épület passzívház, azaz közel nulla energiaigényű, nincs kéménye. Ezért szerelőjárdát nem

4

Mai szemmel

Lakóházak a Margit körút és a Mechwart liget sarkán (1960)

Építész: Dúl Dezső, Fenyves István, Hont Róbert, Hegyi Lajos

Akkor:

Az 50-es években nem volt prioritás a főváros szövetében a II. világháború által okozott foghíjak beépítése. A lakáshiányt a nagyobb alapterületű polgári lakások felosztásával és a külvárosi lakótelep-építkezésekkel próbálták megoldani. Valószínűleg a Margit körút 43-45. és 49. beépítésének előkészítése sem kezdődött volna meg 1952-ben, ha nem kerül a Mechwart ligetbe a II. kerületi pártház. Ez azonban egy csapásra fontossá tette a hozzá vezető útvonal sarokpontjain elhelyezkedő telkek sorsát, amelyeken a háború előtt az úgynevezett Regent- és Szomjas-ház állt. A főváros egyik legelegánsabb korabeli bérpalotája, az 1935-ben épült Regent-ház, amely nevét a földszintjén kialakított kávéházzal kapta, a városi legenda szerint lőszerrobbanás áldozata lett. Budapest ostroma alatt a német tisztok a kávéház és a többi üzlethelyiség tágas tereit több tonna kézigránáttal, aknával és egyéb lőszerrrel hordták tele, ez okozta az 1945. január 21-ről 22-re virradó éjszakán történt tragédiát. Az összeomló épület maga alá temette a pincébe leszorult lakókat, senki sem maradt életben. A Szomjas-ház szintén az ostrom alatt kapott találatot. Az új épületek első tervvariánsa szocreál stílusban készült, középrizalitokkal, az ókori kelet monumentális építészetének formakincséből merítő díszítményekkel. A modernista stílusban történt áttervezés feltehetően Hruscsov 1954 végi beszédének a következménye, amelyben gazdaságossági szempontokra hivatkozva építészeti irányváltást hirdetett meg, és amelyre Dúl Dezső tervezőtársaival az elsők között reagált. A fellelhető tervváltozatok dátumozásai mindenesetre ezt támasztják alá.

Most:

Az egymással szemben álló házak tömegalakításukban és főbb részleteikben ma is az eredeti állapotot tükrözik. Mindkét épületnél Dúl Dezső tervezőtársa volt Fenyves István, valamint a Margit körút 43-45-nél Hont Róbert, a 49-es számnál pedig Hegyi Lajos. Az ÁÉTV 1955-ben kialakult irodai struktúrájában a Fenyves István által vezetett II. Iroda vitte végig a többször tervmódosításokkal megakasztott kivitelezést, az építész csoportvezető az átadásig Dúl Dezső maradt. Az 1960-ban átadott házakat három évvel később már tartozni kellett, mert a kőburkolat elemei meglapultak és lehullottak. Az épületeken nem történt nagyobb átalakítás egészen 1990-ig, amikor bankfiókok alakítottak ki a 43-45-ös ház földszintjén és első emeletén. Ekkor pusztultak el a ház vendéglátó egységei (a galéria nyílászáróinak kivételével, amelyeket az eredetivel megegyező anyagúra és megjelenésűre cseréltek). Az épület nagy része jelenleg kihasználatlanul, üresen áll, csupán a bankfiók és néhány iroda üzemel benne. A két sarokház az alapvetően azonos megfogalmazásuk által (ami a különböző beépítési szituációkat figyelembe véve virtuóz szerkesztési képességre utal) mintegy kapuzatként vezet a Mechwart liget irányába. Az errefelé sodró erőt még növeli a földszinti homlokzatok ferde vonala, illetve a Margit körúti árkádok ebből adódó szélesedése. A kapuzat monumentális építészeti gesztusa (amely egyrészt elválasztás volt, másrészt nem áll példa nélkül sem a szocreál, sem a modern építészetben) némileg ellentmondásos, a körút felől a szűk terek, a másfajta városi lépték miatt nem tud olyan jól érvényesülni, mint a Mechwart tér felől.

Szöveg: Sztankovics Sarolta – Pesti Monika

Fotó: Kis Ádám

Tervrajz: Lechner Tudásközpont

Menedék

A Blipsz iroda az iskolapadból szerveződött 2007-ben. Az alapítók a zene és a humor mellett az építészetről is hasonlóképp gondolkodtak. Az egyetem elvégzése után a műtermi lét pótolta a gyakorlati képzés hiányait és egészítette ki az elméleti képzésüket. A 2008-ban átadott Hajdo-ház, valamint a 2012-es bungalóik olyan építészeti nyelven szólalnak meg, amelyet Luis Barragán érzelmes funkcionalizmus nevével illetett. A műterem jelenleg Benedek István, Szénási-Papp Zsolt, Pásztor István és Ravasz Norbert építészekből áll.

Az F.K.M. Műterem Erdély-szerzte tevékeny iroda, jelentős tervei között szerepel a kolozsvári Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem kolozsvári Természettudományok és Művészeti Karának új épülete. Az egykori társak közül Macalik Arnold építész 2014-ben új irodát alapított: a Mossfern tervei mára Románia-szerzte megvalósulnak.

Menedék típusterv

A menedékhálózat a túrázók minimális kényelmét hivatott biztosítani Székelyföld hegyvidékén, helyenként sajátos kiegészítő funkciókkal: pl. ornitológiai megfigyelőpont vagy hegyimentőbázis. Gyorsan felépíthető típustervre esett a választás, amely a kívánt funkció, helyszínrajz, talajtan, tájolás függvényében alakítható.

A prototípus Csíkszenttamásra épült fel 2011-ben, a helyi önkormányzat, Hargita Megye Tanácsa valamint a Regionális Fejlesztési és Turisztikai Minisztérium közös hozzájárulásával, az EU strukturális fejlesztési alijából. A menedék tömege, anyaga a régi helyi csűrökre és a hegyi legelők időszakos pásztortanyáira utal. A térség hagyományos építőanyagából, a fenyőfából kiindulva újraértelmezi a csűr tereit, funkcióit, szerkezetét és részleteit. A játék lényege az, hogy távolról réginek tűnjön, közelről pedig újnak, és azonnal befogadjon. A földtér véd, árnyékot nyújt, tűzhely is van, a padláson pedig zárható szállás. Mérete megfelel közéleti vagy akár tudományos összejöveteleknek, spontán vagy szervezett eseményeknek, odafenn pedig egy osztálynyi csapat aludhat.

A menedék típusterv 2011-ben első díjat nyert az Romániai Építészrend erdélyi területi szervezetének tervversenyén a középület kategóriában, és szerepelt a 2013-as Mies van der Rohe-díj romániai jelölései között.

A helyi önkormányzat befejezetlen állapotban vette át a menedéket, 2015-ben pedig jelentős mértékben átépítette. A többi menedék közül egy épült még fel a Csíkkarcfalva mellett lévő Madicsafürdőn.

Benedek István, Pásztor István

Helyszín: Szent Anna feredő, Csíkszenttamás község, Hargita megye, Erdély, Románia

koordináták: 46.56084617816884, 25.76518428945542

Építész: Blipsz + F.K.M. Műterem, Kolozsvár, Erdély, RO

Építész tervezők: Pásztor István, Macalik Arnold (tervező munkatársak: Benedek István, Szénási-Papp Zsolt)

Szerkezettervezés: Milimetric Kft. (Timár László), Csíkszereda, Erdély, RO

Kivitelezés: Fundamenta Kft., Tropy-Com Kft., Erdély, RO

Képek: Kún Ákos, Benedek István, Macalik Arnold

Tervezés / megvalósulás éve: 2010 / 2011

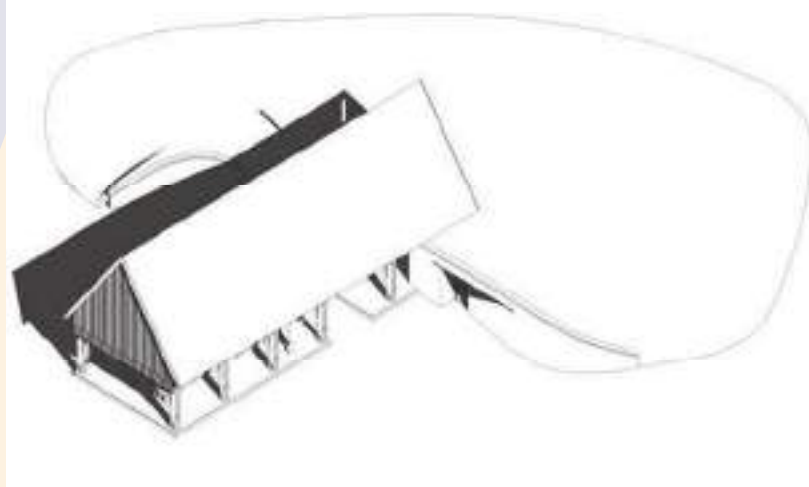
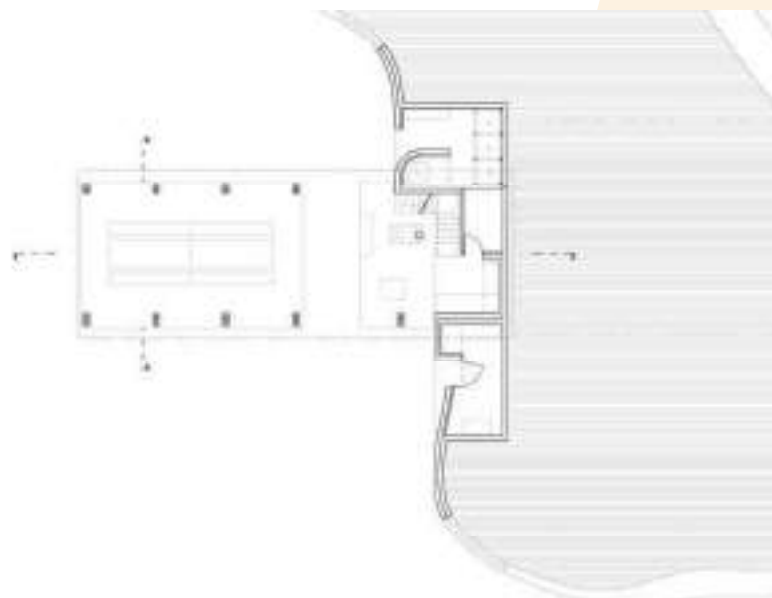
Alapterület: 145 m²

Összfelület: 230 m²

Finanszírozás: közpénz

Költségvetés: kb. 50.000 Euro

Rovatszerkesztő: Wesselényi-Garay Andor; javaslatokat várja a wga418@gmail.com címen

A TOVÁBBÉPÍTÉSTŐL AZ ÁBRÁZOLÁSIG

Építész:

Nagy Tamás

DLA

Megújult kegyhely Mátraverebély-Szentkúton

A megújított támfalban kialakított kegytárgybolt

Ritkán jönnek létre olyan magas színvonalú kortárs építészeti együttesek egy helyen és egy időben, amelyeknek elemei részben évszázados kulturális, építészeti vagy éppen természeti kontextus folytatói, míg más elemei izgalmas elméleti háttérű, autonóm kortárs építészeti kísérleteknek tekinthetők. A szentkúti együttes tervezője, Nagy Tamás kurátori munkája nyomán¹ 2011-ben bemutatkozó pannonhalmi bencés fejlesztések – e recenzióban tárgyalandó egyházi központhoz képest nyilvánvalóan számos okból eltérő példái – izgalmas párhuzamnak tűnnek: a sok évszázados hagyományt az ezredforduló után ott is sokarcú kortárs építészet egészítette ki. Míg azonban a bencéseknél – részben, de csak részben az eltérő léptékből fakadóan – eltérő karakterű és minőségű épületek valósultak meg időben is elhúzódóan, mégis tudatos fejlesztési stratégia mentén, Mátraverebélyen – dacára a hosszú előkészítési folyamatnak – hirtelen, egyszerre állt előtűnk a fejlesztés döntően kortárs építészeti lenyomatának kimerevített képe. Ez a kép egyetlen kéz munkája, egységesnek ható, de mégis eltérő építészeti stratégiák üdítő színvonalú eredménye.

Szentkúton járva egyszerre a hely (a barokk templom és rendház) szakrális hagyományát tiszteletben tartó és továbbgondoló, és egyszerre a festői szépségű völgy természeti környezetével folytatott nagyléptékű és lendületes párbeszédéről tanúskodó, különleges épületcsoportot láthatunk, melyben a helyi kontextus, a ferences hagyomány és a tervező építész életművének legfőbb tanulságai egyaránt jelen vannak.

Észak-Magyarország eldugott települését alig kétezer fő lakja, ám évente kétszázezer zarándok fordul meg a kegyhelyen, amely 1258-ban kapott engedélyt a Szent-széktől, hogy búcsújáró hely lehessen. Hagyománya tehát évszázadokra nyúlik vissza, a legenda szerint Szent László itt fakasztott forrást, miközben a kunok ellen harcolt. Számos csodát is feljegyeztek: egy néma kisfiút az előtte megjelenő Szűzanya a mélyedésben megcsillanó vízzel kínált, amitől a kisfiú meggyógyult. Innen a Szentkút elnevezés, amelyet 1195-től visel a kegyhely. A hagyomány szerint 1701-ben hívők ezrei előtt jelent meg Szűz Mária, s rá kilenc évre, XI. Kelemen pápa nyilvánította búcsúhelynek az akkor még csak egyetlen ká-

Megújult a barokk templom és környezete, melynek fontos eleme a gyóntatóúdvár, tetején a szerzetesi épület teraszával

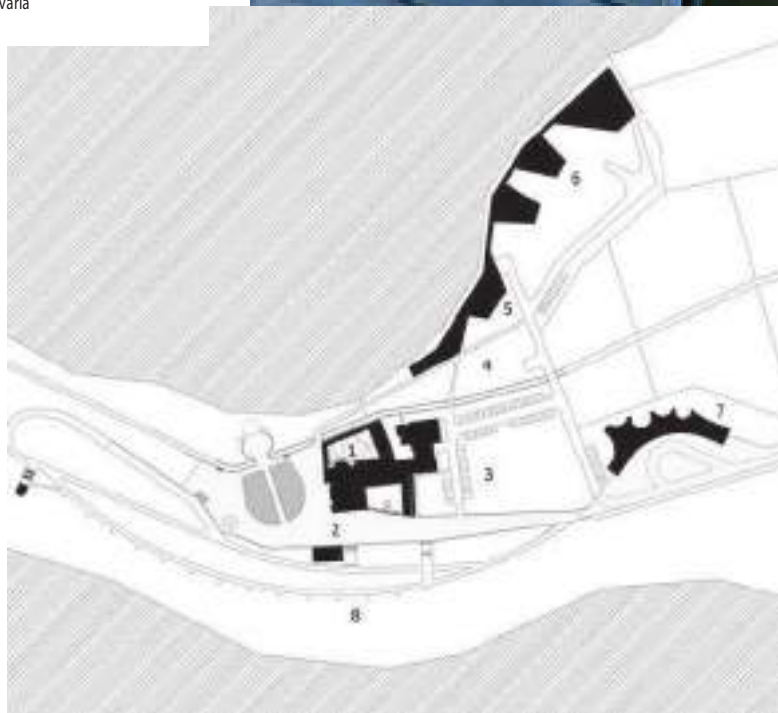
- 1 Lásd Hartmann, Gergely: Pannonhalma folyamatos jelene – Kortárs Építészeti Pannnonhalmán. *Építészforum*, 2011. április 11. CEST 14:43. Hozzáférhető: <<http://epiteszforum.hu/pannonhalma-folyamatos-jelene-kortars-epiteszet-pannonhalmán>> [utolsó belépés: 2016. január 20.].
- 2 Vukoszavlyev, Zorán: Elemek ritmikus sora egy út mentén. Mátraverebély-Szentkút, nemzeti kegyhely. *Octogon*, no. 6 (2015), pp. 54-61.
- 3 A meglévő természeti környezet ilyen, az épületben való közvetlen megjelenésére szép példa Sverre Fehn 1962-ben elkészült norvég biennálé pavilon épülete Velencében.
- 4 Az utalás megjelenik az összes recenzióban is, pl.: Sulyok Miklós: Mindannyian zárándokok vagyunk. A mátraverebély-szentkúti Nemzeti Kegyhely felújítása és bővítése, in: *MÉ* 2015/8, 5-11. o. és Somogyi Krisztina: Közelítések – zárándokokzpont Szentkúton, <http://epiteszforum.hu/kozelitesek-zarandokokzpont-szentkuton>, 2015. nov. 19.
- 5 Referenciaként kézenfekvőnek tűnik megemlíteni a skandináv építészeti néhány emblemikus példáját, melyeknél a természeti környezettel való egységet a meglévő fákat kerülgető vagy legalábbis organikus formálású épülettömeg teszi még szorosabbá, ez figyelhető meg Alvar Aalto 1971-ben elkészült Finandia-épületének hátsó homlokzati részletén is vagy Reima és Raili Pietilä által tervezett 1966-os Dipoli konferencia központjának tömegformálásán, Otaniemi-ben.

Az új kolostorudvar részlete

A szentkúti együttes helyszínrajza

- 1 templom, rendház, új kerengőudvar
- 2 szabadtéri misézőhely, kegytárgyüzlet és burkolt területek
- 3 zárandókház, szálló, étterem és az almáskert
- 4 vécéblokk
- 5 étterem
- 6 zárandókszállások
- 7 fogadóépület információs központtal, kiállítóterrel, kegytárgyüzlettel és vécéblokkal
- 8 felújított kálvária

polnából álló kegyhelyet. 1758–63 között az Almásy család támogatásával épült meg a barokk stílusú bazilika, majd később az ahhoz csatlakozó rendház. Utóbbit a II. világháború után elvették a rendtől, és szociális otthonként üzemeltették, amit 1989-ben kapott vissza a szerzetesi közösség. 2006-tól Szentkút hivatalosan is nemzeti kegyhely. „A lassú lépésekben magvalósuló fejlesztések karaktere és minősége összetett helyzetet eredményezett” – fogalmazott az épület egyik kritikus, ² és valóban: az a topográfiai, történeti és építészeti összetettség, egymásra rétegződöttségből fakadó szép bonyolultság mindennél jobban determinálta a most elkészült továbbépítés menetét. A felvonultatott, egymástól igen eltérő építészeti stratégiák épp ennek az összetett helyzetnek az egyes pontjaira kerestek és találtak megfelelő építészeti válaszokat.

A megújult szabadtéri miséző padsorai

Továbbépítés

A barokk templom és rendház gondos műemléki szemléltető rekonstrukción, többretegű megújításon esett át. E többretegűség egyszerre jelent olyan kisebb, mégis jelentős beavatkozásokat, mint amilyen a templombelső új karzatfelforrójának aajtaja, az Almásy-kripta áthelyezésével létrejött mellékkápolna vagy az új oltár. A megújítás látványosabb eleme a gyóntatóudvar átépítése, mely a régi architektúrát megszabadította a kevésbé értékes részekről, és egységes, visszafogott, travertinburkolatos új teret hozott létre a tömeges gyóntatások számára. A rendház pedig olyan, eddig nem létező kolostorudvarral

hagyományból, de a Kensington Garden-beli efemer építmény különleges atmoszféráját is képes megidézni.

A templom melletti szabadtéri misézőhely és környéke a zárandokhely tömeges rendezvényeinek legfontosabb területe. Egységesen és magas színvonalon újultak meg a kegyhely egyes épületeit összekötő közterületek, amelyek már-már városi téri minőségeket jelenítenek meg. A hagyomány éppolyan nagy erővel van jelen itt, mint a spontán nőtt struktúra vadhajásainak visszavágásával is építkező rendteremtő szándék. A Mária szobornak kialakított új kápolna a kálvária felőli támfalban, a kegytárgybolt és a korábban spontán módon kikerült hálaladó

egészült ki, amely az itt lakó és a búcsúkor szolgálatot teljesítő ferences szerzeteseket ajándékozza meg csendes, meditatív kerttel, az egykori „Hortus conclusus”-ok mintájára. Ez utóbbi szinte szigetszerű ellenpontja a szentkúti világ többi elemének, amelyek egy-egy átlagos napon is (de az augusztus 15-16-án megrendezett búcsúnapokon mindig) nyüzsgő, látogatókkal telített tereké válnak. A faserkezetű új kerengő előképül nem túlzás megidézni Peter Zumthor nagyhatású, 2011-es Serpentine Gallery kertjébe készült pavilon épületét. A körülzárt kert archetípusa úgy elevenedik meg, s válik a körülvevő világtól lerekesztett elemi építészeti térré, kertben lévő kertet, hogy egyszerre építkezik a szerzetesi

táblák egységes elrendezése mind-mind olyan építészeti gesztusok, amelyek egyszerre hoztak létre új rendszert, de a spontán folyamatok szépségét és jelentőségét is tiszteletben tartották.

A megújítás legnagyobb eleme kétségtelenül a zárandokszállás hegylábhoz simuló, 300 méter hosszú épülete, amely – kihasználva a völgy csodálatos természeti adottságait – a domborzattal alkot izgalmas egységet. Míg a barokk templom környékének kortárs átalakítása a történeti épületet és teret, addig a valószerűtlen méretű új épület a topográfiai viszonyokat építi tovább, amikor a hegy lábához simuló, támfalszerű, hullámzó tömeget formál. Szokatlan, hol keskeny, hol váratlan módon

A faserkezetű kerengőfolyosó az új kolostorudvar körül

A hegy lábához simuló zárandókház
homlokzata, a tört vonalú tömeget
homogenizáló faráccsal

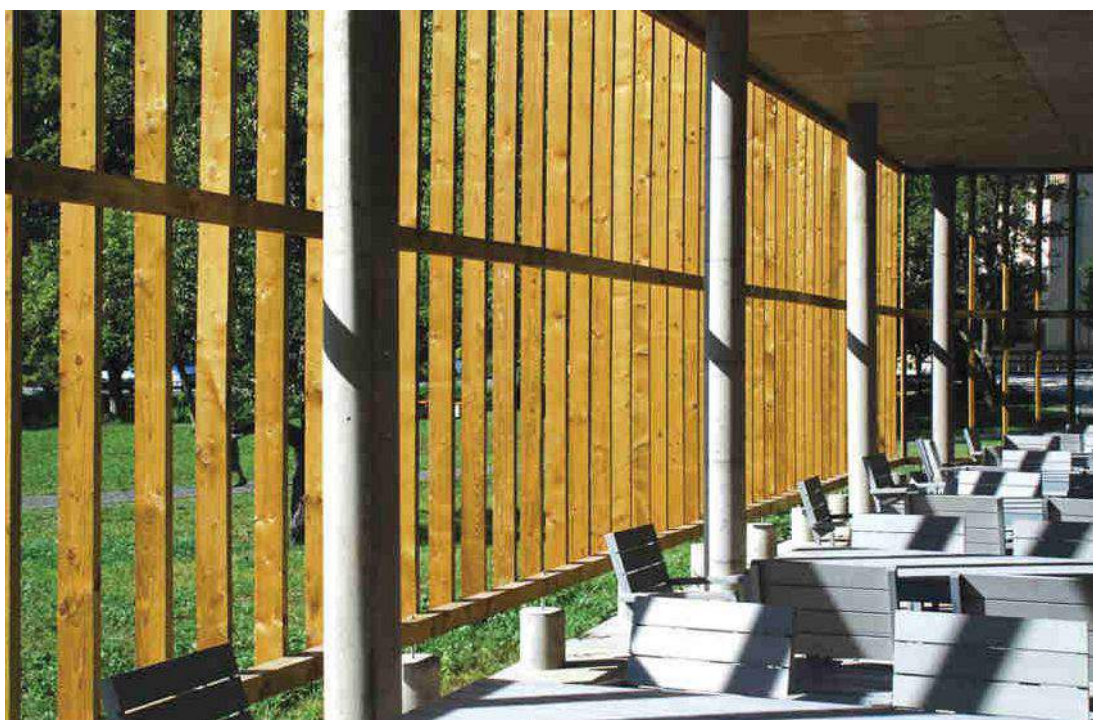

Kedves Tamás,
a projekt nagyon inspiráló!
Tetszik a részletek egysze-
rűsége, az anyagszerűség és az
alaprész térereje. Fontos
építészeti munkának tartom.
Remélem, személyesen is
láthatom majd.
Minden jót: Steven

Dear Tamás,
This project looks very inspir-
ing! I love the simplicity of the
detail, the materiality, and the
spatial energy of the plan. It
looks to be a very important
work of architecture. I hope to
see it in person.
All the best, Steven
(Steven Holl, New-York)

kiszélesedő, pulzáló formája szinte valamely természeti képződménnyel rokonítja. Hatalmas mérete emiatt nem toladó, harmonikusan válik a hegy lábának elválaszt-
hatatlan, azzal egybenőtt részévé. Közelebb menve az-
tán felfedezhetünk olyan, a hagyományos falusi építé-
szetből jól ismert elemeket, mint amilyen a tornác, belső
tereiben pedig változatos térarányokból építkező világ
tárul fel. S ez a legizgalmasabb: itt még nyoma sincs

semmilyen narratívának! Noha vékony mezsgye ez: rész-
ben épület, részben mesterséges táj születésének va-
gyunk a tanúi, ami kétségtelenül indokolt válasz arra az
igényre, hogy egy ekkora méretű épületet kell elhelyezni
ebben a környezetben. Az építés életművén belüli pre-
ferenciák, kipróbált megoldások itt is – s mint látni fog-
juk, a fogadóépületen is – megjelennek. A hatalmas fa
lamellázat egyértelmű átírata az építész korábbi téglará-

csainak (ld. dunaújvárosi és gödöllői templomok), s egyben rafinált megoldása a műtárgyszerűséget erősítő homogenitásnak is. A helyenként önállósuló homlokzati hártya nem mellesleg különféle átmeneti terek létrehozására is képes.

A természettel való szimbiotikus viszony kialakításának nem is igen volt alternatívája Szentkúton. Azon túl, hogy az egész együttes telepítésének nagyvonalúsága méltó társa a mátraverebélyi völgy páratlan természeti szépségének, e viszony néhány apró, testközelí részletből is megtapasztalható. A gyóntatóudvar és az új kolostorudvar kerengőibe beépített öreg fenyők vagy éppen a fogadóépület most ültetett fákat kerülgető épülettömege mind-mind ezt a viszony erősítik – a telepítés lendületéhez és land-art gesztusaihoz hasonlóan, csak teljesen más léptékben.³

Ábrázolás

A túloldali lejtő peremén álló fogadóépület alapvetően eltérő arcot mutat a faluból érkező látogató és a völgy felé. A megérkező zárandok negyedkörív alaprajzú, szolopos-árkádós, kvázi városi térre érkeznek, kicsit a fővárosi Pasaréti téri – a ferences templom és rendház együttesét ellenpontoszó – buszmegálló⁴ időtlenül szép térkompozícióját is megidézte. Az információs központot, kegytárgyboltot, kiállító- és előadótérket, valamint illemhelyeket befogadó épület völgy felőli oldala szokatlan világ: kanyargó, organikus formák kerülgetik a meglévő és új fákat,⁵ az épület tömege pedig elszakad a földtől, s pilléreken állva nyúlik a völgy felé. Az építész elmondása szerint e formát az áldozati ostyák készítésekor fennmaradó téstadarabok szaggatott kontúrja ihlette, kétségtelenül újszerű építészeti világot hozva ezzel létre. Ez az épület az egész együttes kapuja, egyszersmind legtavolabb van az évszázadok alatt kialakult központi résztől. A térbeli és így építészeti függetlenséget lehetővé tevő pozíció és funkció olyan épülethez vezetett, amelyből önfeledt építészeti szabadság sugárzik.

Nehéz ezt az épületet nem a makoveczy gyökerű organikus hagyomány rokonának, vagy épp annak Nagy Ta-

6 Masznyik Csaba: Nagy Tamás építészetről – Ferencz István, Nagy Tamás és Turányi Gábor építészete; *Architectura*, 2002., 105. o.

7 Ekler Dezső: Nagyítás az építészetben, Vázlatok az építészet jelentéséhez, in: szerk.: Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor: *Architectura* 2., Budapest, 2002. Osiris Kiadó, 249-266. o.

8 Juhanni Palassmaa által szervezett kiállítás katalógusában fogalmazott így Graves, 1970 táján, Reimholz szavaival, a 2007-ben elhangzott előadásból: „Az egyik az absztrakció nyelvében és ezzel együtt a modernizmus jövőjében hisz, a másik álláspont szerint az építészeti absztrakció nem nyújt lehetőséget szélesebb kulturális kommunikációra, ezért azt várja, hogy az építészet kifejezőmódja valóságábrázoló legyen.”, Reimholz Péter előadásának leírt változata, 2007. nov.-dec., <http://static1.architectforum.hu/files2012/n00/00/82/98/a-teljes-eloadas-fotokkal.pdf>

más építészetén belüli, izgalmas fejlődéstörténetet leíró fejezetének tekinteni. Az egykori társ rajzai és a Nagy Tamás által jegyzett, 1999-ben elkészült balatonboglári templom között teremtett párhuzamot a velencei bienálé katalógusában⁶ Masznyik Csaba, utalva e hagyomány jelenlétére: „Vincze Lászlónak 1991-ben készült egy rajzsorozata, mely építészeti elemekkel felruházott képzeletbeli növényekre és állatokra emlékeztető építményeket ábrázolt. A rajzsorozat a magyar organikus építészeti egyik legjelentősebb alkotása, Borrominiig és Guariniig vezethető vissza. A balatonboglári templom mintha egy lenne e ti-

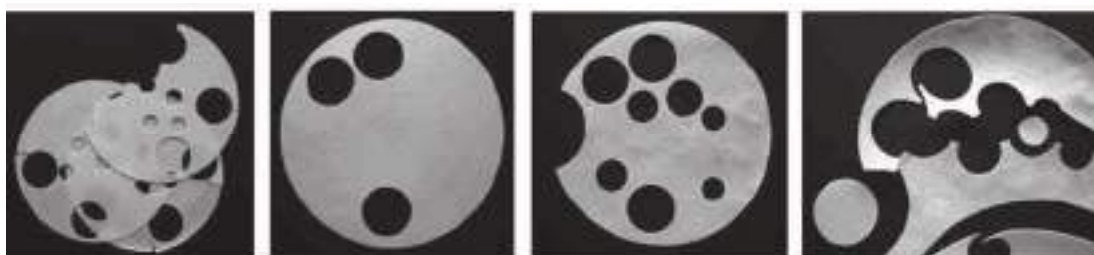
A barokk templom lépcsőterének ajtaja: a nagy homlokzati gesztusok léptékváltott megoldásával

A törtvonalú zárandókszállás épülete az erdő felől

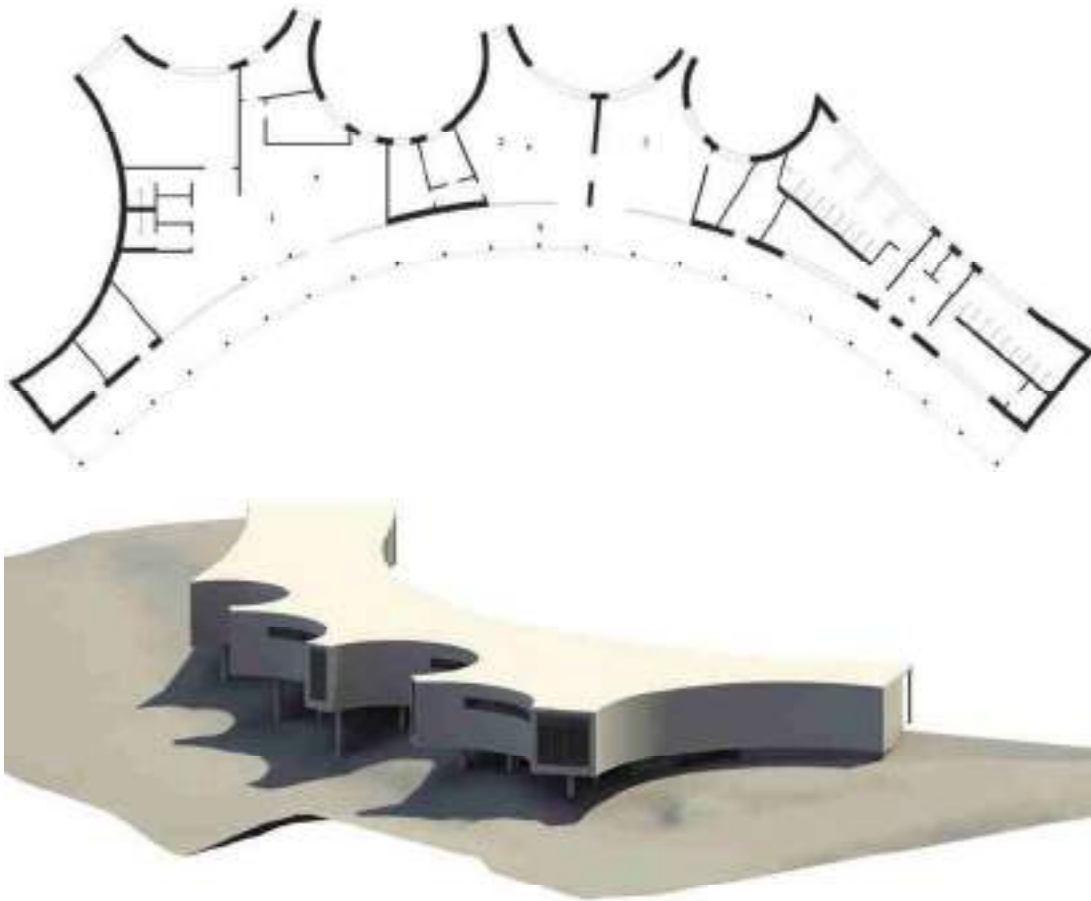
A fogadóépület nézete a völgy felől

Az inspirációs forrásul használt
áldozati ostyatészta-maradékok

A völgy felőli homlokzat
expresszív részlete

A fogadóépület alaprajza

- 1 információs központ
- 2 kiállítótér
- 3 kegytárgyüzlet
- 4 vécécsoport
- 5 fedett-nyitott árkád

A fogadóépület modellje

tokzatos építmények közül, valahol e természeti képződmény és az építészet határán.” Persze mindez nem az ölelő gesztust formázó balatonboglári épületen kezdődött, hanem minimum a szombathelyi biztosító 1992-es épületével, s kiemelkedő állomása volt az alaprajzilag tojásalakot formáló, 1996-ban elkészült dunaújvárosi templom is, melyben a narratív alapformát a tojáscsírárt idéző hittanterem tömege is erősítette. De e vonulatban van helye a sopronnémeti kis templom jin-jang alapképletének 1997-ből, vagy az aszódi evangélikus oktatási együttesnek, kiváltképp az elliptikus alaprajzú kollégiumi szárnynak is. Ennek az elméleti kontextusnak a része Ekler Dezső nagyításelmélete⁷ is, amely e példák egyikében-másikában tagadhatatlanul tárgyiasulni látszik (még ha mindez az építészetén kívüli, ezért az épületeknél óhatatlanul kisebb alapformák mintául vétele miatt szinte magától értetődően adódik is a legtöbb esetben). Persze a gyakran – mint Mátraverebély esetében is – építészetén kívülről jövő analógiák, előképek nem az organikus építészettel jelentek meg a kortárs építészeti szcénában. Reimholz Péter 1986-ban, majd 2007-ben írta le Michael Graves amerikai építésztől kölcsönvett⁸ realista és absztrakt törekvések dichotómiájára épülő elméletét (az utóbbi írásban Gulyás Zoltán életművének meghatározó állomásain keresztül szemléltetve azt). E két alapvetően eltérő megközelítés, a realista (vagy

valóságábrázoló) és absztrakt (elvonatkoztatású) építészet – Reimholz szerint – állandóan egymást felváltó törekvésként volt jelen a 20. századi hazai építészet élmézőnyében. Nagy Tamás építészetében az építészetben tetten érhető ábrázolásnak ez a finom,

A megújított szállásépület homlokzati részlete

gyakran építészetén kívülről jövő, de sosem túlzott egyértelműséghez vezető eredete hallatlanul izgalmas sorozatként jelent meg az elmúlt két évtizedben. Megkockázatom elgondolni – a 80-as években progresszív hazai organikus irányzat idealista fejlődésének történelmietlen

felvetéseként –, hogy milyen erőssé is válhatott volna ez az iskola, ha számos hasonlóan egyéni utak révén finomodik, alakul, desztillálódik, de legfőképp is pluralizálódik a kétségtelenül unikális hatású műhely egykori ereje, s kevésbé válik jól felismerhető kanonizált áramlattá,

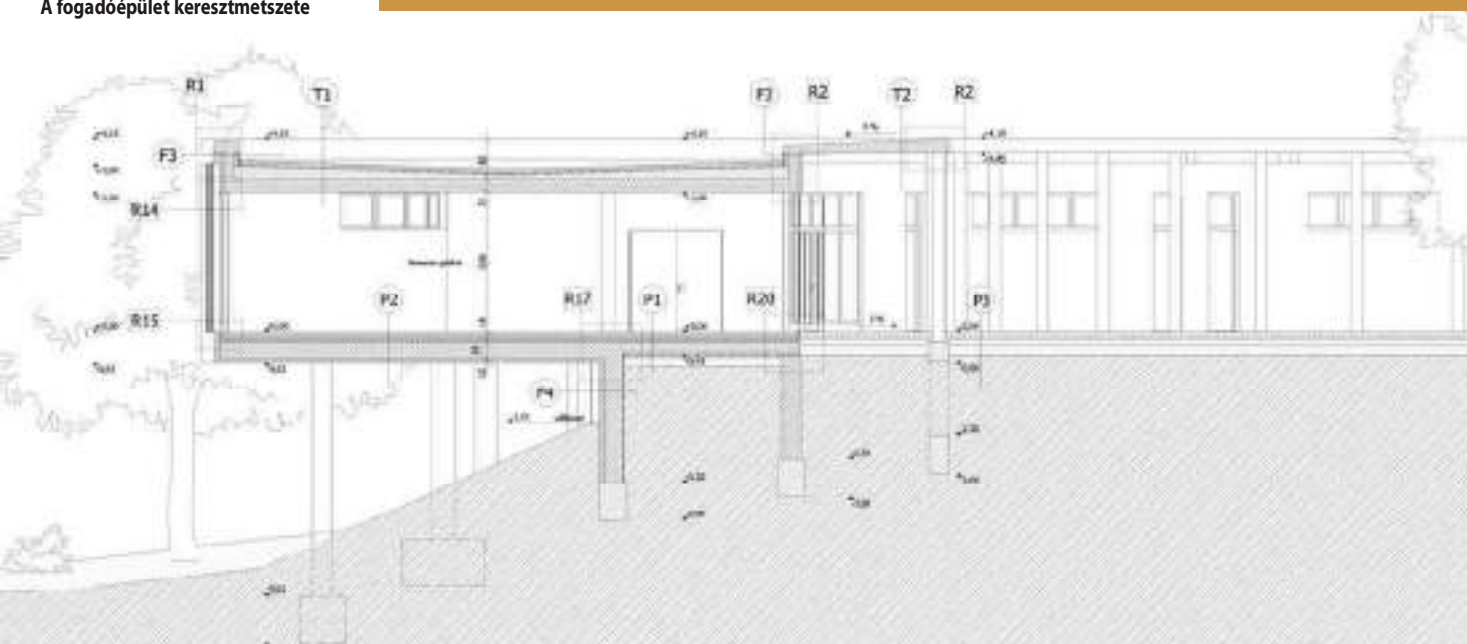
Tágra nyílt tér

A szent hely nem véletlenszerű emberi beavatkozás eredménye, hanem ég és föld összekapcsolódásának megjelölt nyoma, így az ilyen helyen kialakított emberi-építészeti térforma – a visszaemlékezés és visszaalálás révén – a liturgia intenzívebb megélésére ad lehetőséget. A Cserhát egyik völgyében rejtőző Szentkúton a gyönyörű természeti környezet, az erdő mélyén megbúvó (Mária-, Szent István- Szent Imre-, Szent László-) forrásokig kiterjeszkedő szakrális tér évek óta családi zárandoklataink egyik helyszíne. A barokk templom és rendház melletti hatalmas szabadtéri oltár, a 'lourdes-i barlang', az alattuk elfolyó kis patak, a szentségeket ábrázoló Mária-kút, a kálvária-stációk együttesének kavalkádja korábban tartalmazott – legalábbis számomra – valami esetlegességet, valamiféle kedves esetlenséget is.

Az utóbbi évek átgondolt átalakításainak eredményeként rendeződött egységbe ez az évszázadok folytonosságának különféle lenyomatait hordozó emlékhely: „Az időben egymás után következő eltérő hatások változatos sorozata csak akkor művészi értékű, ha van, ami szükségszerűen összekapcsolja az elemeket, ha összefonódó egységükben meghatározott tartalom jut kifejezésre... A változatosság, a könnyen áttekinthető tagolás a műélvezetet megkönnyíti, a lélektani feldolgozás menetét elősegíti, a figyelmet ébren tartja.” Úgy vélem, Szentkút megújításakor sikerült ezt a művészeti elvet a szakrálissal összefonódva megvalósítani. Olyan új építészeti táj- és épületegyüttes jött létre, amely megőrzi az időben korábban létrejött lenyomatokat, az újonnan építettek változatosságát pedig ehhez illeszkedően alakítja ki. A barokk nehézkedése mellé a farácsok szellősségét helyezi, megőrizve azt a – látszás/láthatóság/nem-látszás és rejtőzködés/megmutatás – játékot, amely a 17. századi stílusnak is jellemzője. A hegy lábához illeszkedő zárandokszállás megtalálja természetes helyét hosszanti formájával, ugyanakkor alapvonalaival a sziklák szikárságára és élességére is emlékeztet. A fogadóépület rendhagyó, íves, körnegatívokkal hangsúlyossá, de könnyeddé is tett alaprajza, és – a domboldalt követve – részben oszlopokra helyezése, megemelése szintén olyan építészeti megoldás, amely párbeszédet kezd a ma formaalkotó nyelvén a barokkal, feloldja a már meglévő építmények tömszerűségét, zártságát, és egy nyílt, átlátható, tágas, egységet alkotó rendezett tér részeként értelmezi őket újjá.

A téralakításnak ezek a nagyvonalú, nagyívű és impozáns megoldásai nem feledkeznek meg arról, hogy az imádkozás, a meditáció, a kontempláció terét hozzák létre: megteremtik annak lehetőségét, hogy helyet találjak Szentkúton, hogy megtaláljam azt a helyet, a saját helyemet, ahol leginkább érezhetem, hogy föld és ég összekapcsolódhat bennem akkor is, amikor nem szólalok meg, csak állok a megnyíló tágasságban. *Máthé Andrea*

A fogadóépület keresztmetszete

A fogadóépület bejárati homlokzata az íves árkokkal.

sokszor manierista irányzattá az építészeti gondolkodás szabadságát eleinte elemi erővel sugárzó makoveczi kör ouvre-je.

Visszatérve a fogadóépülethez, s egy pillanatra nem véve tudomást az ostya-analógiáról, mint a formálás meglehetősen személyes előképéről,⁹ olyan épületet látunk, amely minimum kétarcú: az érzézés felőli szabályos, történeti előképeket idéző-ábrázoló, árkados, félköríves szerkesztést nézve nem gondolnánk, hogy az épület túloldala önfeledten emelkedik el a lejtő felett, s szaggatott kontúrjával expresszív formai játékba kezd. De mindez viszont is igaz: a zarándokszállás irányából közeledve a mind tagoltabbá váló, s a bejárás által folyamatosan változó nézőpontokat eredményező homlokzatból egyáltalán nem következik a buszforduló íves térfalának józansága. Ha Masznyik 2002-es hasonlatára gondolunk, akkor a völgy felőli homlokzat közelebb áll valamely természeti képződményhez, mintsem egy épület karakteréhez, s viszont, ha a túloldalt szemléljük. Az épület két arca közötti szándékolt feszültséget a belső sem oldja fel: a szükséges kiszolgáló helyiségekkel, kisebb és nagyobb terekkel tagolt épületbelső nem igazodik egyik világhoz sem, mert a funkcionális okokból tagolt térstruktúra nem is igazodhat egyszerre két, radikálisan eltérő szerkesztéshez.

Továbbépítés és ábrázolás. Azzal kezdtem (mert valóban ez az egyértelmű helyszíni tapasztalatom), hogy e különféle koncepcionális gyökerű épületeket, a köztük lévő tereket bejárva egységet és nyugalmat érezni.

Mindez nyilván egyenesen következik a léptékből, az épületek közötti levegőből, a táji környezet domináns erejéből is. De abból is, hogy e különleges szépségű természeti környezetben semmilyen további magyarázatot nem igénylő módon van jelen a történelem, az évszázadok hagyománya, kultúrája és az azokat hol hangsúlyozó, hol kiegészítő, hol az alárendelt szerepet, hol az önálló karakter jogosságát pontosan észlelő, kimagasló minőségű, de a történeti kontextussal szemben korántsem tolakodó kortárs építészeti világ.

Szabó Levente DLA

Építész tervező:

Nagy Tamás DLA
(LINT Építészeti és Művészeti Kft.)

Építész munkatársak:

Szijjártó Csongor, Meditz Anna,
Sziray Zsófi, Radnóci Kinga,
Hajdú Lili, Lévai Tamás, Vörös
Balázs, Elekes Gabi, Holló Mátyás

Épületszerkezzetani tervező:

Dobszay Gergely, Hadnagy Csaba

Belsőépítész:

Ignácz Erika

Tájépítész tervezők:

Csontos Csenge†, Gyüre Bori

Statikus tervezők:

Puskás Balázs, Késmárky Zoltán

Gépész tervezők:

Dobner Péter, Buda Attila

Villamos tervezők:

Antal Bence: Bertalan György

Gyengeáramú tervező:

Báti Péter

Világítás tervező:

Radnóci Ferenc

Közműtervezők:

Lambert Mária,
Zuppnán M. Andrea

Kivitelező:

Confector Mérnök Iroda Kft.

Fotó:

Bujnovszky Tamás,
Nagy Tamás

NAPFÉNY, SZIKLÁK, HÁZAK

Luxusrezidenciák Bodrumban

Plasztikus variációk.
Egy kis-ázsiai város sűrítménye

Építész:
Emre Arolat

Közösség és relatív elszigeteltség

Beépítési vázlat

A tenger és a Bodrumból İçmelerbe vezető út közti vékony szárazföldi sáv Törökország legkedveltebb üdülőhelye, ahol városias jellegű épületekkel aligha lehet találkozni. A maga romlatlanságában megőrzött partszakasz felüldülést jelent Bodrum zsúfolt látványa után.

A Vicem rezidenciák e partszakasz legmagasabb pontján épültek. Építészeti koncepciónk feszültséget akart teremteni az érintetlen part és a tervezett beépítés viszonylag sűrű mintázata között. Az alkalmazott telepítési séma kísérlet a Bodrumban általánosan elterjedt tömbháztípus újraértelmezésére, de a tagolt tömegkompozíció a kilátás és a funkcionális térkapcsolatok alapján végiggondolt terepadottságok háromdimenziós leképezésének is megfelelő eszköze.¹ A tömeg tagolása abban segít, hogy az együttes a természet szövetébe, a sziklás tájba illeszkedjen. A rezidenciákat egyesítő tömb talajjal érintkező homlokzati szakaszait a lehető legtermészetesebbre terveztük. E vastag kőfalak kellően szigetelnek: nyáron hűvösen, télen melegen tartják a belső tereket. A fölébük épített, voltaképpen rajtuk fészkelő lakrészek azonban finomak és könnyedek, szinte légneműnek hatnak a szilárd sziklákon. A homlokzatok fazsaluit a napjárása szerint lehet állítani. Az alsó szint egyes homlokzati szakaszai teljesen felnyithatók: a sok kis rész egye-

¹ A történeti városmorphológia tudományában és objektív alapokra helyezésében jeleskedő kutatók szerint a török városkép és utcahálózat mintája egyedi jellegzetesség, melynek modern értelmezése kétségtelenül felelősségterhes feladat. Lásd Kubat, Ayse Sema – Asami, Yasushi – Istek, Ismail C.: „Characterization of Street Networks in Turkish-Islamic Urban Form”, in John Peponis – Jean Wineman – Sonit Bafna (eds.): *Space Syntax 3rd International Symposium*. Georgia Institute of Technology, Atlanta (2001. május 7-11). Hozzáférhető: http://www.ucl.ac.uk/bartlett/3sss/papers_pdf/36_kubat&asami.pdf [utolsó belépés: 2016. február 9.].

Nehézkedés és feloldása. A földszint kőtalapzatán favázas felépítmények sorakoznak

sülésével egy összefüggő tér jön létre. A szórt állású épületek közti átszellőztetett, árnyékos udvarok forró nyári napokon is kellően hűvösek.

A tájtervezési munkarész is az előzőekre rímelő koncepció mentén készült. Nem akartunk buján teleültetett, túlsordulóan zöld kertet. Célunk az volt, hogy a tervezett landscape a meglévő természetes magaslati táj morfológiájában osztozzon, és ihletője a bokrokkal tarkított sziklás tengerpart, annak különféle jellegzetes felületi képződményei, maga a szikla textúrája legyen.

Szélvédett bemetszés két traktus között

Emre Arolat

Napkövetés. Az emelet függőleges, állítható lamellái

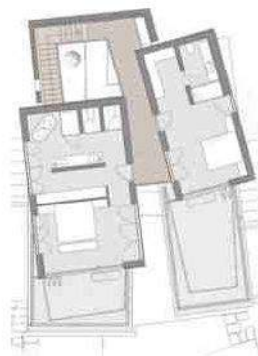

Bizalmas szomszédság.
Az önálló lakrészek
közös fedett belső
udvarokra nyílnak

Lakóegységek.

Alaprajzi változatok

Koncepció: Emre Arolat
Architecture (EAA)

Építészet: Emre Arolat
Architecture (EAA)

Generálkivitelező:
Vicem Yacht-Sanko Holding

Statika: Reel Engineering

Épületgépészet: Hidromekanik

Elektromosság: Bodrum Electra

Tájépítészet: DS Architecture

Fotó: Cemal Emden,
Thomas Mayer

Fordította: Katona Vilmos

Fő megközelítés a park felől,
háttérben egy kápolnával

Építész:
Matthias
Sauerbruch,
Louisa
Hutton

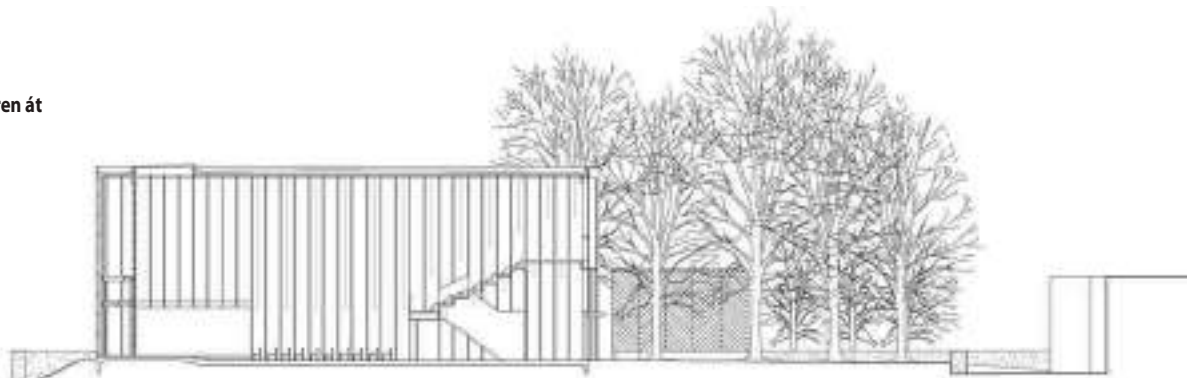
2015 LEGJOBB NÉMET ÉPÜLETE¹

Emánuel-templom és közösségi ház, Köln

A kölni Emánuel-templomot a parókia kertjén át lehet megközelíteni, amelyet érett korú fák vesznek körül. A kültéri aktív pihenés és istentisztelet számára felkínálkozó kert az új együttes központi eleme, amely magába foglalja a harangtoronyt, a templomot, egy kis kápolnát az egyéni imák számára, valamint az urnatemetőt.

Az út felől a harangtorony jelöli ki a bejárat helyét. A látogató egyszerű négyszögletes kapun át jut az alacsony belmagasságú előtérbe, amely a két mellékszárnyal közrefogott főhajóba nyílik: a kompozíció némileg újraértelmezi a klasszikus bazilika metszetét egy kis lélekszámú modern gyülekezet számára. Az oldaltraktusok

Hosszmetszet a liturgikus téren át

Terepbe illesztett földszinti alaprajz

1 A kölni evangélikus Immanuelkirche a Deutscher Architekturpreis 2015-ös győztese, lásd a Német Szövetségi Kamara jelentését: <<https://www.bak.de/baukultur/architekturpreise/deutscher-architekturpreis>>, valamint a *Detail.de* kiértékelő közleményét: <<http://www.detail.de/artikel/deutscher-architekturpreis-2015-sauerbruch-hutton-als-gewinner-13535>> [utolsó belépés: 2016. február 1.].

helyet adnak a sekrestyének, több közösségi foglalkozó-
nak, egy zenei próbateremnek és a konyhának. A közös-
ségi események alkalmára átrendezhető, széksorokkal
lazán feltöltött főhajó tiszta teret definiál, amelyet az
előcsarnok fölött emelkedő karzat többelhelyekkel egé-
szíti ki. Az oltár háttérében a padlótól a mennyezetig
egy fából készült, festett falmező feszül, amely valamit
sejtet a mögötte rejtőző orgonából. A napfény felülről
lép a templomba, és megvilágítja ezt a mezőt, de hátul-
ról, a karzat fölötti matt üvegernyőn keresztül is érkezik
fény, amely kívülről a falevelek árnyjátékát vetíti az ab-

lakra. Esténként hosszú szálon függő, meleg fényű lám-
pák teremtenek léptékében is otthonos légkört.

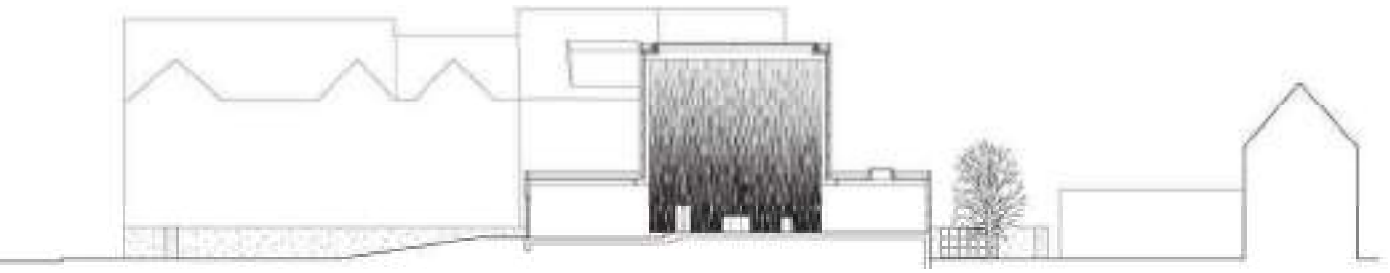
Az egymagában álló, egyszerű kis kápolna elhatároló-
dik a külvilág zajától. Mögötte a fák között egy új urna-
temető fészkel. A harangtorony, a templom és a kápolna
átlósan fektetett deszkaburkolatot kapott. Karakterét a
formai egyszerűség határozza meg, amely lényegre törő
szerkezettel és őszinte anyaghasználattal vált teljessé.

Louisa Hutton

**Dinamikus tömegű kortárs bazilika
diagonális deszkaburkolattal**

Oltár felé tekintő keresztmetszet

Az előtér diszkrét
belső határvonala

Retrospektív pillantás:
a csarnok és a karzat tere

Zenei eltmusok
 az orgonát tartó
 szentélyzáró falon

Megbízó: Evangelische
 Brückenschlag-Gemeinde Köln-
 Flittard/Stammheim
Építész: Sauerbruch Hutton
Feladós tervezők: Prof. Matthias
 Sauerbruch, Louisa Hutton
Társ-tervezők: Juan Lucas Young,
 Jürgen Bartenschlag, Vera
 Hartmann, Tom Geister, Anja
 Vogl, Karolina Sznajder, Nina
 Sleska, Anja Frenkel, Andrea
 Frensch, Matthias Cremer, Anna
 Czigler, Jörg Albeke, Meta Popp
 Tájépítész: Hager Partner AG,
 Zürich

Statika: Horz + Ladewig,
 Ingenieurgesellschaft für
 Baukonstruktionen mbH, Köln
Épületgépészet: HDH
 Ingenieurgesellschaft für technis-
 che Gebäudeausrüstung mbH,
 Berlin

Világítás-technikák:
 Studio Dinnebier, Berlin
 Épületakusztika: TOHR Bauphysik
 GmbH & Co. KG, Bergisch-
 Gladbach

Kivitelező: Volker Langenbach,
 Architektur + Projektsteuerung
 (lb)² Köln, Antoniter
 Siedlungsgesellschaft mbH Köln

Fotók: Margot Gottschling,
 Annette Kisling

Fordította: Katona Vilmos

A kereszt dőltre iszolt ablakok

Építész:

Enrique

Sobejano,

Fuensanta

Nieto

A TÁBLA

Arvo Pärt Központ, Laulasmaa, Észtország

Az erdő mint az építészeti kompozíció része

Az új Arvo Pärt Központot egymást tükröző zenei témák analógiájára terveztük. Alaprajzi geometriája az ötszögből indul ki, amely egyedi méretű udvaraiba integrálja a területen meglévő fenyőfákat is. Ügyeltünk rá, hogy minden nagyobb fa megmaradjon, és egyetlen fenyőt se vágjanak ki. Az épület ötszögű területegységeinek variációi ennek megfelelően egyedi térsorozatot alkotnak, amelyek a program által kívánt térkonfigurációt eredményezik. Az enteriőrt két hosszan ívelő, fából készült fal írja körül, amelyek a kevésbé nyilvános tereket elválasztják a program többi helyiségétől. A könyvtár az archi-

vummal a munkahelyekhez és az irodákhoz csatlakozik a földszinten. Az előadótermet egy többfunkciós „térbe foglalt térként” képzeltük el, amely koncertek, performanszok, konferenciák és filmvetítések alkalmával lenne használatos. Az időszakos kiállításokra is jól kihasználható előcsarnokhoz ajándékbolt és kávézó tartozik, amelyek vizuálisan szorosan összefűződnek a külső táj látványával.

Az Arvo Pärt Központot úgy képzeltük el, mint az összpontosítás és tanulás egyetlen nagy terét, ahol lehet eszmecsere folytatni, kiállítást nézni, kávézni, a könyv-

Hosszmetszetek

tárban olvasni, az auditoriumban előadást hallgatni, vagy egyszerűen csak kószálni egyet az erdőben.

A felhasznált anyagok meghatározzák a teljes épület meleg, bensőséges légkörét. A térbelső fehér olajjal kezelt fenyő válaszfalának, mennyezetének, megszakítatlan padlóburkolatának mintázatát átszővi az udvarok felől beszűrődő fény. Az elektromos, digitális, audiovizuá-

lis és világítástechnikai infrastruktúrához egyszerűen csatlakozhatunk, konnektorokat a ház teljes területén találunk. A ház építészeti téziséét egyetlen építészeti elem mondja ki: a nagy emelvényként felfogott hajtogatott tető, amely mindenütt leköveti a térbelső tereinek kívánt belmagasságát. A pontosan illesztett matt, tengerkék alumíniumpanelel burkolt tető-landscape a környező

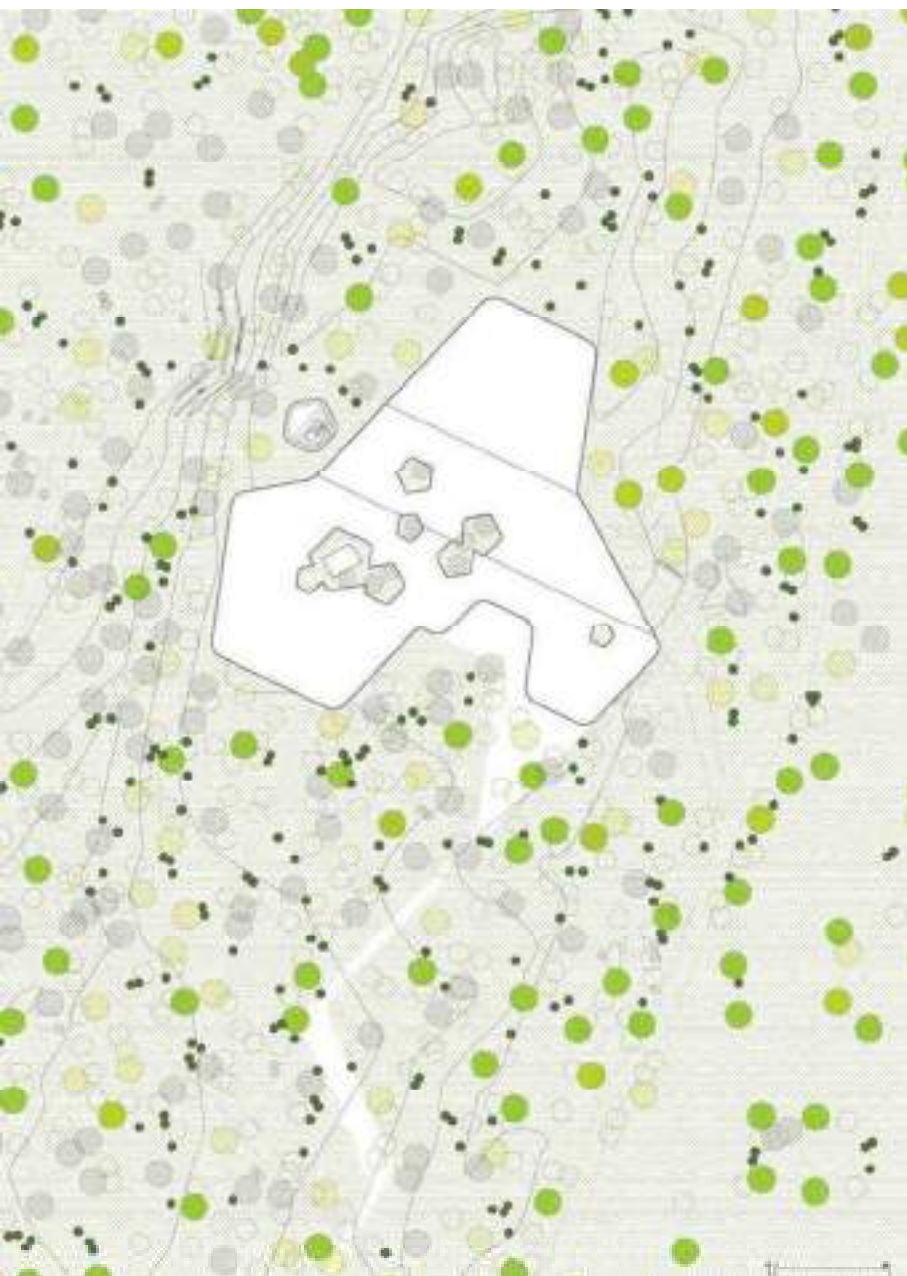
1 Vö. Hillier, Paul: *Arvo Pärt*. Oxford University Press, Oxford / New York 1997, pp. 151–162.

Egyszerre kint és bent. Az emberléptékű többfunkciós térből könyvtár, kiállítás, előadók és alkotószobák nyílnak

A függőleges és vízszintes ritmusok drámai találkozása Arvo Pärt zenei összhangjára rimel

fák geometriájával és organikus formájával is párbeszédbe kezd.

A fényszűrő homlokzatokat karcsú oszlopok változó sorozata tagolja, amely Arvo Pärt zenei kompozícióinak építészeti kivetülése. Néhol lehetőség kínálkozott nagyobb áttetsző üvegfelületek kialakítására is, míg más részek védettebbek, és kitöltik a szűrőernyő hézagait. A szoborszerű, könnyűszerkezetes kilátótorony Arvo Pärt zoltárainak szekvenciáit veszi alapul.¹ Az udvarok ötszögletű alaprajzát folytató, spirálszerű építmény a fák fölé magasodik, ahonnan távoli pillantást vet a tengerre.

Arvo Pärt alkotói hagyatékának építészeti eszközökkel történő értelmezése egyet jelent zenei kompozícióinak bensőségessége és az észak táj szép elevevése közötti középút felfedezésével. A fák megóvásáról született radikális döntés váratlan kiindulópontja lett az egyedi szerkezetű tető és az átriumok belső tereinek játékos világa közötti dialógusnak. Hisz abban ki kételkedne, hogy a tér ugyanaz az építészetben, mint a zenében a csend?

Enrique Sobejano, Fuensanta Nieto

**Geometriai megfelelés az erdő
mintázata és az épület
szerkesztőelve között**

Alaprajz

1. archívum
2. könyvtár
3. közlekedő és kiállítótér
4. kutatószobák
5. auditórium
6. kápolna
7. műterem
8. kávézó
9. mosdók, kiszolgálóhelyiségek

Az ottszalaprajzen emelkedő,
spirális szerkezetű torony a fák
magasságából tekint a tengerre

Megbízó: Nemzetközi Arvo Pärt
Központ Alapítvány

Építész: Nieto Sobejano
Arquitectos, Fuensanta Nieto –
Enrique Sobejano

Projektvezető Építész:

Alfredo Baladrón

Társítványok: Evelina
Vasiliauskaite, Berenice Moran,
Pablo Gómez, Simone Lorezon,
Covadonga Blasco, Paolo Russo,
Víctor Mascato, Víctor Esquivel,
Juan Carlos Redondo

Számlógépes modell: Nieto
Sobejano Arquitectos, Juan de
Dios Hernández, Jesús Rey

Fordította:

Katona Vilmos

Megérkezés a központi csarnokba

Építész:
Rem
Koolhaas

MÚZEUMGARÁZS

Kortárs galéria a Gorkij parkban

1 Vö. Garrido Colmenero, Ginés: *Melnikov en París. Del pabellón soviético a los garajes* [doktori értekezés]. Escuela Técnica Superior de Arquitectura, Universidad Politécnica de Madrid, 2004. Hozzáférhető: <http://oa.upm.es/195/1/GINES_GARRIDO_COLMENERO.pdf> [utolsó belépés: 2016. február 5.].

A romosan talált Vremena Goda

A Kortárs Művészeti Múzeumgarázs Moszkva egy évtizedek óta elhagyatott éttermi pavilonja, a Vremena Goda (Évszakok) helyén jött létre. Az 1960-as évekbeli előre gyártott vasbeton szerkezet felhasználásával készült

5400 m²-es beruházás két szintje képtárat, gyermek alkotóházat, több irodát, üzletet, kávézót, egy előadótermet és egy tetőteraszt is magába foglal. Bár a terv – a mozaikot, a csempe- és téglaburkolatot is beleértve –

A szocialista korszakot dokumentáló épületmaradvány letisztított szerkezete köré kéthéjú polikarbonát homlokzat épült

megőrizte a szovjetérás talált elemeket, egy egész sor innovatív építészeti és kuratori eszközzel egészítette ki azokat.

A Múzeumgarázst 2008-ban alapították a Konsztantin Melnikov által tervezett volt Bakmetevszkij kocsiszímben.¹ Az intézményt néhány év elteltével Moszkva északi részének félig ipari környezetéből a főváros egyik legismertebb közterére, a Gorkij parkba költöztetik, ahol egy jóval szélesebb és sokrétűbb közönség előtt fog bemutatkozni.

Az 1990-es kiürítése óta hónapok, esőnek és napsugárzásnak kitett Vremena Goda étterem – a Gorkij park egykor népszerű találkozóhelye – ma már csak egy homlokzataitól megfosztott torzó. De még romos állapotában is megőrzött valamit a szovjet „kollektíva” hangulatából: igazi köztér ez csempével, mozaikkal és téglával ékesítve.

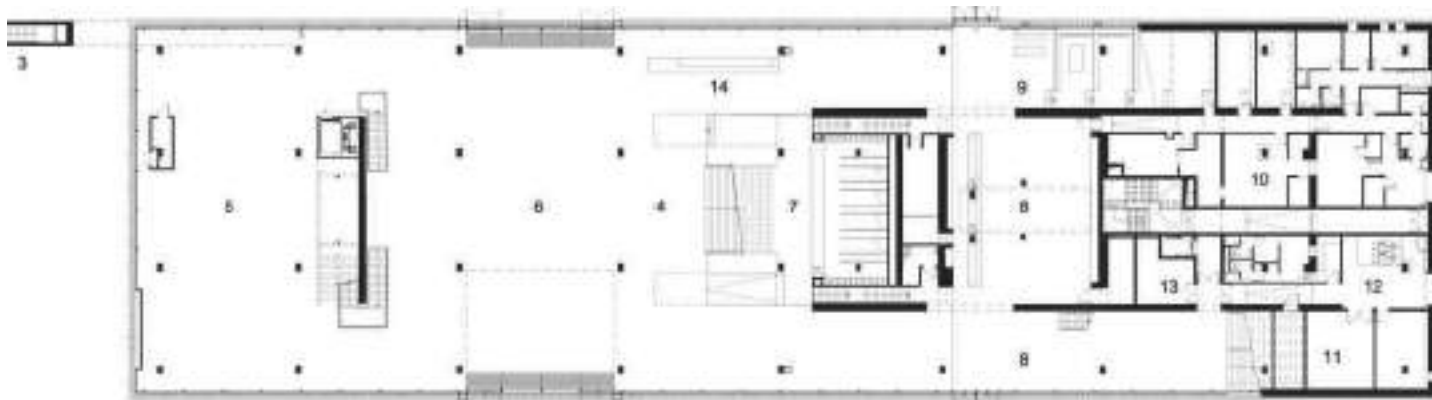
Az épület kétemeletnyi nyitott teret kínál, amely akadálytalanul rendelkezésére bocsátható az egy-egy közlekedőmag és kiszolgálóegység köré szervezett kiállításoknak. A múzeumi program három szintet foglal el, alkalmazkodva a meglévő szerkezet téri és szerkezeti lehetőségeihez. A pavilon északkeleti részének elszórta, egy

központi mag köré csoportosuló térsora elsősorban oktatási és kutatási programoknak ad majd otthont. A déleleti szárny nagy kiterjedésű nyílt tereit kiállítások, alkotóprojektek és rendezvények számára terveztük.

Az expozék többféle belső tételrendezésben is elképzelhető. A kurátorok a kiállítás teljes területén kiaknázhatják a „fehérdoboz” újszerű múzeumtechnikai lehető-

A korábbi épületből csak a vasbeton pillér-gerenda rendszer és a főfalak maradtak meg

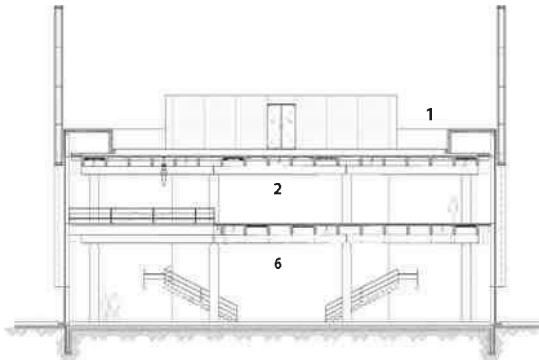
Földszinti alaprajz

1. tetőterasz	5. kísérleti művészeti tér	9. könyvesbolt	13. gépészeti tér
2. központi kiállítótér	6. előtér	10. konyha	14. recepció
3. menekülőlépcső	7. ruhatár	11. raktár	
4. feljárat az előadóteremhez	8. büfé/kávézó	12. feltöltés	

Kizökkenő homlokzat: a bejárat elvéthetetlen

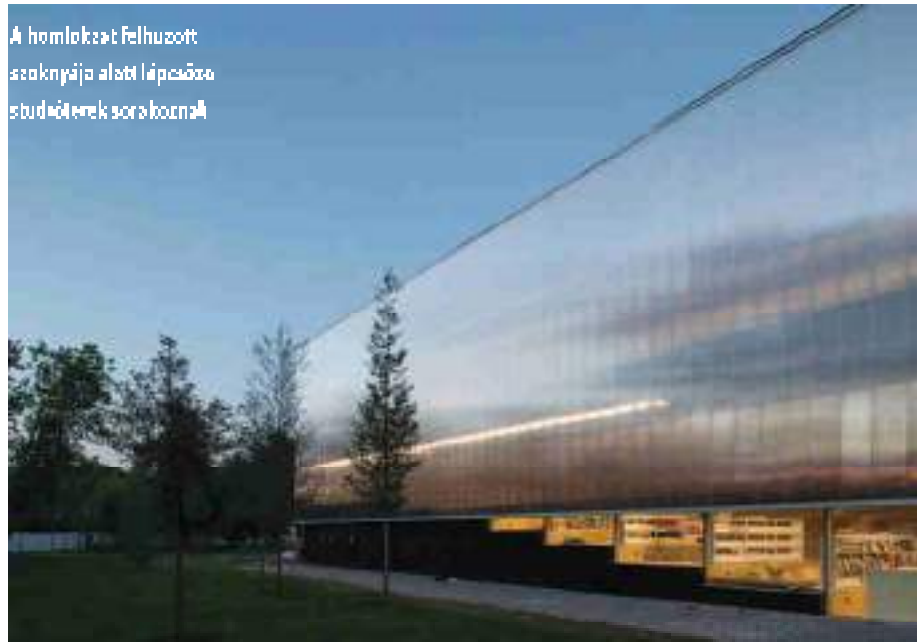

Keresztmetszet

ségeit. Ha a kiállítás semlegesebb környezetet kíván, a mennyezetről lehajtható paravánfalak segítségével bárhol kialakítható a fehér háttér, más igény esetén azonban a meglévő tégl- és zöld csempeburkolat is beépít-

A homlokzat felhúzott
szekrénye alatti lámpák és
studióterek sorakoznak

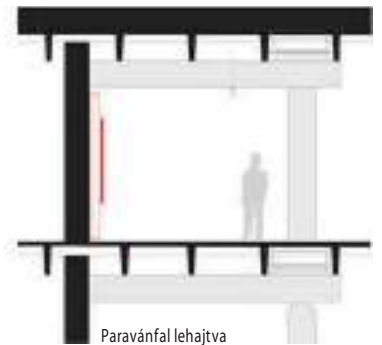
A ballagtérnek szabadon formálhatóak a mennyezetről lenyitható paravánfalak segítségével

hető a kompozícióba. A felső szintet elválasztó födém 9x11 méteres megnyitása dupla belmagasságú térrel bővíti az előcsarnokot, így akár egy 10 méteres szobrot is el lehet benne helyezni. Az alsó szint szovjetérás nappaliként vizionált, korabeli bútorokkal berendezett közlekedője a könyvesboltot, a médiatékát, az előadótermet és a kávézót egyetlen fesztelen útvonalra szervezi.

Hogy a kiállítóteret még tovább tehermentesítsük, a meglévő betonszerkezetet köré egy új, kéthéjú polikarbonát-homlokzatot terveztünk, amely az épület szellőzőberendezésének nagy részét is magába foglalja. A park és a pavilonentériőr vizuális kapcsolata érdekében a homlokzati paneleket 2,25 méterrel emeltük a földszint padlóslíkjá fölé.

A Gorkij park felőli bejárat helyét két felemelt, méretes homlokzati panel jelöli, amik keretezik a kétszintes előcsarnokba állított műtárgyat, és a park felől is bepillantást adnak a múzeum életébe.

OMA

Megbízó:

Kortárs Művészeti Múzeumgarázs

Építészet: Office for Metropolitan Architecture (OMA)

Feladós építész: Rem Koolhaas

Tervezők: Ekaterina Golovatyuk, Giacomo Cantoni, Nathan Friedman, Cristian Mare, John Paul Pacelli, Cecilia del Pozo, Timur Shabaev, Chris van Duijn

Társtervezők: Yashin Kemal, Timur Karimullin, Federico Pompignoli, Marek Chytil, Salome Nikuradze, Boris Tikvarski

Helyi tervezőpartner:

Form Bureau

Statika: Werner Sobek

Színpadtechnika:

dUCKS, Les Éclaireurs

Kivitelező: Buromoscow

Fotó: Iwan Baan, Jurij Palmin és Vaszilij Baburov

Fordította:

Katona Vilmos

ÉLŐ SEJT A TERMÉSZETBEN

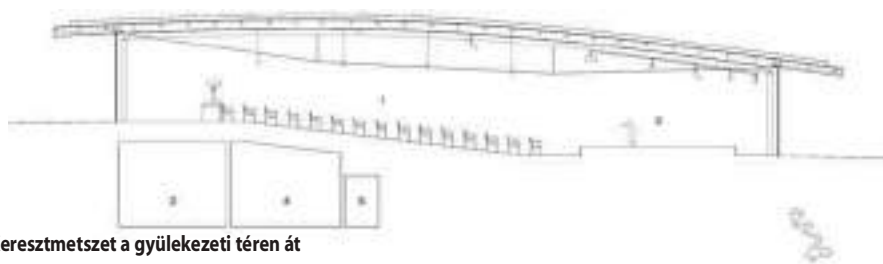
Hitéleti és rekreációs központ, New Canaan

A szabadon formált lapostető
könnyed átmeneti térsort fed

Reggeli a Grace farmon

Építész:
Kazuyo
Sejima és
Ryue
Nishizawa

Keresztmetszet a gyülekezeti téren át

1. nézőtér / 2. pódium / 3-4. gépészeti, elektromos helyiség / 5. folyosó

Gyülekezeti terem a természet ölén

Barátságos hangulatú társalgó

A projekt helyszíne az USA Connecticut államán belüli New Canaan. Az óriási dimbes-dombos területet csendes, külvárosi jellegű családi házak veszik körül, melyekhez tekintélyes méretű birtokok tartoznak. A terepet zömében fák, tavak és vízenyős lápok tagolják. Megbízónk egy keresztény alapítvány, de az épület a nagy nyilvánosság számára készül. Az építési program igen sokrétű: egy közösségi csarnokot, ebédlőt, tornatermet, könyvtárat is magába foglal, de kint egy atlétikai pálya és sporthorgász központ is található.

A terv lelke a domborzatot lekövető, hosszú lebegő tető. A telek közepén átkúszó, szabadon kanyargó favázás

szerkezet fedett átmeneti tereknek és udvaroknak ad helyet a kiterjedt birtokon.

A programban kívánt funkciókat használatuk és természetük szerint csoportosítottuk egy-egy üvegcellába. Tető alá került például a tömeges vendégfogadásra alkalmas közösségi és rekreációs tér. Az üvegcellák néhol közelebb, máshol távolabb kerültek egymástól, aminek eredménye egy látványában is gazdag, váltakozó hangulatú térsor. Az egyik szobából tó látszik a távolban, másutt kilátni a horizonton feszülő lápra is. Az élet sokféle hangon szólal meg: itt zsi bong az udvar, ott nyugalmas fény szűrődik be a fák lombjai közül.

Az épülettől induló gyalogösvény
körbevezet a birtokon

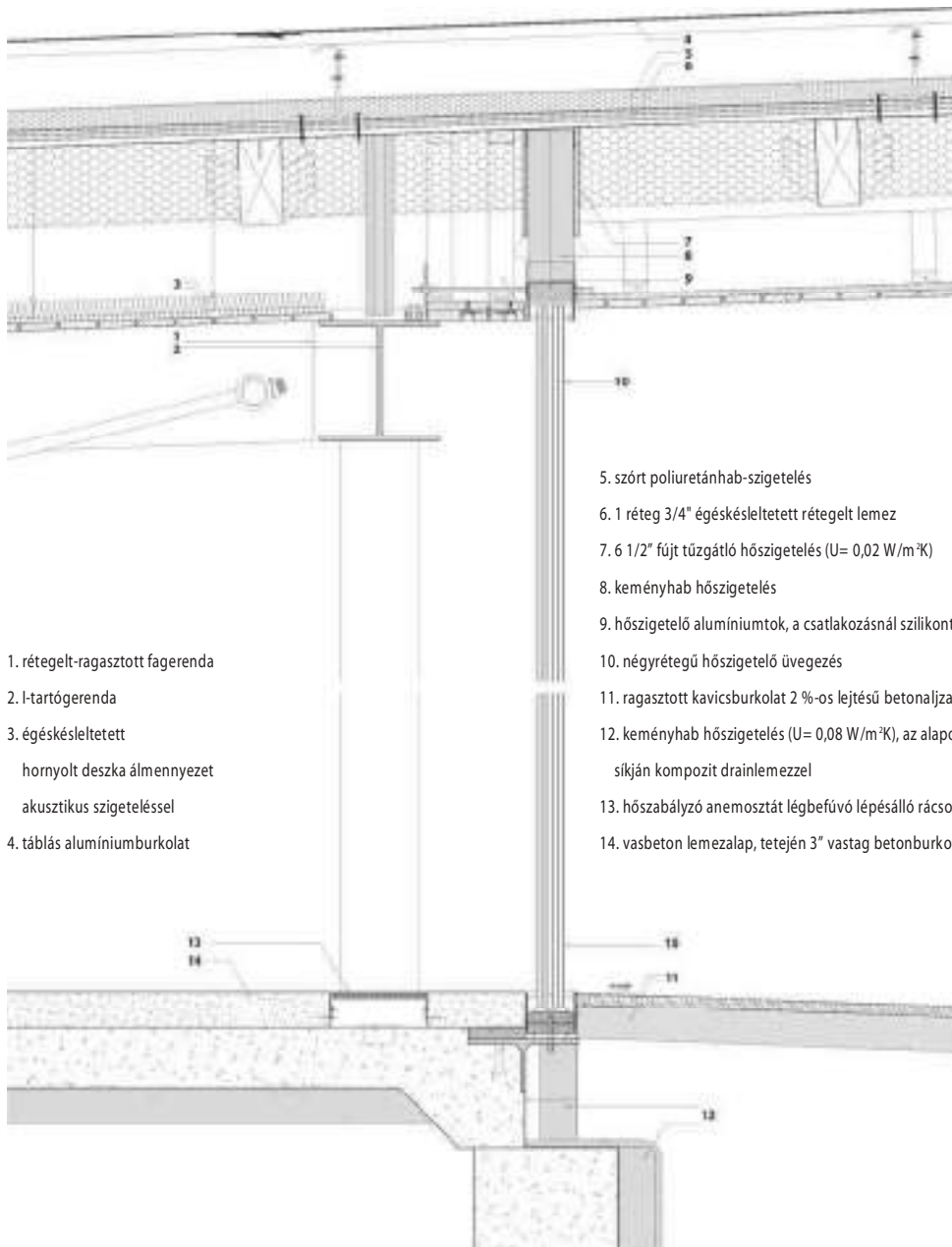
A kültéri funkciók egy felekezetközi kápolnával elszór-
tan állnak a telken. Néhány közülük elvegyül a tető alá
vagy az udvarra szervezett beltéri programokkal, míg
mások a fedett épületrészből útnak induló és oda vissza-
terő gyalogos ösvényhez csatlakoznak.

Reményeink szerint az épület a gazdag birtokkal és
természetes környezettel rendelkező táj részévé válik
anélkül, hogy ház-jelenlétét erőteljesen éreztetné. Azt kí-
vánjuk a látogatóktól, hogy a megújult helyszín tapaszt-
alata révén kedvük teljen a természet változékony szép-
ségében.

Josida Sohei (Shohei Yoshida), SANAA

Alaprajz

1. gyülekezeti terem
2. könyvtár
3. iroda
4. étkeзде
5. pavilon
6. sportpálya
7. előadóterem
8. tárgyaló
9. műterem
10. páción
11. irodák
12. társalgó
13. atlétikai pálya

1. rétegelt-ragasztott fagerenda
2. I-tartógerenda
3. égéskésleltetett
hornyolt deszka álmennyezet
akusztikus szigeteléssel
4. táblás alumíniumburkolat

5. szórt poliuretánhab-szigetelés
6. 1 réteg 3/4" égéskésleltetett rétegelt lemez
7. 6 1/2" fűjt tűzgátló hőszigetelés ($U = 0,02 \text{ W/m}^2\text{K}$)
8. keményhab hőszigetelés
9. hőszigetelő alumíniumtok, a csatlakozásnál szilikontömítéssel
10. négyrétegű hőszigetelő üvegezés
11. ragasztott kavicsburkolat 2 %-os lejtésű betonlajzaton
12. keményhab hőszigetelés ($U = 0,08 \text{ W/m}^2\text{K}$), az alapozás vízszintes
síkján kompozit drainlemezrel
13. hőszabályzó anemosztát légbefúvó lépésálló rácsozattal fedve
14. vasbeton lemezalap, tetején 3" vastag betonburkolattal

Földem- és padlóablak csatlakozás
csomóponti részlete

Megbízó: Grace Community
Church Alapítvány

Építész: SANAA

Feladók tervező: Szedzsima
Kazujo és Nisizawa Rjúe (Kazuyo
Sejima és Ryue Nishizawa)

Társtervezők: Josida Sohei,
Haszegava Takajuki (Shohei
Yoshida, Takayuki Hasegawa) és
Tommy Haddock

Kert- és tájterv: OLIN

Kivitelező: Handel Architects

Projektmenedzsment:

Paratus Group

**Épületgépészet és világítás-
technika:** Buro Happold

Statika: Robert Silman Associates

Épületüzemeltetés: McChord
Engineering

**Fenntarthatósági szakkonzu-
lens:** Transsolar

Épületfizika: Front

Üvegázás:

Roschmann Steel & Glass

Tetőszerkezet: Zahner

Akusztika: Harvey Marshall
Berling Associates, Nagata

Acoustics

Geotechnika: Langan
Engineering

Geotermikus szaktervező:
Alderson Engineering

**Értéktörési szakkonzu-
lens:** Larry Weaver Landscape

Talajmechanikai szaktervező:
Environmental Planning Services

**Természetvédelmi és her-
petológiai konzultans:**

Michael W. Klemens LLC

Grafika: Pentagram

Fotók: Iwan Baan, Dean Kaufman

Fordította: Katona Vilmos

Sullyeszteti tornacsarnok rétegelt-ragasztott
fáskeretű síkfödémrel

Építész:

Anthony

Gall,

Albóciné

Ábrahám

Gabriella

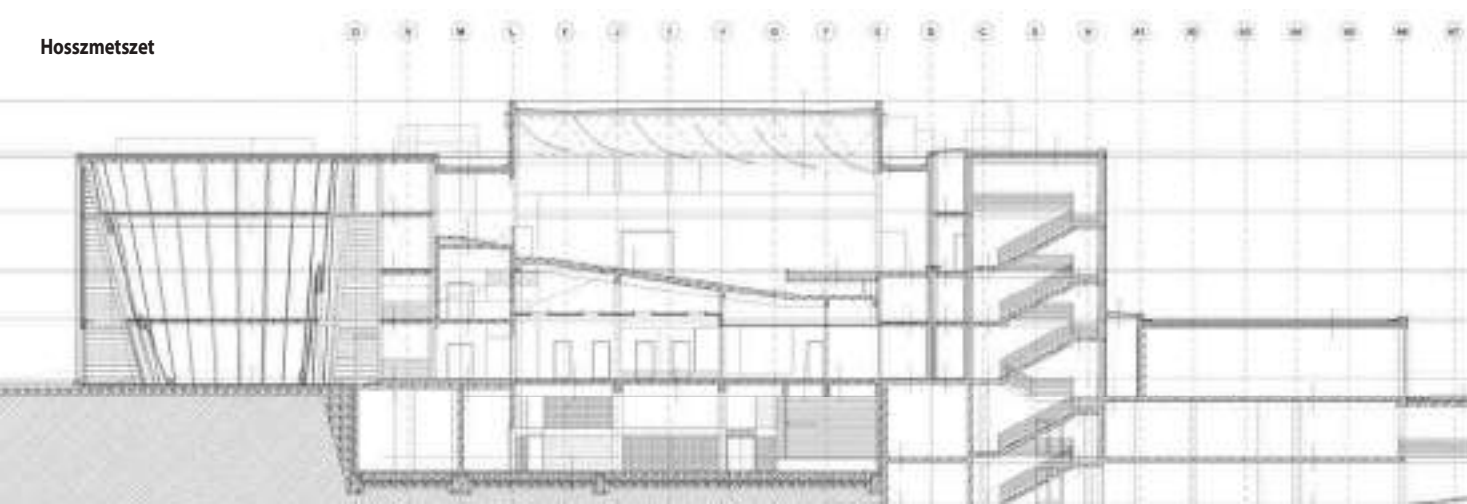
HANGVILLA MINT VÁROSI FÓRUM

Veszprém kulturális központja

Függőnyfalköltemény Veszprém
kulturális főterén

Hosszmetszet

Hátsó feltárás, feltöltőút és parkolók védett övezetben

Megérkezés a belvárosba a
Bruzsniai Árpád utcán át

A 2000-es évek elején egy helyi üzletember és amatőr muzsikus megvásárolta a város közepén álló, használaton kívüli mozit azzal az elképzeléssel, hogy kultúrházzá és zenei előadóközponttá alakítja. A „Hangvilla” épület-együttes új lehetőségeket kínál a zene-, tánc-, ének- és előadó-művészetnek, többcélú auditoriumával, színházával, konferenciatermeivel, kamarazenei teremmel, étteremmel és kávézóval. Mindezt kiegészítve biztosítottak az igazgatósági, karbantartási és üzemeltetési feladatokat ellátó részegységek is a kórus, a zenekari és a szín-

házi személyzet számára. A beruházás során az eredeti mozi alapterülete több mint a duplájára növekedett, az egykori vasbeton tartószerkezetének a megtartása mellett.

Veszprém belvárosi rehabilitációjának első üteme, amelynek szerves részét képezte a Hangvilla, 2013-ben készült el. A hetvenes években a történelmi város nagyobb részét lerombolták az új házak felépítése és a fejlettebb infrastruktúra létrehozása érdekében. A rendszerváltás után a mozit nem használták, 1990-től elha-

A „kávédaráló” esti kivilágításban

1 Erről bővebben ír Katona, Vilmos: Idők jelei. Hangvilla Veszprémben. *Régi-Új Magyar Építőművészet*, no. 1 (2014), pp. 4-7.

Az íves csarnok átmeneti terébe állított plasztikus bővítvény: fedett köztér és konferenciaközpont találkozása

gyatottan és üresen állt, fejlesztőkre várva. A Hangvilla ma Veszprém belvárosának hivatalos kulturális központja.

A Hangvilla-projekt összeköti az 1970-es években jelentős mértékben átszabott és megváltozott városrészeket a történelmi belváros maradványaival, így egy meglehetősen összetett urbanisztikai kihívásra kínál megoldást.¹ A Hangvilla valódi közösségi és kulturális térként működik, és mindenki előtt nyitott. Az eredeti

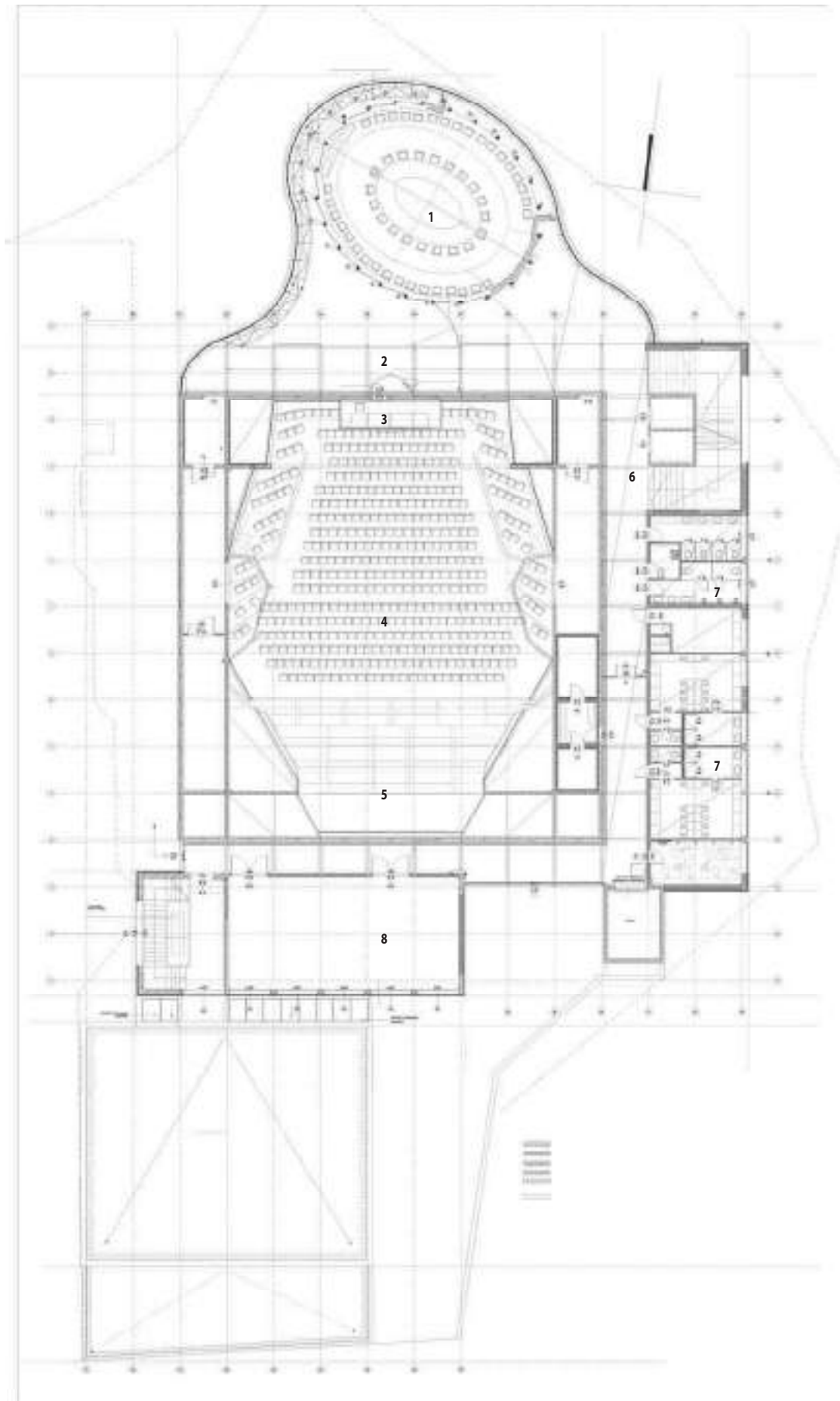
vasbeton doboz átalakításával egy többfunkciós hangverseny- és előadóterem jött létre. A dobozt három oldalról folyosók keretezik, két végén pedig lépcsők és liftek kötik össze a szinteket. A folyosó mentén háromszintes funkcionális tömbök találhatók, az ellátó- és kiszolgálóhelyiségek, a gyakorlás, valamint az üzemeltetés számára.

A projekt kulcsfontosságú eleme a főbejárat, amely a kultúra fórumaként arra hivatott, hogy a közéleti eseményeket élővé tegye a város főutcájában. Ez egy átmeneti tér, amely egyszerre tartozik a városhoz és az épület enteriőréhez, menedéket ad a forgalom és a téli hideg elől. Az úgynevezett „kávédaráló” tömegét íves üveg-homlokzat csomagolja: a kávézót, kamara- és konferenciatermeket magába foglaló, négy emelet magas tér – városi fórum gyanánt – átriumot képez a „kávédaráló” és az egykori filmszínház kockája között. A szabadon álló szerkezet a főbejárat feletti zárófödémét támasztja alá, az ifjúsági klub az épület alagsorában kapott helyet.

Anthony Gall

Ház a házban: bárhangulat, levegős galériák, belső „utcakép”

Felső szint alaprajza:

1. bérelhető tárgyalóterem
2. galéria
3. audiovizuális technikai részleg
4. előadóterem nézőtere
5. színpad
6. közlekedő
7. mosdók
8. backstage

Építész: Anthony Gall,
Albóciné Ábrahám Gabriella
(Delta Mérnöki Iroda)

Társtervezők: Kovácsné Pikler
Andrea, Bors Bálint, Szabó András

Szerkezettervek:
I-quadrat Hungária Kft.

Vezető tervező: Zalavári István

Tervezők: Holéczy László,
Szentés Veronika, Bódy Viktória,
Ther Balázs

Légtechnika, fűtés: Tuczai Attila

Világítás: Szurmai Zoltán

Akusztika: Fűrjes Andor Tamás

Tűzvédelem: Rózsa Sándor

Út-, tereprendezés: Kovács Géza

Fotó: Szántó Áron, Zsitva Tibor,
Szabó András

Látogatóközpont, kapuzatépület
és apátság közös kompozíciója

Építész:

Dick Sikkes, A DOMB

Albel Éva

A Pannonhalmi Főapátság látogatói központja a Kosaras-dombon¹

Fogadóhomlokzat az út felől
és étkezőterasz

Turisztikai szolgáltatásainak és infrastruktúrájának fejlesztése, illetve gasztronómiai szolgáltatásainak bővítése céljából a Pannonhalmi Bencés Főapátság 2006-ban építészeti tervpályázatot írt ki az új látogatói központ építészeti koncepciójának megfogalmazására. A létrehozandó együttes célja, hogy kielégítse az egyre nagyobb számban érkező apátsági látogatók idegenforgalmi igényeit.

Az RS | Roeleveld-Sikkés Architects által készített első díjas tervek nem csupán a látogatóközpont megformálására fektetett nagy hangsúlyt, hanem a környezettel és a már meglévő épületekkel való kapcsolat kialakítására, a műemléki környezetbe való illeszkedésre is.

A helyszín az 1996 óta a Világörökség részét képező apátság közvetlen közelében, a történeti épületegyüttes alatti Kosaras-dombon helyezkedik el. Az új beruházást megelőzően a domb teljes felületét – a turisták gépkocsijait és autóbuszait parkoltató – aszfaltburkolat fedte, minőségi infrastruktúra és vendégfogadás nem állt rendelkezésre. A legfontosabb építészeti szempont tehát a terület természetes, táji szerepének visszaállítása volt.

A Skardelli György által 2003-ban tervezett fogadóépület az Apátság műemléki környezetének hangsúlyos építészeti eleme, amely a kapuszerep mellett erős vizuális dominanciával is bír: ezt a szimbólum-jelleget az új fejlesztés tiszteletben tartja.² Így a látogatóközpont telepítését és tömegformálását – második alapvető építészeti vezérelvként – a fogadóépülethez való viszony határozza meg.

A látogatóközpont kétszintes, de alsó része a visszafűtött domb természetes tömegébe süllyed, és a tájképben csak a transzparens üvegfelületű felső szint jelenik meg. Ez a félig rejtőzködő viselkedés teszi lehetővé azt, hogy – az egyébként nagyméretű – épülettömeg a dombfelülettel és a fogadóépülettel arányos léptékű maradjon. A Kosaras-domb rehabilitációja, a természetes környezet visszaállítása rejti el a fedett-nyitott parkolót, a

kerékpártárolót és a csomagmegőrzőt, amelyek szintén a rendezett talajszint alatt, az érkezési iránnyal áttellenesen helyezkednek el. A dombot megkerülő egyirányú út így az autókat és buszokat az apátságból és a völgyből egyaránt láthatatlan részre vezeti.

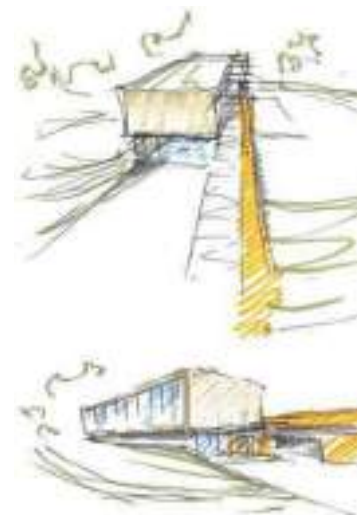
Az alsó (a parkolókkal megegyező) szinten, de a fogadóépület felé nyitottan egy megosztható, 120 fős konferenciaterem fogadja a látogatókat. Ez lehetőséget teremt arra, hogy az épület különböző típusú és vendégkörű egyházi és világi rendezvények helyszíne legyen.

A domb felett „lebegő” épülettömbben az éttermi funkciók, az ehhez tartozó kiszolgáló helyiségek az alsó szinten kaptak helyet, biztosítva ezzel a felső rész átlátható és rugalmas térszervezését. A felső szint a carte és önkiszolgáló étterme egy 200 m²-es pihenőterasszal egészül ki a domb zöld felületén.

A terület megújítása által lehetőség nyílt arra, hogy a tárlatvezetés kezdetéig fennmaradó időt is kellemesen töltsék el az apátságba látogatók, sőt a projekt további ütemeként megújult arborétummal, gyógynövénykerttel és zárandokházzal kiegészülve akár többnapos családi kikapcsolódást is jelenthet egy-egy pannonthalmi kirándulás.

Dick Sikkés

- 1 Az épületet bemutatta Soóki-Tóth, Gábor: Finom irányváltás. A Pannonhalmi Bencés Főapátság Viator étteremépülete. *Metszet*, vol. 1, no. 5 (2010), pp. 26-33.
- 2 A pannonthalmi műemléki környezet rendszerváltás utáni története a folytonosság megteremtéséről és a kortárs építészeti nyelvet meghonosításáról szól, lásd Katona, Vilmos – Vukosavljev, Zorán: Place and Identity: Critical Regionalism in the New Millennium, National and International Achievements / Hely és identitás. Kritikai regionalizmus az új évezredben, nemzetközi és hazai eredmények. *Építészet és Társadalom*, vol. 40, no. 1-2 (2012), pp. 141-174.

Fogadóhomlokzat az út felől és étkezőterasz

Dick Sikkés vázlatai

Megrendelő:

Pannonhalmi Bencés Főapátság
Generáltervezés, belsőépítészet: Roeleveld-Sikkés Építészek Magyarország Kft.

Építész tervezők:

Dick Sikkés, Albel Éva
Építész munkatársak: Födemesi Zsuzsa, Bártol Nándor, Simongáti Veronika

Statika: Földvári Gábor
(Földvári Mérnökiroda Kft.)

Üvegyszerkezetek: Stocker György (Stokplan Kft.)

Épületgépészet: Erhardt Lajos (Novoterv Kft.)

Épületvillamosság: Szabó László (Elpro Kft.)

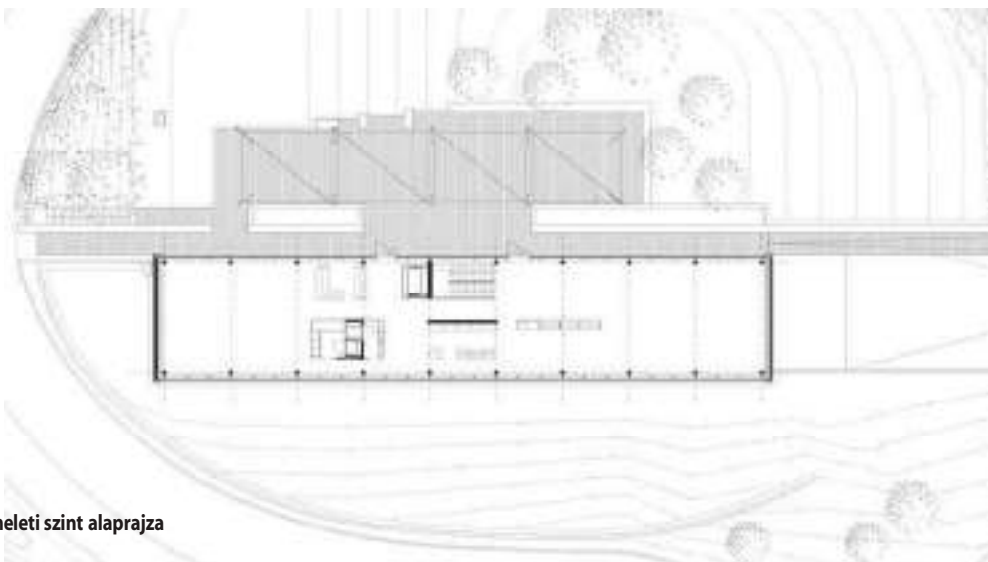
Tűzvédelem és költségvetés: Takács Lajos

Konyhatechnológia: Polnauer Lajos (Gasztró-Optik Kft.), Kátai Barna (Gasztroszerviz Mérnökiroda Kft.)

Közúttervező: Csejtey György (Viadukt Kft.)

Generálkivitelező: Merkbau

Fotó: Bujnovszky Tamás, Szentiváni János, Kátai Balázs

Az emeleti szint alaprajza

OLIMPIA ÉS TÖRTÉNELEM PARKBAN ELBESZÉLVE

Építész:
Ivány Inke
és Oliver
Sales

A budapesti Olimpia park teljes körű felújítása

Az Olimpiá park Budapest frekventált területén, a Parlament és a Jászai Mari tér között, a Duna part mentén helyezkedik el. A tervezési terület közel 1,2 hektár volt, amely négy részből állt. Az északi oldalon egy nagy gyepes zöldfelület, a középső részen az Olimpiai emlékmű és emlékfal, a déli oldalon egy játszótér helyezkedett el sportpályával. A tervezés részét képezte a park körüli járdák és a Széchenyi rakpart menti parkoló területe is.¹

Célunk egy olyan egységes park kialakítása volt, melyben biztosítunk a különböző funkciójú parkrészek közötti közvetlen átjárást és átlátást, illetve minden korosztály számára a napi rekreációs, szabadidős tevékenységeket.

A parki funkciókat egy hosszanti sétányra fűztük fel, északról dél felé haladva: kutyafuttató, gyepes pihenő, olimpiakonok tere, játszótér és egy süllyesztett sportpálya kapott helyet. A hosszanti sétány keresztengelyébe került a főbejárat fogadóépülettel.

A fogadóépületet és kiszolgáló egységeit pergolarendszer mögé rejtettük, így oldva a beton épületek erős épí-

tészeti megjelenését. A pergolarendszer alatti pengefalakon és az épületek egyes oldalain az olimpiákon kiemelkedő eredményt elért magyar sportágak lenyomatai láthatóak. A portaépülettel szemben egy világtérképen megkereshetjük az eddigi összes nyári olimpiái és paralimpiái helyszínt.

A park északi oldalán megtartottuk a nagy gyepes felületet és új kutyafuttatót terveztünk. A parkot körbeke-rítettük. Az új olimpiakonok terének emlékfalain az aranyérmet szerzett olimpiakonjaink neve olvasható, illetve az érmes paralimpiakonjainak is biztosítottunk helyet.

A park déli oldalán új játékokat helyeztünk el korosztályok szerint csoportosítva. A játszótér fő attrakciója a Maros hadihajó, amely a magyar történelmet is megidé-zi a gyerekek számára. A Maros és a Lajta hajó² az Osztrák Magyar Monarchia első folyami hadihajói voltak.

Az egykori sportpálya helyén új, terepszint alá süllyesztett multifunkcionális pálya épült, amelyhez beton lelátó is kapcsolódik. A mozgáskorlátozottak számára az

egész park kényelmesen használható, a süllyesztett sportpálya is megközelíthető egy lejtős járdán keresztül.

A Széchenyi rakpart felőli oldalon az egykori parkoló helyén promenádót létesítettünk, amellyel a Parlament és Jászai Mari tér közötti gyalogos kapcsolat erősítése volt a cél.

A parki növényzet tekintetében a reprezentatív részekre intenzív évelő kiültetést terveztünk, néhol alacsony cserjékkel és egynyári virágággal tarkítva. A gye-

pes felületekre gyepszőnyeg került. A park értékes meglévő faállományát megőriztük. Az egész park és promenád területén automata öntözőrendszer épült.

Fischer Márta

- 1 Az Olimpiai parkot 1979-ben, a Gyermek Nemzetközi Évben alapították. A parkban álló olimpiai szobor Mihály Gábor szobrász alkotása.
- 2 A jövőben a múzeummá alakított Lajta hajóját a Parlament előtt fogják kiállítani a Dunán.

Építész: Sándor Tamás (S-Tér Kft.)

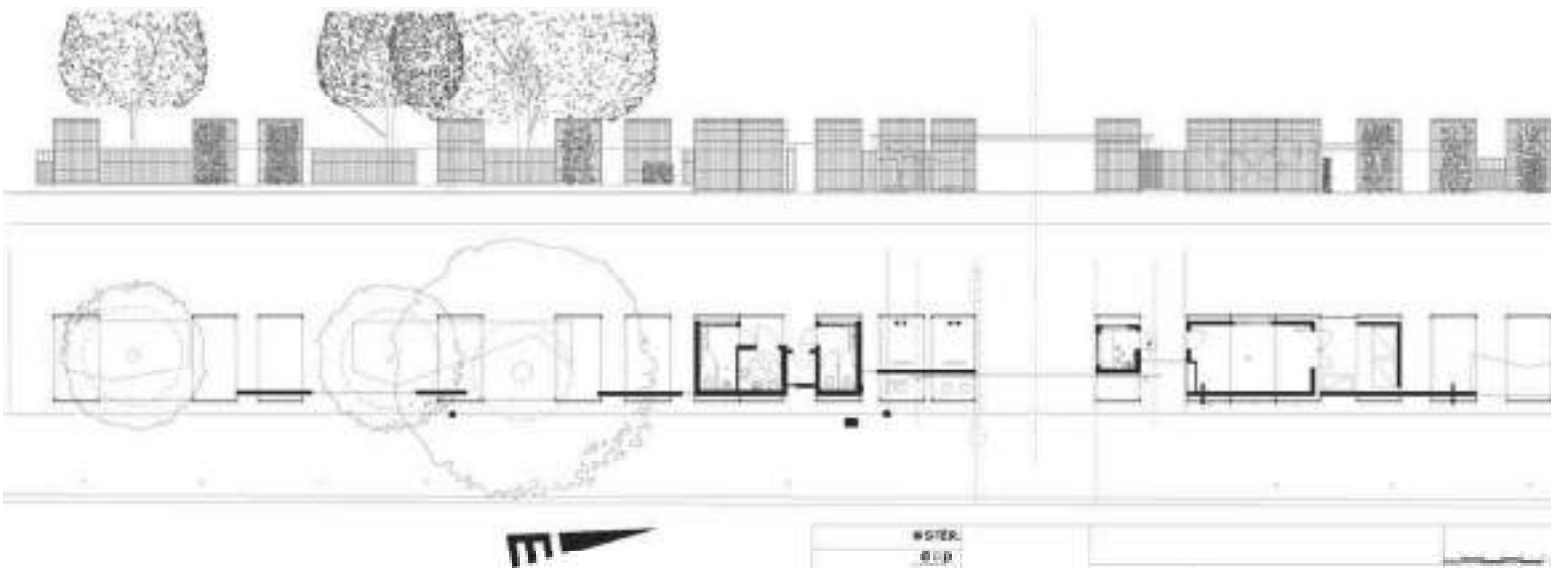
Építész munkatársak: Ivány Inke, Oliver Sales (D. O. P. Studio Építész Iroda)

Tájépítészek: Fischer Márta, Kaposi Nóra, Kovács Györgyi, Lénárt Eszter, Pottyondy Flóra (S-Tér Kft.)

Megbízó: Belváros-Lipótváros Önkormányzata

Kivitelező: Penta Kft.

Fotó: Ivány Inke, Oliver Sales, Lukács Bettina, Kiss László (Szinrelép Kft.)

Amit a rómaiak adtak

Kortárs külföldi építések Magyarországon

Néhány kivételes pillanattól eltekintve, mint amilyen a Szovjetunió Sztálin előtti évei, a japán buborékgazdaság, az ezredfordulós Kína, netán a késő-posztmodern Berlin voltak, ritkán problémamentes a külföldi építések befogadása.¹ A transznacionális együttműködések óhaján túl – amennyiben a nyelvi korlátok nem lennének elegendőek – rafinált jogosultsági kódexek, Anglia esetében pedig rendkívül kifinomult építészeti tradíciók, továbbá az oktatáson keresztül máig működtetett kasztrendszer nehezítik a piacszerzést. A hagyományosan zárt brit építészeti közösség lazulása például csak az ezredfordulóval indult meg. A Herzog & de Meuron Tate modernje (2000), majd azt követő-

Közép- és Kelet-Európai Regionális Környezetvédelmi Központ, koncepció: Momo Arita, építész: Kruppa Gábor, 2008

en a Laban Center (2003), Deyan Sudjic cikkei a *The Guardian*-ben,² a *The Architecture Foundation* szelíd állásfoglalásai, továbbá Julia Peyton-Jones és Hans Ulrich Obrist *Serpentine*-projektjei a saját eszközeikkel segítették elő, hogy neves külföldiek is megbízásokhoz juthassanak a szigetországban.

Magyarországon ezek a viták Bojár Iván András építészkritikus nyugatos fellépésével, majd az általa vezetett *Octogon* magazin hasonló szellemű publikációival kaptak igazán gyűanyagot. Bojár elkötelezett kiállása is hajtotta Zaha Hadid Szervita téri projektjét, de részt vett előbb független lapszerkesztőként, majd a fővárosi önkormányzat kiemelt fejlesztések bizottságának delegáltjaként a Bálna előkészítésében is.³ Csakhogy, Somlyódy Nórát idézve, „kiábrándító véget ért Budapest nagy találkozása az oly régóta áhított sztárepítészettel”, és ez – amennyiben öt historizáló épület bontási terve nem verte volna ki a biztosítékot – diszkvalifikálta a Foster-iroda belvárosi plázáját is. Lehetetlennek tűnt higgadtan beszélni azokról az építészeti kísérletekről, amelyekre esetleg a budapesti szövet tartogathatott volna lehetőséget. A sztárepítészettel kapcsolatos képzeteket jól illusztrálta Dévényi Tamás és Molnár Zoé digitális montázsa, amely kaotikus rémképként ábrázolta a korabeli divat-landmarkokkal szétszaggatott belvárost. A

Skanska Green House Irodaház, építész: Asa Hareman, Anders Svanningsson, Pivér Tamás, 2013

Monty Pythonnal szólva úgy tűnt: nekünk semmit sem adhatnak a rómaiak. Az alábbi rövid esszé arra tesz kísérletet, hogy a fenti képet árnyalja, és kontextusba helyezze mindazt, amit eddig mégiscsak kaptunk.

Belső

Az enteriőrtervezés szempontjából korántsem bizonyult annyira izoláltnak a hazai piac, mint ahogy azt az építészet kapcsán sejteni lehetne. Virág Csaba Országos Villamos Teherelosztó Energia Kontroll Központjába már 1972-ben olasz dizájnerek szállították a bútorokat, az ezredforduló környékére pedig szinte általánossá lett, hogy a komolyabb szállodaépítkezések, de legfőképp a rekonstrukciók belsőépítészeti külföldiek. Az enteriőrtervezők, olykor lakberendezők tevékenységét egy szerre fogadta értetlenkedés, kulturált félmosoly és beletörődő lenézés.⁴ Az idegenkedés éppúgy táplálkozott egzisztenciális félelmekből, mint csipetnyi szakmai idegengyűlöletből; úgy a zsánerek közötti hierarchiából, mint az enteriőrtervezés műfaji provizóriumából. A változó divat és a használat kettős amortizációja másfél-két évtized elteltével ismétlődővé tette a korábban hön szeretett megoldásokat, a műfajban rejlő változékonyság pedig alárendelt szerepet rótt a belsőépítészre. A műfajok közötti hierarchiát csak hangsúlyozza az, ahogy az építések hajlamosak elvitatni a belsőépítészet autonómiáját. Abban a paradigmában ugyanis, amelyben a belsőt az építészeti döntések szerves következményeként, attól elválaszthatatlanként tekintik, valóban súlytalan, a dizájnhoz gyanúsán közelálló csomagolásként jelenik meg az emancipációját hirdető enteriőrtervezés. A zsáner relevanciájának eme rafinált felfüggesztése, ezzel pedig a hazai belsőépítész-társadalom meggyengült érdekérvényesítő képessége is hozzájárul(hat) ahhoz, hogy – csak néhányat említve – a Kempinski, a Nemzeti Színház, az Art'otel, a Royal, a Gresham vagy a New York belsőépítészetét nemzetközi – jobbára angol – konzorciumok jegyezzék. A szállodaenteriórok környékén nyüzsgő nagyszámú külföldi ugyanakkor jelez egy olyan strukturális hiányt, amelyre nem reagált eddig érdemben a szakma, de igazán az oktatás sem. Ez a hiány a radikálisan eltérő atmoszférák fogalmi szintű kezelése, továbbá a luxus mibenlétének megértése.

A vendéglátástól, de a luxusáruházak miliójától is elválaszthatatlan a kéjtelgő henyélés, a dologtalanság végtelenre szabott ideje, a megállított pillanat inszcenálása. Ennek sikere azonban nem pusztán anyagiismeret, persze az is; nem pusztán színdinamika, persze az is, hanem

egy világtapasztalat térbe fordítása, amely tapasztalat éppúgy származik az életmódból, mint a kultúrából. Von Haus aus léttudás, amely bizonyos környezetekben nem elsajátítható. Az eleganciához és a luxushoz való viszony ugyanis helyfüggő. Akár a krumpli vagy a próza: a földből sarjad. Márpedig ezt a mi földünket pontosabban jellemzi Tarr Béla Sántangója, mint Robert Altman Gosford Parkja.

Iskolák, nagykövetségek, rezidenciák

Furcsa, építészeti-kulturális enklávékként, esztétikai heterotópiákként⁵ tűnnek fel az egyes nagykövetségek és rezidenciák. Ezek a házak éppannyira képviselik az anyaország kulturális önképét, mint ahogy értelmezik a célszág építészeti törekvéseit is. Rendkívül tanulságos ebből a szempontból a Norvég Királyi Nagykövetség ostrom utcai épülete (Alex Ursu, Michael Colojar, 1998). A vaskos ornamentikákkal applikált ház a vári kontextusait a formák szintjén értelmezi, és ezzel olyan verbő posztmodern hangot szólaltat meg, amely akkor már Magyarországon is passé volt. Különösképp feltűnő mindez két évvel Reimholz Péter és a Hapimag rafinált posztmodernje, továbbá Balázs Mihály vagy Fejérdy Péter komplexebb referenciáinak ismeretében. A cseh nagykövetség rezidenciája (Jiří Buček 2001) – épp ellenkezően – az európai, benne pedig az előkelő helyen álló cseh modernitás hagyományához illeszkedik. Ez a ház egyszerre volt egy ideálperspektíva megvalósítható középpontja, továbbá szerethető képzet: Takács S. Sándor Szemlőhegy utcai villájával (2002), illetve Bódey Attila Gyöngyvirág utcai rezidenciájával (2006) bonyolódik majd tovább a fa-üveg dobozok formaproblémája. A norvég és a cseh példák által feszített horizonton valahol közép tájt jelenik meg a holland (Fred Dubbeling, 1996) és a finn nagykövetség (Ilmo Valjakka, 1988). Az alapvetően lyukfalas épületek úgy válhattak a hazai építészeti táj elfogadott részévé, hogy közben nem tagadták el saját építészeti-kulturális kapcsolatszerkezeit, az azokból eredeztethető hagyományokat. Szerencsés metszésponton állnak ezek az idegenségükkel is ismerős épületek: az egyik Alvar Aalto hazai kultuszán, a másik pedig technikai-építészeti visszafogottságán keresztül találkozott a hazai gyakorlatokkal.

Az önképiselet lehetséges stratégiái szempontjából is érdemes egy pillantást vetni az érem másik oldalára, Magyarország külföldi kulturális és politikai képviselőire. A bécsi Collegium Hungaricum (1999) egy rendkívül szűk érvényességi körű, jóllehet a maga korában eladhatónak vélt neokonstruktivista buhera szellemében kapott új köntöst. Ifj. Rajk László sikerrel fordította épületre Bachman Gábor magisztrális velencei installációját, a berlini nagykövetség (2001) kapcsán azonban nem éltünk azzal a lehetőséggel, amelyet akkor az építészeti turizmus célpontjává váló város kínált a tervezőknek. Sylvester Ádám lemondott arról, hogy az architektúrán keresztül is artikulálja egy közösség akkor még friss demokráciaélményét: háza szakmailag vitathatatlan színvonalon, de az illeszkedés már-már unalomig konzervatív ideájával simul Berlin utcaképebe. Peter Schweger erdélyi szász származású építész Collegium Hungaricum (2007) – úgyszintén Berlinben – viszont szerencsés ütemű normafoglalás: a véletlenszerű ablakosztások derivátumaként jelentkező felületkompozíciók teszik azt a házat David Chipperfield kupfergraben galériájának ikeralakzatává.

A kultúraexport és a rafinált neokolonializmus szerethető kereszte-

ződésében áll a Budapesti Német Iskola és a Budapesti Osztrák Iskola. A két ház egy időben épült (2001), fogadtatásuk lelkes volt. A hasonlóan tűnő építészeti gesztusok ellenére azonban már akkor alapvető különbséget jelentett az, hogy a Német Iskola esetében Brigitte és Ulrich Scheffler mellett egyenrangú tervezőként működött Hartvig Lajos és Matus István. Az iskola szerkezetében, a függönyfalként és burkolatként alkalmazott faszerkezetek nemsokára a hazai építészeti köznyelv részévé váltak. Az Osztrák Iskola Georg Driendl tervezésében azonban olyan tonalitással szólalt meg, amely sokáig visszhang nélkül maradt a hazai szcénában. A mondrianos üvegdoboz a techné szintjén úgy alkalmazta a high-tech és az eco-tech építészet konstruktív műfogásait, hogy egy pillanatra sem lépett túl önként vállalt és visszafogott neoplaszticizmusán. Driendl iskolájának tanulságai épphogy technikai perfekcionizmusuk miatt csak rendkívül lassan, máig kompromisszumosan épülhettek be a hazai építészeti-építőipari gyakorlatba. A high-techről még az épület átadása után négy évvel is azt nyilatkozta Cságoly Ferenc,⁶ hogy vannak bizonyos csábítások, amelyeknek egy magyar építész kénytelen ellenállni.

Váci 1 üzletközpont, építész: Christian Biechert, 2011

Balf mint paradigma

Az Osztrák Iskola hatástörténete sajnos nem egyedülálló. Hasonló alakzatot mutat Balfon a Weninger Borászat, amelynek tervezése és recepciótörténete egyaránt paradigmaticusnak tekinthető. A házat a híres osztrák borász fia, Franz Reinhard Weninger építtette, miután 2004-ben meghívásos pályázaton választotta tervezőnek a Propeller Z nevű építészirodát. Az úttól följebb, barátságos idegenként kucorodik a ház félig a földbe. Megjelenése olyannyira elüt a környezetétől, pláne a hazai borászatok építészeti tájától, hogy azt hihetnők, termékeny diskurzus fogadta az épület megjelenését. Épp ellenkezőleg: a Propeller Z alkotása a legcsekélyebb mértékben sem tudott argumentummá válni a hazai borászatokról szóló, akkor már épp a tetőfokára hágó be-

szelgetésekben. Az épület, akárcsak az Osztrák Iskola, nem pusztán elcsúszott a hazai realitások felett, hanem, kis túlzással, fekete lyukká vált. Borászati konferenciák, biennálés pályázatok⁷ zajlottak le anélkül, hogy akár egyetlen mondat esett volna erről a házról.

Építészettörténeti képzetek

A visszatekintő szemhatáron úgy tűnik: a legnagyobb rokonszenv Georges Maurios Francia Intézetét fogadta. Az 1992-ben felépült ház Török András szavaival „a posztmodern utáni és a dekonstruktivizmus előtti” volt, és minden ízében budapestinek bizonyult. Akárha egy építészeti inventárium: a lyukfalas rendszer, a geometriai illeszkedés, a sarokmotívum, a zárt erkély, de még a Fő utca irányába kulisszaként felnyesődő homlokzat is előbb listázta, majd értelmezte is a fővárosi eklektika kedvenc műfogásait. A Francia Intézet az oktatáson belül is hullámokat vert: a kültérbe vezető, majd visszatérő saroklépcső, az előbb díszitménnyé váló, majd rejtetten futó ereszszaornak olyan megoldások voltak, amelyekről Petró Bálint könnyen elmagyarázhatta, miért tilos azokat alkalmazni, és miért fognak azok rendkívül hamar

Kempinski Hotel földszintfelújítás, Maria Vafiadis – MKV Design, 2013

tönkremenni. Annak ellenére, hogy a Francia Intézet szerepelt a frankfúrti könyvvásáron rendezett építészeti kiállításon, továbbá annak ellenére, hogy a Kortárs Építészeti Központ körül tömörödő fiatalabb generáció körében kultikus státuszra tett szert,⁸ mégsem vált a kortárs magyar építészet viszonyítási pontjává.

Míg ezt a házat rokonszenvező passzivitás övezte, addig ingerült cinizmus fogadta Wilhelm Holzbauer Providencia székházát (1995–1997),⁹ amely néhány tekintetben a Maurios-épület ellenalakzatának is tekinthető. Az egyébként képpes osztrák építész helyesen mérte fel a Lehel tér építészeti hangsúlyait, házának saroktornya sem ördög-től szalajtott ötlet – látott már hasonlót a pesti szcéná -, az ablaklyugtatót architektúra pedig nem idegen építészettörténeti képzeteinktől,

de a fékezett habzású posztmodernről sem. Az alapjaiban eltálat viselkedés ellenére a végeredmény mégis egy letapadt Rossi-parafrazis lett, közepén egy marcipánmázás tortával. Messze a jótól, nem feltétlenül kínos, leginkább béna.

Az imént említett építészettörténeti képzetek okán tarthat számot figyelemre két korai irodaház. A külföldiek első fecskéiként felépült Emke ház (Atelier d'Architecture Brenac et Gonzales + Kruppa Építésziroda, 1992) a Rákóczi úton, illetve a Fitzroy Robinson Horvát utcai irodaépülete (1996) meglepő formai azonosságokat mutatnak. Noha a Rákóczi úti ház sarokkialakítása – némi erőlködéssel – még viszszavezethető a területen egykor állt Orient szálló tornyára, a Horvát utcai iroda hasonló részlete felvetette, hogy folytatható lehetne akár a modernizmus késő-mendelsohni késő-poelzigi hagyománya is. Mindkét ház Budapest építészetéből eredeztette formálási rendjét, de a meglepő formai rímek annak ellenére sem találtak követőkre, hogy az általuk reflektált építészettörténeti epiztemé még némi tanulsággal is szolgálhatott a városi megjelenésével azóta is küszködő organikus építészet számára. Ennek ellenére, a motívum csak 2001-ben bukkant fel újra Bálint Imre 'google'-ba hajló MKB székházain. Noha a Horvát utcai és a Rákóczi úti házat is lehetett az atyáskodó kolonializmus példájának tekinteni – és bizonyára tettek is így páran, hisz' ugyan már: Finta József, Zalaváry Lajos és en bloc a Köztársaság infrastruktúráját ismerve, miért is kellett ehhez a funkcióhoz külföldit hívni – mégis csak az történt, hogy egy külső szem Budapest-értelmezése gazdagította újabb mozaikkal a kollektív fővárosképet. Ezek a lehetőségek, a frissen talált utak a Francia Intézet, a Weninger Borászat, vagy az Osztrák Iskola példájához hasonlóan ezúttal is bejáratlanok maradtak.

Amit a rómaiak adtak

Egészen a közelmúltig volt tehát valami konok, hajthatatlan következetesség abban, ahogy a hazai építésztszadalm a külföldiek megjelenését fogadta, reakciója pedig egy jóval nagyobb tablóhoz illeszkedett. A magyarországi építészetoktatás és elitgenerálás rendkívül zárt pályán történt. Az építészeti siker mérőszáma olyannyira egyetlen mutatóról, a mesteriskolás kör által meghatározott paraméterek mentén volt olvasható, hogy generációk maradtak ki az európai körforgásból, a versenyből, a nemzetközi megmérettetésből, és ezzel szoros összhangban sikerrel negligálták azokat a felismeréseket, amelyekkel már a millennium első évtizedében is lehetett volna szembesülni.

Visszatérve Balf paradigmájához, legkésőbb már 2007-ben nyilvánvaló lett néhány tanulság a külföldi építészeti szereplése kapcsán. Általánosságban az, hogy ezek a házak – különösen a Bálnára gondolva – jó esetben is csak kulturális zárványok lesznek, a Weningert felidézve pedig még azok sem. Konkrétan pedig szembe kellett volna nézni azzal, hogy a hazai építészeti publikációs önképe köszönő viszonyban sincs azzal, amelyhez a nemzetközi média egyáltalán viszonyulni tud. Míg a Weninger borászat már tervként is evidens helyen szerepelt a bécsi és New York-i kiállításán, addig az archetípussá tömörödő magyarországi borászatokat nem sikerült nemzetközi koordinátarendszerben elhelyezni. Márpedig az egyes házakból eredeztethető képnelyv érthetősége és összemérhetősége a nemzetközi publikációk kulcskérdése: a Bálna színre léptetése a Marsi című filmben, a Műpa mise en

Dévényi Tamás, Molnár Zsóé

scéne-je ugyanott, Erick van Egeraat Andrassy úti házának nemzetközi publikációja¹⁰ vagy a Dózsa György úti ING-székház biennálés installálása (Velence, 2006) napnál világosabban jelezte: nem csak építészeti minőségek, hanem az abból eredeztethető képkompozíciók értelmezhetősége biztosíthat nemzetközi jelenlétet. És tovább: a nemzetközi szcena nem normatív¹¹ módon kíváncsi a posztkommunista országok építészetre, érdeklődését – a projektív gyakorlatok mellett – vagy a kreatív újdonság (Makovecz, Egeraat, netán a szovjet peremköztársaságok késő-brutalista gyöngyszemei) vagy egy ismerős nyelv ízes dialektusa (Bachman Gábor), netán a modernhez asszimilálódott, így a framptoni koordinátákkal leírható regionalizmus kelti fel. Nyilvánvaló volt ez már 2003-ban is, amikor Christien Ring az Emerging Identities East című kiállításon félig üresen hagyta a litván diszpléjt, miközben igazán senki sem gondolhatta komolyan, hogy ne lett volna elég új ház a balti országban. Volt. Csak épp összeegyeztethetetlennek bizonyultak azzal az építészettel, amely a kurátor tudáshorizontján még

értelmezhető volt. De mindez éppily nyilvánvaló Emiel Lamers 2010-ben lezárt válogatását lapozgatva:¹² az itt közölt házak mindegyike leírható ugyanis a fenti kategóriák valamelyikével. A Fitzroy Robinsontól Geroges Mauriosig, a Propeller Z-től Bernd Steinhuber alsóörsi Casa CV-jéig, de pláne Dicks Sikkes pannonhalmi étterméig azonos képi-szemantikai szálak boggazák egyggyé, az építészet tektonikai mélyén azonossá a külföldiek házait. Ezt az azonosságot erősíti a teljes bencés univerzum, záróköként a Pawson-rekonstrukcióval, amellyel Pannonhalmi – György Péter találó megállapítását elfogadva – egyben hátat is fordít Magyarországra (nem csak építészeti) valóságának. De ezt a mélyrétegekben húzódozó azonosságot ismeri fel előbb Gunther Zsolt és Földes László; Zoboki Gábor és Kendik Géza, majd a fiatalabb generációból a Spora és a MinusPlus, őket követve pedig a hazai elvárás- és érvényesülési rendszerektől némiképp függetlenebb Erasmus-nemzedék, és kezdik a kétezres évek első évtizedével Magyarországot a nemzetközi építészet térképére rajzolni. De ez már egy másik történet.

Wesselényi-Garay Andor

- 1 Ez még az első sztárépítésnek tekinthető Giovanni Lorenzo Bernini Lovre-kalandjára is igaz, erről bővebben: Radnóti, Sándor: „A barokk mint a trón és az oltár művészete. Bernini példája”, in Széplaky Gerda (ed.): *A zsarnokság szépsége. Tanulmányok a totalitarizmus művészetéről*. Kalligram, Pozsony 2008, pp. 23-38.
- 2 Sudjic, Deyan: Britain needs to see stars. *The Guardian*, 2002. június 16. BST 00:52. Hozzáférhető: <<http://www.theguardian.com/theobserver/2002/jun/16/1>> [utolsó belépés: 2016. január 27.]
- 3 Az eseménytörténetről lásd Somlyódy Nóra kiváló oknyomozó riportját, in S.N.: Mi lett a gigaberuházásból? Repül a Bálna. *Magyar Narancs*, no. 50 (2011. december 15.). Hozzáférhető: <<http://magyarnarancs.hu/belpol/repul-a-balna-77875>> [utolsó belépés: 2016. január 27.]
- 4 Mindhárom egyszerre olvasható, lásd Vámos, Dominika: Buddhapest, te csodás! Klotild palota, Budapest. *Régi-Új Magyar Építőművészet*, no.2 (2012), pp. 34-37.
- 5 Vö.: Foucault, Michel: Eltérő terek, in uő: *Nyelv a végtelenhez – Tanulmányok, előadások, beszélgetések* (ford.: Sutyák Tibor). Latin Betűk, Debrecen 1999, pp. 147-157.
- 6 Lásd Csontos, Györgyi – Csontos, János: Cságoty Ferenc, Reischl Gábor (Magyar Építőművészek Szövetsége, 2005. október 13. Moderátor: Wesselényi-Garay Andor), in uők (eds.): *Tizenkét kőműves*, Terc, Budapest 2006, pp. 11-21.
- 7 Vö. Tóth, Péter (társkurátor: Kovács Ábel, Parai Zoltán, Szász István, Török Ádám): *Kánaán. Stilusteremő hazai borászatok és kultúrkörök bemutatása. Pályázat a 15. Velencei Nemzetközi Építészeti Biennálé magyar pavilonjában rendezendő kiállítás kuratori megbízatására*. Hozzáférhető: <<http://docplayer.hu/9528524-Kanaan-stilusteremto-hazai-boraszatok-es-kulturkoreik-bemutata-s-mellekletek.html>> [utolsó belépés: 2016. február 2.].
- 8 Polyák, Levente: Fő utca 17. 20 éves a Francia Intézet épülete. Kiállítás a Francia Intézet épületéről (2012. április 2 – május 2). Hozzáférhető: <http://polyaklevente.net/?page_id=926> [utolsó belépés: 2016. január 27.] Megjelenik a ház a kortárs építészeti sétákat ajánló <http://www.artur.org.hu> című weblapon is.
- 9 Lásd Székárosi, Endre: A gondviselés. Robbanó szerkezetvers Pier Paolo Pasolini emlékének. *Új Magyar Építőművészet*, no. 2 (2003), p. 59.
- 10 Jodidio, Philip: *Taschen's World Architecture: New Forms, Architecture in the 1990s*. Benedikt Taschen Verlag, Köln 1997, pp. 2010-2011.
- 11 A legújabb kiadványok, így Braun, Markus Sebastian – Uffelen, Chris van: *Atlas of World Architecture*, Braun Publishing, Salenstein 2015; és Braun, Markus Sebastian: *Atlas of European Architecture*, Braun Publishing, Salenstein 2015, némiképp eltérő szempontok mentén szerkesztettek.
- 12 Lamers, Emiel: *Kortárs építészet Magyarországon*. Terc, Budapest 2015.

Vázlatos inventárium

- 1988 Finn Nagykövetség / építész: Ilmo Valjakka
- 1990 Alag Center Buda – Virág Csaba / munkatárs: Z. Juratic, A. Leichter
- 1991 East West Center, Zalaváry Lajos / belső konz.: Bertil Mertsen
- 1991 Springer Irodaház, Varga Tamás, D. Sági Ágnes / megvalósulási t.: G. Schmidt
- 1992 Emke-ház, Kruppa Építészroda / építész: Atelier d'Architecture Brenac et Gonzales
- 1992 Hótel Kempinsky, Finta József Puhl Antal / belső, dizájn: Bent Severin USA
- 1992 Francia Intézet / építész: Georges Maurios
- 1993 Kontrax, Molnár Péter Sylvester Ádám, Vajai Tamás / belső: S.O.M., Klaus G. Mueller, Haime Velez, Daniel Bell
- 1993 Első Pesti Telefonszolgálat, három távbeszélő központ a X., XVII. és XVII. kerületben, építész: SOM. Adaptáció: Krusnicky Katalin
- 1995 BKD Bank Irodaház, V. kerület, / építész: Fitzroy Robinson
- 1995 ING Andrassy út / építész: Erick van Egeraat
- 1995 Telek utca Buchmann-MOM Rt. csarnokfelújítás / építész: Architecturbureau Jos Vanderperren, Horváth András – Corvinus Stúdió
- 1996 Horvát utca irodaház / építész: Fitzroy Robinson International
- 1996 Holland Királyság Nagykövetsége / építész: Fred Dubbeling, Borostyánkői Mátyás
- 1997 Generali Providencia / építész: Wilhelm Holzbauer
- 1997 Ericsson telephely, Csikvári Antal Radelkis / építész: Per Gylhammar, Winkler Barnabás
- 1997 ING székház bővítés, Paulay Ede utca / építész: Erick van Egeraat International
- 1998 Gerbeaud Budapest, rekonstrukció / építész: Frieder Nething, Wolfgang Marschik, Achim Schlaier, Matus István, Hartvig Lajos
- 1998 Norvég Királyság Nagykövetsége / építész: Alex Ursu, Michael Colojar, CMA International (Hungary Kft.), Platal Architects
- 1998 NBC Irodaház V. kerület / építész: Fitzroy Robinson International
- 1999 Siemens Telefongyár Irodaház, Reimholz Péter, Lázár Antal / munkatárs: prof. Gunter R. Standke
- 2000 Amerikai Iskola, Annus Ferenc Annus Marina / munkatárs: Nicholas Garrison
- 2000 Cseh Nagykövetség Rezidenciája / építész: Jiri Bucek
- 2001 Globe 3 irodaház / építész: Fegyvernek Sándor, Kurt Joainig
- 2001 West End Business Center / építész: Szász László, Heikki Särg
- 2001 Budapesti Német Iskola / építész: Brigitte és Ullrich Schäffler, Hartvig Lajos, Matus István
- 2001 Osztrák Iskola / építész: Georg Driendl
- 2001 Liget Center, volt MÉMOSZ Székház / építész: Erick van egeraat
- 2002 Royal Szálló rekonstrukció – Marosi Miklós / belső / GA INTERNATIONAL LTD.
- 2003 Madárvárta, Kis-Balaton / Moravánszky Ákos, Andrea Deplazes
- 2004 ING székház Dózsa György út / építész: Erick van Egeraat
- 2004 Gresham, Kruppa Gábor, Patrick Fejér / belső: Richmond International, Fiona Thompson
- 2006 Iroda- és üzletház felújítás, Deák Ferenc utca / építész: Erick van Egeraat, Z. Halmágy Judit
- 2006 New York Boscolo, Benyó László, M. Kaló Judit, Maurizio Papiri, Adam D. Tihany, Massimo Iosa Ghini, Simone Micheli
- 2006 Béres borászat / építész: Anthony Gall
- 2006 Budapesti Állatkert, Akvárium rekonstrukció / építész: Anthony Gall
- 2006 Hotel Parlament – Németh Tamás KIMA stúdió / belső: Nathalie Rottenburg
- 2007 Weninger Borászat, Balf / építész: Propeller Z
- 2007 Gyermekotthon Budapest XVIII. kerületében / építész: Dick Sikkes, Szalai Anna
- 2008 Berlin Collegium Hungaricum / építész: Peter Schweger
- 2008 Közép- és Kelet-Európai Regionális Környezetvédelmi Központ, Kruppa Gábor / koncepció: Mario Butera
- 2009 Vörösmarty tér, iroda-, üzlet- és lakóház, Fazakas György / konzulens: Jean Paul Viguier
- 2009 Hotel Palazzo Zichy, Szmétana Kristóf / belső, dizájn: Nathalie Rottenburg-Cubica
- 2010 Krisztina Palace / építész: Dominique Perrault, Ekler Dezső
- 2010 Marmara szálloda – Tima Zoltán / belső: Yesim Karaca
- 2010 Casa CV Alsóörs / építész: Bernd Steinhuber
- 2011 Duna Tower, Fazakas György / előcsarnok / Peter Todorov, Herbert Schiff, Christian Schuppa, Friedrich Schuster – skyline architektken
- 2011 Váci 1 üzletközpont / építész / Christian Biechert
- 2011 Bálna CET. / építész: Kas Oosterhuis
- 2011 Zelnik István Aranymúzeum, Rauch villa / belső / Hagiwara Kenichiro, Pálffy Architects
- 2012 Klotild palota, Komjáthy Attila, Mérték, konzulens: Giorgio Mattioli, Benedetta Mattioli, dizájn: Christino Benzoni, Emmanuel Biard, Mio Shibuya, Luisa Cristofani
- 2012 Pannohalmi Apátság felújítás / építész: John Pawson, Gunther Zsolt, Csillag Katalin
- 2013 Skanska Green House Irodaház / építész: Asa Haremst, Anders Svenningsson, Pinter Tamás
- 2014 FiDo tér Fiumei út – Dobozi utca saroktér / építész: Dick Sikkes
- 2014 Hangvilla, Veszprém / építész: Anthony Gall, Albóciné Ábrahám Gabriella

**Kiállítások, ahol építőipar
és otthonteremtés együtt van.**

CONSTRUMA OTTHONTEREMTÉSI KIÁLLÍTÁSI CSOKOR

CONSTRUMA
35. Nemzetközi építőipari szakkiallítás

2016. április 6-10.

 hungexpokiállítás
programod van

RENEO

4. Hőszigetelési, energiatakarékos
energia-megoldások

**OTTHON
Design**

5. Otthonteremtési szakkiallítás

CONSTRUMAKERT

3. Díszkertészet és kertépítészeti
szakkiallítás és vásár

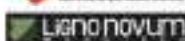
- A szakma legnagyobb hazai fóruma, amely az építőipari, épületgépészeti, otthonteremtési témák teljes spektrumát lefedi.
- Fókuszban az otthonteremtéssel kapcsolatos aktuális újdonságok: innovatív építési és épületgépészeti megoldások, támogatási lehetőségek és a legfrissebb designtrendek.
 - Pályázatírási, építési jogi tanácsadás első kézhíján.

- Tetőtér-beépítési bemutató, gazdag szakmai program.
- ÖKO CITY kiállítás és interaktív bemutatóház.
- MÉK-tagok a kiállítás megtekintéséért 1 továbbképzési pontot kapnak.
- Újdonságok: Építész Centrum, Merkap nagy kazánválasztó, ERP-bemutatósziget (a hagyományos gázkészülékek betöltésének hatékony az építőipar szegmensében), KÖNYVHA SHOW.

A csokor további kiállítása:

Egyidejű kiállítás:

Bővebb információ: www.construma.hu

Főtamogató:

Kiemelt médiapartner:

SZÉP HÁZAK

Épített környezet, egészség és termelékenység, avagy épületek a jó közérzetért

Valószínűleg nem újdonság a megállapítás, hogy egy sötét, zsúfolt vagy levegőtlen iroda meglehetősen rossz hatással lehet a közérzetünkre, ezáltal pedig a munkateljesítményünkre is. Lehet-e azonban számszerűsíteni, hogy mennyire? És hogyan lehet azt pontosan megfogalmazni, hogy egy épület tervezésekor a használók jó közérzete, jóléte elsődleges szempont legyen? A World Green Building Council (WorldGBC), a fenntartható építés gyakorlatának elterjesztéséért tevékenykedő világszervezet ennek kiderítésére kampányt indított, amely a sokat mondó Better Places for People (Jobb helyek az embereknek) elnevezést kapta. A kampány deklarált célkitűzései közé tartozik annak tudatosítása, hogyan hatnak az épületek használók egészségére és közérzetére, illetve az, hogy bátorítsa az épületek tervezőit, létrehozóit, építtetőit, tulajdonosait, bérlőit és üzemeltetőit a létesítmények emberközpontúbbá tételére. Nemcsak irodaházakat, hanem kereskedelmi létesítményeket és lakóépületeket is vizsgálnak ebből a szempontból.

A túlzottan hideg környezet 4 %, míg a túlzottan meleg akár 6% csökkenést is jelenthet a munkateljesítményben, a jó levegőminőség pedig 8-11 %-kal növelheti azt. A zavaró zajhatás viszont már akár 66 %-kal is ronthatja munkateljesítményünket! Ezek a megállapítások is részei a kampány vizsgálódásainak. Persze nem csak ilyen könnyen mérhető paramétereket emelnek ki, hanem például az olyan szempontokat is, mint a biofilia (azaz például kilátás egy természeti elemekkel benépesített, zöldellő környezetre) vagy a monotonía kerülése a belső terekben.

A jó gyakorlatok terjesztésére egy tanulmány is napvilágot látott, amely pozitív példákat vonultat fel a világ minden tájáról. Nézzünk hát meg néhány példát, amelyek jól szemléltetik, hogy milyen kreatív eszközökkel lehet javítani az épített környezet teremtette viszonyokon!

British Land központi irodák, York House (London) felújítása

Az irodaház felújítása előtt a szervezet elrendelt egy elemző vizsgálatot, amely a World Green Building Council kampányának alapvető célkitűzéseit követve zajlott. Ennek része volt a dolgozók körében végzett felmérés, a munkaállomásokra elhelyezett érzékelők (hőmérséklet, páratartalom stb.) és olyan mutatók elemzése, mint a munkahelyi hiány-

A British Land felújított irodái, fotó ©British Land

zások és fluktuáció. A felújítás után pedig utánkövetéses vizsgálatokkal elemzik annak hatékonyságát. Az előzetes elemzések alapján a felújítás során kiemelten figyeltek a következőkre:

- az érzékek ébren tartására olyan fogásokkal, mint például a változatos textúrájú anyagokkal kialakított környezet (fapadló, kerámiaburkolat és padlószőnyeg váltakozása, eltérő színek alkalmazása a helyiségekben stb.);
- a helyiségbe bejutó természetes fény mennyiség növelése a homlokzati nyílások méretének növelése nélkül (belső helyiségek összenyitása, belső üveg térfatarolások, fényvisszaverő burkolatok alkalmazása stb.);
- aktív térhasználat bátorítása például új közlekedőutak kialakításával, a frissítő beszerzőhelyének vagy a fénymásolóknak az átgondolt, a munkatársak találkozásait elősegítő elhelyezésével stb.;
- flexibilis, a munkavégzés módjára több opciót is felkínáló munkakörnyezet (megosztott munkaállomások, kávézók, asztalok állva végzett munkához, kanapék és kisebb tárgyalók);
- levegőminőség javítása közel 800 (a dolgozók számának háromszorosával), erre a célra tudatosan kiválasztott beltéri növény elhelyezésével;
- a szociális élet elősegítése nyitott központi terek létrehozásával.

Bioconstrucción y Energia Alternativa központi irodák (Monterrey, Mexikó) felújítása

A szervezet a felújítást egy jó alkalomnak látta arra, hogy a fenntartható megoldások egyfajta mintaprojektjévé tegye az épületet. Az egyik fő célkitűzés a városi közegben a természeti környezet visszaállítása volt, valamint az, hogy az épület szerves részévé váljon annak. Ehhez segítségül hívták a tájépítészet elemeit, zöldfalakat, zöldtetőket és egy növényekkel teli tetőteraszt, továbbá egy gyógynövénykertet alakítottak ki. Az épület belső tereit pedig úgy alakították át, hogy lehetőleg mindenhol rálátás nyíljon a zöldellő környezetre.

Zöld kint és bent: a Bioconstrucción y Energía Alternativa központi irodái,
fotó © Bioconstrucción y Energía Alternativa

Plantronics (Swindon, Nagy-Britannia)

Az elektromos berendezéseket gyártó nemzetközi cég irodáinak áttervezése akkor vált időszerűvé, amikor három különböző helyről egy helyre költöztek, illetve bevezették a „Smarter Working” (okos munka-

hely) koncepciót, amely nagyobb rugalmasságot kívánt adni a dolgozóknak. Ennek részeként

■ a megbeszélések, találkozók szintereit úgy alakították ki, hogy azok használata ne zavarja az elmélyültebb munkafolyamatokban dolgozókat;

■ korábbi 18 tárgyaló számát, mivel azok kihasználatlanok voltak, lecsökkentették 5-re, az informálisabb összejövetelek szintereit viszont megnövelték;

■ elvonulásra alkalmas területeket hoztak létre, ahol zavartalan lehet az egyéni munkavégzés.

Az utánkövetéses vizsgálatok szerint a munkahelyi hiányzások száma az átalakítások után 12,7-ről 3,5 %-ra csökkent, a dolgozói elégedettség pedig 61-ről 85 %-osra nőtt.

Ezeknek a változtatásoknak egy része triviálisnak tűnhet, de éppen ez mutatja, hogy sokszor nem az anyagiakon múlnak a dolgok, hanem egyszerűen az okos tervezés és odafigyelés is csodákat tehet. A kampány további esettanulmányairól, fejleményeiről a betterplacesforpeople.org honlapon tájékozódhatunk.

A Plantronics a belső terek átformálásával növelte a dolgozók komfortját,
fotó © Plantronics

Hazai zöldépítés a nemzetközi porondon

A World Green Building Council nemzetközi szervezet jó példája a kultúrák találkozásának. Annak tagjaként a Magyar Környezettudatos Építés Egyesülete (HuGBC) is rendkívül sokat tesz a tudásmegosztás terén, nemzetközi és hazai viszonylatban is – ezt mutatják például az európai Leadership Awardon elért szép magyar sikerek („Épület” kategóriában tavaly az Eiffel Palace hozta el a pálmát!), amik jó példái annak, hogy minket is számon tartanak a zöldépítés globális porondján!

Ongrádi Melinda

Tervpályázatok

A Maggie's központok története

Az Amanda Levete Architects nyerte a legújabb Maggie's központ tervezési lehetőségét. A tervezési megbízást ugyan nem tervpályázat során ítélik oda (elsősorban az eddig megépített épületek szakmai minősége és az elhivatottság alapján kéri fel az építészeket), a

ló találkozás és eszmecsere lehetőségét egy nyugodt, családi környezetben.

Maggie halála után Jencks a fenti elvek szerint kezdte el a Maggie's központok kialakítását, melyek közül az első 1996-ban nyílt meg Edinburgh-ben. Ma már 17 központ üzemel, amelyek tervezésében olyan hírességek

központoknál megfigyelhető jelenséget építészeti placebo hatásnak nevezte el. A jó építészeti minőség éppúgy hozzájárulhat az emberek egészségéhez, mint a modern orvoslás. A Maggie's központok elősegítik, hogy a rákkal diagnosztizáltak is inkább embereknek érezzék magukat, mint betegeknek. A régi kór-

központok innovatív jellege és formabontó építészeti megközelítése miatt mégis érdemesnek találjuk a rovatban bemutatni az alapítvány rövid történetét és az eddig megépült épületeket.

Az alapítványt Charles Jencks hozta létre, miután feleségénél, Maggie Keswick Jencksnél mellrákot állapítottak meg az orvosok 1993-ban. Charles Jenckst nem kell bemutatni az építészeknek. Az Amerikai Egyesült Államokban született építész, teoretikus és tájépítész életének túlnyomó részét mindaddig Angliában töltötte, ahol elsősorban a modern és a posztmodern korszak elméleti kutatásával foglalkozik, és a brit tájépítészeti vezető alakjává vált.

A diagnózist egy sötét, ablaktalan helyiségben tudta meg a házaspár, ahol az orvosok csak 2-3 hónapot jósltak Maggienek. Jencksek azonban az orvosokkal szorosan együttműködve és új gyógyítási hozzáállás kidolgozásával 18 hónappal tudták Maggie életét meghosszabbítani. A házaspár hitt abban, hogy rákos betegként is lehet pozitív szemlélettel élni, fontosnak találták a gyógymódok ismeretét, a stresszcsoökkentő technológiák alkalmazását, a pszichológusok segítségét és más, hasonló helyzetben lévő emberekkel va-

vállaltak szerepet, mint Richard Rogers, Rem Koolhaas, Thomas Heatherwick, Steven Holl, Norman Foster, Zaha Hadid, a Snohetta vagy Frank O. Gehry. A sztárepítészek nemcsak a megfelelő építészeti minőségről gondoskodnak, de hírnevükkel elősegítik a nagyobb támogatások elnyerését is az alapítvány számára.

Az épületekben a betegek számára megfelelő privát, elvonulásra alkalmas teretek alakítanak ki, amelyek minden esetben természetes bevilágítással rendelkeznek. Az épület és a környezet kapcsolata kiemelten fontos, a belső terek több esetben a külső szerves részei, meghosszabbításai. Minden épületben központi részen kapott helyet a közösségi konyha és a kertkapcsolattal rendelkező tágas pihenőhely, amely alkalmas arra, hogy a páciensek informális beszélgetéseket folytassanak. A központokban az orvosok számára is magas minőségű környezet, orvosi szobák állnak rendelkezésre, ami lehetőséget nyújt a professzionális és nyugodt munkára.

A komfort biztosítása mellett Jencks szükségesnek találja az építészeti újításokat és a kockázatviselést is az egyes épületeknél. Ez újabb és újabb fajta terekre és megoldásokra serkenti az építészeket. Jencks a Maggie's

házépületekkel ellentétben a központokra a természetes fény, a nyitott és zárt terek megfelelő összhangja, a kilátás és a természettel való szoros összefonódás a jellemző.

A legújabb Maggie's központ Southamptonban fog felépülni: a közelben lévő erdő mintájára a kórház területén fog működni afféle kis szigetként, természeti oázisként. A kórház túlzottan racionális épületeitől, technológiai tereitől és parkolóitól elválasztva, egy már-már vad természeti környezetben megvalósuló épület a formai egyszerűségével és tisztaságával terem majd „egy kis varázslatot”.

1 Maggie's központok (balról jobbra): Frank O. Gehry: Dundee, Skócia 2003; Page/Park Architects: Highlands, Skócia, 2005; Zaha Hadid: Fife, Skócia, 2006; Kisho Kurokawa: Swansea, Wales, 2011; Frank O. Gehry: Hong Kong, 2013; Snohetta: Aberdeen, Skócia, 2013; Carmody Groarke: Merseyside, Anglia, 2014; Thomas Heatherwick: Yorkshire, Anglia, 2015; Foster + Partners: Manchester, Anglia, 2016; Amanda Levete Architects: Southampton, Anglia, 2016

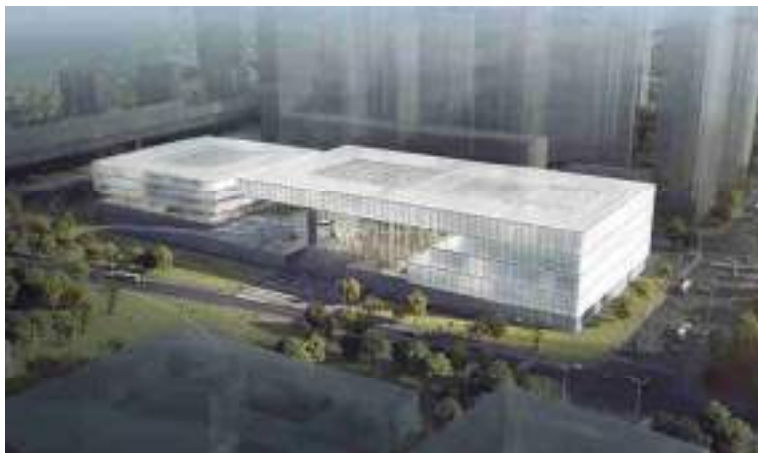
Képenként – válogatás a közelmúlt pályázati terveiből:

2

4

3

5

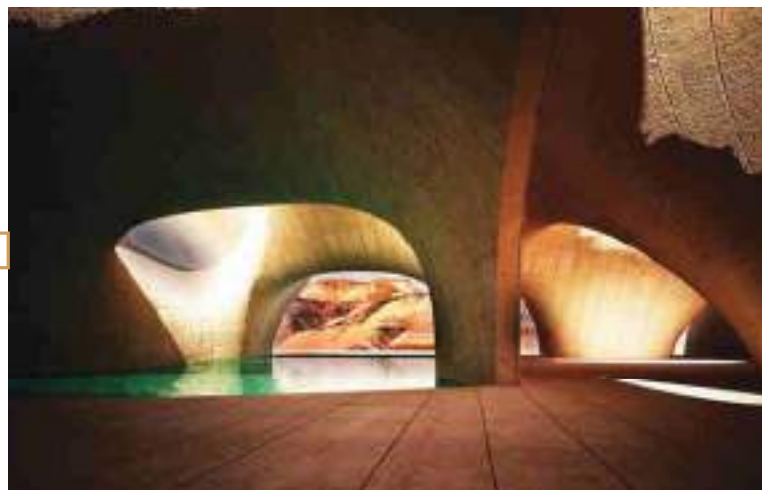
2 Kossuth tér ötletpályázat 6-8., Budapest – Arch Studio Kft., első díjas pályamű

3 Shenzhen Művészeti Múzeum és Könyvtár, Kína – KSP Jürgen Engel, első díjas pályamű

4 Meg nem épült Chandigarh, India – He Dongming, Tong Hubo, Li Dean, első díjas pályamű

5 Zalando Céggközpont, Berlin, Németország – HENN Architects, első díjas pályamű

6 ArchDaily + IDEX Canada Virtuális terek – Aysu Aysoy, első díjas pályamű

6

Amikre érdemes figyelni

közeledő határidővel leadható

pályázatok:

Hévíz I. Gyógyfürdő és Szent András Reuma-kórház távlati fejlesztése

beadási határidő: 2016. 03. 07.

Hévíz III. Tófürdő továbbfejlesztése

beadási határidő: 2016. 03. 07.

Hévíz II. A fedett fürdő és terápiás centrum korszerűsítése

beadási határidő: 2016. 03. 14.

Charlie Hebdo Mobil Pavilon beadási határidő: 2016. 03. 23.

Tájépítészeti pályázat a Városliget megújítására

beadási határidő: 2016. 03. 28.

New York Akvárium és Közösségi park

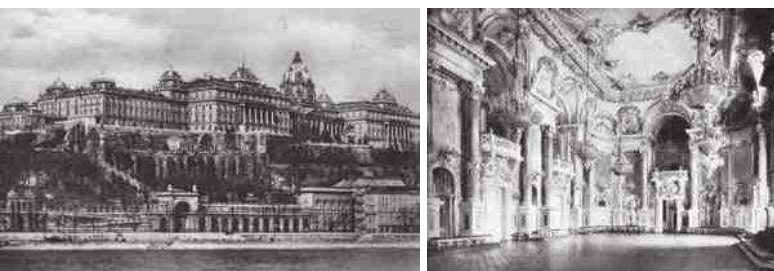
beadási határidő: 2016. 04. 04.

Burián Gergő

Olvasónapló a Budai Vár kapcsán

A Budai Várral kapcsolatos improvizatív döntések sora (különösen a legutóbbi, amely az egyes minisztériumok várba költöztetéséről szólt) az elemi felháborodás után mélyebb elgondolkodásra kényszeríti az embert. Milyen szellemi vagy éppen szellemtelen alapja lehet ezeknek a döntéseknek? Kik és milyen alapállásból készítik ezeket elő? Miért ti- tokban vagy zárt ajtók mögött születnek a Budapest hosszú távú jövő- jét is meghatározó urbanisztikai döntések? Hogyan lehet beleszólni és gondolkodásra készíteni a döntéshozókat? A fügefalevélként létreho- zott Hauszmann Bizottság nem működik, pontosabban véleményére nem tartanak igényt. Álljon itt egy hangos olvasónapló elgondolkot- tásul.

Fülep Lajos, a 20. század legélesebben látó magyar művészettörté- nése és egyik legjelentősebb gondolkodója, civilben református lel- kész a II. világháború után, 1948-ban írta Egy nagy lehetőség Buda- pest és az ország újjáépítésében című tanulmányát. Akkor hasonló mó- don választút előtt állt a Budai Vár jövőjének alakítása, mint most, bár

sokkal nehezebb és kényszerítőbb körülmények között. Az írás legfon- tosbab megállapításai – az egészben való gondolkodás szükségességé- ről és az építészeti minőségről – ma is érvényesek. Ekkor már készen volt, és korábban meg is jelent a Célszerűség és művészet az építészet- ben című, 1944-ben írt tanulmánya, amelyre ez utóbbiban bevallottan támaszkodik. Ebből megtudhatjuk, hogy egyáltalán nem volt elfogult a modern építészet irányában, sőt meglehetősen kritikus hangvételt ütött meg. Ennél is kritikusabb volt a történeti stílusok utánzásával kapcsolatban. Lényegében az volt a véleménye, hogy „az építőművé- szet története a XIX. században megszakadt”. Ezt a helyzetet viszont nem az építészetben belüli folyamatok idézték elő, hanem egy olyan vi- lághelyzet, amit az egyszerűség kedvéért válságnak nevezhetünk. A válságot pusztán építészeti eszközökkel megoldani nem lehet, ugyan- akkor a „stílusegység” kedvéért nem lehet korábbi stílusok utánzásába menekülni. E tételek képezik Fülep Lajos 1948-as írásának szellemi alapját. A háborús pusztítás után az új kezdés lehetősége merül fel.

Nézzük, mit ír a háborús és békés pusztítások logikájáról és logikát- lanságáról: „De akárhogy is nevezzük ezt a valamit, nem elkülöníthető sajátja, különösége a világháború pusztításának, hanem a háborút ma-

gát is okozó gazdasági, társadalmi, erkölcsi-szellemi káosznak megnyíl- vánulása és mozzanata, az értékeket és életeteket már előbb is vakon eltip- ró, vagy még csírájukban megfojtó logikátlanlansági láncolatnak egyik sze- me, az okozónak valóságával lényegében azonos, csak éppen zsúfoltabb, töményebb robajosabb valóság.” (Fülep Lajos: Művészet és világnézet, 366.o.)

A kiegyezés utáni úgynevezett „Gründer Zeit”-ről: „A város – előző korokból származó maradványait leszámítva – a 67-es kiegyezés utáni korszak, hozzávetőlegesen 70 esztendő műve, abban is, amit ez az idő- szak rombolt, abban is, amit épített. S itt először is jegyezzük meg, hogy a béke korszaka semmivel sem volt kíméletesebb és logikusabb a város vi- haros múltja következtében amúgy is kevéske értékeinek lerombolásában, mint amilyen volt aztán a második világháború, amelynek már inkább csak a gyors befejezés maradt.” (367. o.)

Arról, hogy a háborúban és békében a városok „váracsa” ellen elkö- vetett bűnök minden korban megvoltak, de a mostaniban és a buda- pestiben van valami különös: „A különbség gyökere lenyúlik az emberi lét legmélyebb rétegébe, oda, ahol az értékek autonóm magukért-valósá- gának és társadalmi-történeti meghatározottságának-funkciójának egy- másra utalt dialektikus kettőssége ered. Az első nélkül az ember minden művestől eszközzé degradálódik, a kanti főbűn megvalósítójává, s egész története is eszköz, merő készület az eszkatológiára; a második nélkül az időtlenségben, reális folyamatok híján semmisül meg a történetisége.” (368. o.)

A megvalósult műalkotásokat – köztük a várost is – értelmezni kell: „Budapest is ilyen igénnyel lép elénk – művészi stílusokkal a felszín- nén. Hatalmas gótikus parlament a Duna-parton, egész utcák és városne- gyedek renaissance és barokk palotákból, stílusát messze hirdető királyi palota a Várhegyen, a történeti nagy stílusok formáinak és elemeinek tö- méntelen tárháza. Ha azonban annak megértéséhez, miért olyanok, ami- lyenek, a bennük megjelenő valóságot s a mögöttük levő világot keressük, valami egészen mást találunk, mint a gótikus, renaissance és barokk va- lóság és a világ, valami olyat, amiből azokat a formákat és stílusokat se- hogy se tudnánk se származtatni, se megérteni, de még valamilyen benső kapcsolatot se megtalálni. Mert hát utánzat az egész; rossz és értelmetlen utánzat. Létesítő valósága a színlelt helyett hol a lelketlen spekuláció, hol az üresfejű állami parádézás, hol más hasonló éthosz, forrása pedig a szabásminták módjára készen kapható mintalapok dús választéka. Az anyaguk is legtöbbször utánzat, a ciklopsz-fal és a rusztika homposra hányt, sziklaszínűre mázolt vakolat, talmi oszlop, az akantuszos oszlop- fő, s az erkély alatt görnyedő dagadt izmú kariatid.” (369. o.)

Ebben a korszakban más európai városokban is hasonló volt a hely- zet: „S ha másutt kereskedünk, más városok hirtelen megépült negyedei- ben, Párizsban, Berlinben akárhol, azonos eredményre jutunk. Egyfelől:

minden porcikájában hazugság; másfelől tökéletes nihil. A leleplezés meg-hökkentő, de elkerülhetetlen végső következtetésre kényszerít. Ha egy korban nincs más, csak utánzás, ha nincs semmi, de semmi saját építészeti mondanivalója, akkor abban a korban az építészet ipso facto megszűnt. Akármilyen hihetetlenül hangzik, ez történt a múlt század második harmadától kezdődőleg, valami, amire nincs példa az európai kultúra történetében.” (370. o.)

Az építészet válsága, csak a világ válságából, változásaiból érthető meg, válsága az emberi attitűd léthez való viszonyának válsága, valami nagyon mély: „Ezért volt az építészet nagy korszakokban más művészeteknek mintegy az alapja, kerete, otthona, valósággal televénye, melyen kivirultak. Az ember és viszonyulásai eldologiasodásával ezt a végső attitűdöt találta leginkább szíven és ölte meg az embertelenülés, a Verdinglichung kora.” (371. o.)

Az építészet, mint kollektív művészet árulkodik leginkább a kollektívum, a társadalom betegségéről. „Az építészetten azért tudott ilyen teljesen betelni végzete, mert valamennyi közt a legkollektívabb művészet.” (372. o.)

Az építészet ugyanakkor az őt létrehozó társadalom tükrö: „A szoros kapcsolat folytán egyikről a másikra lehet következtetni: amilyen az építész, olyan az építetők közössége, ha az építészet története megszakadt, meg kellett szakadnia az építészetet produkáló közösségnek is, ha az igazi építészet helyett valamilyen másik van, a közösségnek is meg kellett cserélődnie.” (374. o.)

Az eldologiasodás világa, a kapitalizmus spekuláns-, bankár-, hivatalnok- és politikusvilága megépítette a maga otthonát: „S amikor ez a társadalom megépítette a maga otthonát, városait, a hely is, melyen épült, minden négyzetmétere és ráépített köbmétere áruvá, absztrakcióvá vált. A középületeket hivatalnokok, jogászok, politikusok építették. Régen is építettek ilyenek, de azok nemcsak hivatalnokok stb. voltak. Itt spekulánsok, bankárok, főhivatalnokok, intézkedők nagyrészt csak funkciójukkal azonos, hagyományilag, szellemileg sehová se tartozó lények, jövevények a helyükön, parvenük. Se célszerűségről, se művészetről nincs fogalmuk, közük sincs hozzá, inkább ellentétei.” (375.-376. o.)

Budapest robbanásszerű fejlődése erre az időszakra esik, és ennek nemcsak építészeti, hanem városépítészeti következményei is vannak: „Budapest akkor épült, amikor már nem volt építészet, s még nem volt. A tőke spekulációra építette a bérházakat, a magánosok a maguk lakta házakat fitogtatásra, az állam és a város tekintély, hatalom reprezentálására a középületeket, a célszerűséggel, gyakorlati használhatósággal egyik fél sem törődött. Nemcsak hazugul, alkalmatlanul is építettek. S nemcsak épületeket, hanem magát a várost is, alkalmatlan helyekre téve a minden percnyi használatra és mindig kéznél létele rendelt hivatali épületeket. Azt, hogy ekkora hazugságot nem hordott a hátán a föld, megtoldhatjuk azzal, hogy ekkora ésszerűtlenséget se. Nem elég, hogy a pénzügyminisztériumot „gótikusan” építették fel, fel is tették a Várhegy tetejére, a mindennapi élet körforgásán kívül, odatették a Belügyminisztérium egy részét, a Honvédelmi Minisztériumot, a „román” stílusú Levéltárat, a Miniszterelnökséget, Állami Nyomdát s egyebeket. Hogy valamikor a hegyre várat építettek, a várba királyi palotát, köréje és közelébe fő hivatalokat, szükségszerű, célszerű, ésszerű volt; de hogy mikor a Vár már nem volt vár, király sem lakott benne, odatették ezeket a hivatalokat, nem volt se

célszerű, se ésszerű – a hatalmát fitogtató bürokráciának s a nemzeti fennhíjzásnak önmagát a mindennapi élet profán szükségletei fölé való fölmagasztalása volt. Az a gondolat itt még fel sem vetődhetett, hogy a minisztériumok elsősorban hivatalok, ott a helyük, ahol az ügyfelek sűrögnek-loholnak. Fájjalta is minden minisztérium, amelyek nem kapaszkodhatott fel oda.” (377. o.-378. o.)

A királyi palotáról külön: „Mint ahogy abban a korban minden jelképesen történt, elsősorban nem a rendeltetéséért, céljáért, hasznosságáért, hanem valamit „megmutatni”. Ezért nagyobbították meg a királyi palotát 860 termesre, mert ha nem is lakik benne király, mutassa meg, hogy hatalmas ország királyának palotája. Hogy a Vár gyönyörű arányait és egyensúlyát agyonütik vele, azzal nem törődtek. Sőt a Vár másik végére, nyilván az egyensúly helyrebillentésül odadüllesztették a levéltárat, ugyancsak valamit megmutatni. Megmutatni a nemzeti, a hatalmi, a gazdasági fölényt és a különösen sokat emlegetett ‘kultúrfölényt.’” (378. o.)

Hogyan lehet ezen segíteni, ma is érvényes elvekkel: „Az épületeken a célszerűsítés és ésszerűsítés művelete, mint láttuk, csak eleve meglévő s a pusztítás mértéke szerint változó korlátok között vihető véghez; sokkal nagyobb a szabadság az épületek céljának és rendeltetésének módosításában, abban, hogy melyik épület mire használdódjék, milyen hivatal vagy intézmény hol legyen. Röviden: szabadabban lehet formálni az egészet, a várost, mint egy részletét, valamelyik épületét; több ésszerűséggel lehet a meglévő rosszat viszonylag jól használhatóvá tenni, okos csoportosítással, alkalmas hely-megszállásával, mint egyik másik épületet kellően megreformálni.” (380. o.)

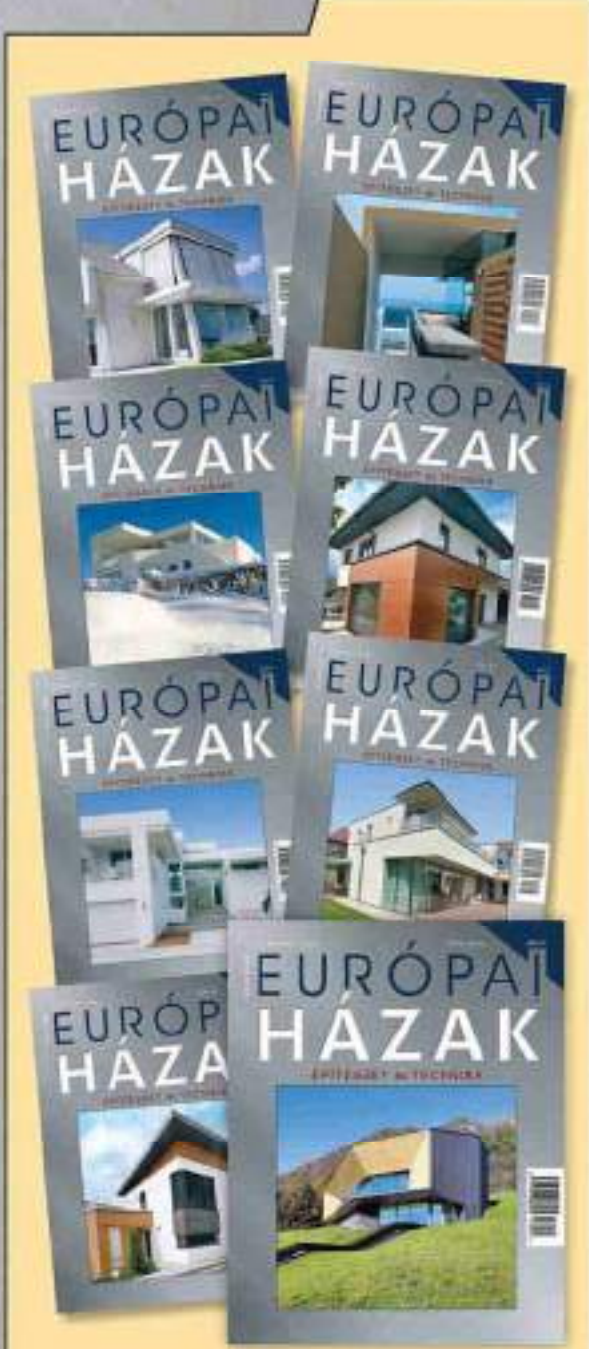

Fülep ugyan egyetemvárost javasol, de tágabb értelemben ez is kultúra: „Hivataloknak a Várba telepítése nemcsak azért volt értelmetlen és célszerűtlen, mert gyakorlatiatlan volt, hanem mert velük nem használódtak ki a hely előnyei. A hivatalos órákon kívül üresek, a nap kétharmad részében nem veszik hasznát a csendnek, jó levegőnek, fénynek. Csak ott lakva használható minden java. A tehetősök joggal veteledtek érte [...], ezekért a tulajdonságaiért mondjuk, hogy nincs több ilyen egyetemi városnak való hely.” (381. o.)

A Budai Vár polgárvárosáról Márai Sándor már 1941-ben, a Képes Vasárnap című újságban megjelent cikkében olyan gondolatokat mond

EURÓPAI HÁZAK

ÉPÍTÉSZETI MAGAZIN

Keresse az újságárusoknál!
Előfizethető: bármely postahivatalban.
Megjelenik évente négy alkalommal.
www.europaihazak.hu

el, amelyek ma is megszívlelendők: „[...] hadd mondjam el a néző szem-
szögéből, mi az, ami a Várban zavar, mi az, amin még segíteni lehet! [...] Négyszögletes nagy épület menthetetlenül agyonnyomta a Vár arányait. Ezen már
bajos segíteni. Természetesen sürgősen és feltétlenül le kell bontani azt az
irratlan sárga bérházat, mely elcsúfítja Magyarország egyik legszebb terét,
a Dísz teret. Elég baj a külügyminisztérium palotájának jelenléte: irratlan
kaszárnya ez, semmi köze a nemes tér stílusához. [...] De a külügyminisz-
tériumot lebontani nincsen módunk, bele kell nyugodni, hogy ott terpesz-
kedik a szögleten [...]”

A másik reménytelen épület az új pénzügyminisztérium, amely sem ará-
nyaival, sem stílusával nem tud odailleszkedni a legszebb történelmi mű-
emlékeink által díszített térségek, a Szentháromság tér és a XI. Ince pápa
tér közé. A Mátyás-templom nemes és időtlen szépsége, az I. kerületi előljá-
róság tömör és méltóságos arányai, a régi pénzügyminisztérium klasszikus
homlokzata, mindez most már örökre szenvedni fog az ormótlan palotá-
tól. Így nyomja le a Vár másik nemes terének, a Bécsi kapu térnek min-
den szépségét a Vár egyik legszerencsétlenebb épülethalmaz, az Országos
Levéltár. Örök kár, hogy ezek a gazdasági szempontból most már túlságos
nagy értéket képviselő, szerencsétlen építkezések reménytelenül a helyükön
maradnak az elkövetkező évtizedekben.” (Képes Vasárnap 1941. október
17.)

A szintúgy szerencsétlen tömegű, Kalina Mór által tervezett Hadügy-
minisztérium – Honvéd Főparancsnokság ormótlan tömegét Márai nem
említi, de láthatóan a polgárváros nyugodt élete érdekli:

„Mert egy séta a Várban, nyári vagy téli este, tavaszi vagy őszi délutá-
non, az élet egyik titkos és nemes ajándékát jelenti. Mintha visszautazna a
sétáló száz évet a magyar időben. Ablakok előtt megy el, a félhomályos
szobákban régi bútorok között zongorázik valaki, egy ember olvas, egy
asszony fényképet nézeget. Az idő, mely oly halálos és eszeveszett sebesség-
gel rohan most velünk az ismeretlen végzetek felé, egy pillanatra megállott
a Várban.”

A polgárvárosi varázs éppen ez az időtlen nyugalom, amit nemcsak a
minisztériumok és hivatali épületek ormótlan tömege törne meg, hanem
a tervezett funkciójuk, a bennük és körülöttük zajló ideges, gépies élet.

A királyi palota egykori helyreállításáról Ferkai András ír a „Közi 66”
című, építészettörténeti műnek is beillő tervezőiroda-történeti művében:

„A Budavári Palota legreprezentatívabb hármasszerű épületszakaszában, a B,
C és D épületekben nyitotta meg kapuit a Magyar Nemzeti Galéria 1975
februárjában. A három épületrész – a nyaktagok segítségével – szervesen
kapcsolódik egymáshoz, a belső terek összefolynak – az épületcsoport önál-
ló egészet alkot. Az egyes épületszárnyak külön-külön is megközelíthetők,
igaz ez azzal járt, hogy az egyes palotaszárnyak bejáratainak helye és a
kapuzatok formája megváltozott [...] A középrizalit kiképzése (a láb-
azat-
földszint kivételével) a Hauszmann-féle architektúrát követi, erre ül rá az
új kupolaszerkezet. A valódi kupola kapcsolatba került a Galéria belső te-
reivel, s a vasbeton szerkezet alkalmazása módot adott a barokk homlok-
zat mögött modern térrendszer kialakítására [...]”

Ahogy a barokk paloták fő helyiségsorát reprezentatív lépcsősoron át le-
hetett megközelíteni, és a díszlépcső vezeti a látogatót, úgy a Nemzeti Galé-
ria hármasszerű térsorának kialakítása is ezt a (barokk) szemléletet tükrözi. A
Habsburg lépcső lebontásával ugyan sérült az eredeti térrendszer logikája,
hiszen nem a piano nobilére jutunk a főbejáraton belépve, hanem az egy-

kori alagsorba, ám annál hatásosabb a nyomott belmagasságú előcsarnok teréből induló széles, belső főlépcső. A feltáruló tér és fény szinte vonzza a látogatót [...]

A terek különféle funkciója az anyaghasználatban is megmutatkozik: a reprezentatív terekben – mint azt láttuk is – alapvetően nemes, időtálló anyagok dominálnak, a praktikum helyett itt inkább az emelkedett hangulat megteremtése volt a cél, míg a kiállító terekben semleges, egyszerű környezetet kialakításra törekedtek. A múzeum rendeltetését tekintve érthető ez a kettősség [...] A kiállító terek tervezésénél az egyik és talán legfontosabb szempont, hogy azok – az éppen aktuális tárlat elképzeléseinek megfelelően – változtathatók legyenek: az előre gyártott, beemelhető álmennyezeti lapok lehetővé teszik, hogy a sugárzó fűtés, valamint a tetszés szerint változtatható megvilágítási rendszer vezetékei könnyen változtathatók és javíthatók legyenek.

A nemes anyagok, a tágas terek, a különleges fényhatások emelkedett hangulatot kölcsönöznek a belső tereknek, a közönség valóban úgy érezheti, nem egyszerű gyűjteménybe, hanem a „művészetek templomába” látogatott el.” (i.m. 158. o.-160. o.)

A hézagosan idézett sorokból is átsejlik, hogy a szerző alapvetően értékeli a palota kulturális célú használatát, s a Nemzeti Galéria kialakítása – néhány kritikai elemtől eltekintve – jól sikerült, a működőképessége – minden ellenkező híresztelés ellenére – biztosított.

Mi következik mindebből? Az a logikus gondolatsor, amelyet a Hauszmann Bizottság működésének kezdete óta többen is képviselünk:

A Budai Vár fejlesztése csak egy átgondolt és társadalmilag elfogadott, hosszú távú fejlesztési elképzelés és az azt lebontó tudatos közép-távú program alapján lehetséges. A fejlesztési koncepció alapját a Királyi Palota kulturális funkciójának megőrzése és gazdagítása jelentheti, míg a polgári negyedben a lakófunkció, a lakókat és az idegenforgalmat szolgáló intézményi és kulturális funkció domináljon.

A fejlesztési program egyes elemeit súlyozás után fontossági sorrendbe kell állítani. A beépítés és a térfalak bántó hiányait a jövőbeli funkció meghatározása után és a felhasználható terek optimális hasznosítása mellett kell pótolni.

A meglévő kulturális funkciók döntő része maradjon a helyén – ez különösen a Nemzeti Galériára és a Történeti Múzeumra vonatkozik. Csak az után kerüljön ki funkció (esetleg a Széchenyi könyvtár) a palota épületeiből, ha a távlati funkciót már sikerült meghatározni.

Állítsák le az esetleges és improvizatív döntések végrehajtását, s előbb alakítsák ki a városnegyed egészére vonatkozó programot! Addig is számtalan feladatot ad a várfalak, a barlangrendszer, a parkolás és a közlekedés egyéb kérdéseinek megoldása.

Budapest, 2016. január 16.

Schneller István

O^{a mi} Otthonunk

- » Háznéző, lakásbemutatók
- » Építészeti, lakberendezési ötletek
- » A jövőre gondolva: építsünk passzívházat!
- » Szakértő tanácsok építőknek, felújítóknak

Digitálisan is olvasható
a digitalstand és a dimag weboldalán!

Hiteles légvárak

„... újfajta szemléletmód érezhető a műemlékvédelemben és holdudvarában is. A tudományos kutatómunka és a rajzi rekonstrukciók elvont eredményeit sokan szeretnék megvalósulásban látni. Az újra felépített római vagy középkori romokat már lehetne hasznosítani, és az így kijávitott műemlékeket a sokszor hamis nosztalgiaik szolgálatába lehetne állítani. Az eredmény megfelelne korunk felszínes, a dolgok bonyolultságát nem végiggondoló, mélyebb átérésre gyakran képtelen szellemének. A meglévő elpusztítása és másolattal helyettesítése, a már meg nem lévő pompázatos újjáépítése, az építészeti emlékek eredeti anyagi valóságának ilyen mértékű semmibevétele egyetlen korábbi műemlékvédelmi korszakra volt csak jellemző, a 19. század második felének purista historizmusára. Ennek veszélye ma ismét fennáll: a múlt esetleges megoldásainak szabályossá alakítását célzó tervek megint akadnak példák.” Az 1997-ben egy műemléki konferencián elhangzott előadásomból származó idézetben foglalt figyelmeztetést leginkább a visegrádi várpalota számomra elfogadhatatlannak tűnő tervei és még inkább az azokat megalapozó szemlélet hívta életre – akkor egy mintegy hatvan évre visszatekintő történeti áttekintés végén. Szavaim – szándékaimmal ellentétben – és számos kollégám hasonló véleménye nemhogy visszafordítani nem voltak képesek a tendenciát, de még próféciajuk akkor bombasztikusnak és elriasztónak szánt szövegezése is finom sóhajnak tűnik csak a napjainkban sorjázó hírek és információk ismeretében. Akkor még csak egy-két rommaradványt ért el a tervezett újjáépítés vírusa, mára már Feszli Frigyes, Ybl Miklós, Pfaff Ferenc, Hauszmann Alajos, Lechner Ödön, Fellner Sándor, Vágó László és József eredeti terveinek meglétével indokolják a nagyszerű győzelmeknek („visszafoglaljuk a Várat!”) kikiáltott álmokat – függetlenül attól is, hogy azok a tervek egykor megvalósultak-e, vagy pedig eleve csak tervek maradtak. Ha régi terv van, akkor a megépítésének helyességéhez a támogatók szerint semmi kétség sem férhet, azt ugyanis a hitelesség szelleme lengi be.

Elpusztult vagy elpusztított épületek újjáépítéséhez ugyanis a hivatkozási alapot – az eredeti alkotások és maradványaik óvása helyett – az utóbbi negyed században a magyar műemlékvédelemben hivatkozási alappá vált, parttalan „hitelesség” fogalom jelenti. Magát a műemlékvédelmet mint államilag szervezett hatósági és kulturális tevékenységet Magyarországon 2001-től kezdődően fokozatosan leépítették, majd 2012-ben meg is szüntették. Addigra azonban az egyes faszerkezetű japán szentélyek vallásilag előírt, periodikus lebontását és újjáépítését a nemzetközi műemlékvédelem (világörökségi gondolat!) számára elfogadhatóvá tevő „hitelesség” eredeti kapcsolatrendszeréből kiragadott hazai változata már mindent meghódított. Ma sem tudom pontosabban leírni a kérdést, mint ahogy 1998-ban a Műemlék-helyreállítás az ezredfordulón című konferencián vázoltam: „Az egész műemléki munkát az legitimálja, hogy a védett emlék történeti fontosságú anyagi valóságában átöröklődjön az utókorra. Amilyen arányban a műemlék eredetisége sérül, olyan arányban szűnik meg az objektum műemlék-volta. [...] Az eredetiség szempontjából az utóbbi évek teljes tévútjának érzem a hitelesség fogalmának bevezetését. A hitelesség alkalmas a lényeg

elkendőzésére, lehetőséget ad a régi újjal történő helyettesítésére, a valaha elpusztultnak újbóli rekonstrukciójára. Ki tagadhatná ugyanis, hogy egy Ybl Miklós eredeti tervén szereplő párkány, vagy akár az egész terv hiteles, amely hitelessé teheti a régi rajzok alapján újjáépített kvázi-másolatot is, hiába mondjuk, hogy az egésznek a műemlékvédelemhez semmi köze, a laikus közönség és a magának pontosan az eredeti kötöttségeitől mentes, de hangulatát visszaadó újat óhajtó beruházó számára ez maga a paradicsom. Ha rajz nincs, a mai felfogás szerint hitelesít a hozzávetőleges lelőhely is: állhat csak a földszint felének magasságáig az épület, a fal előtt szétszórva talált keretkövek nyugodtan beépülhetnek az új emelet nagyon is konkrét helyére. Ha pedig már kő sincs, csak legfeljebb a bejárat küszöb, a máshol megtalált töredék alapján kifaragott ke-retrekonstrukció is hiteles, hiszen a faragványos anyag tudományos vizsgálata alapján valószínűsíthető sorozatgyártás összességében el is fogadható képe a hitelesség jelszavával legitimálhatja az általános konkrét alkalmazását az egyedire is.” 1998-ban az Yblre történő utalás a budai várfal elé általa tervezett, a II. világháború következtében nyomtalanul elpusztult Lónyay-(Hatvani)-villa újjáépítésére vonatkozott. Akkor még csak magánberuházásról volt szó – szellemi és látványbeli minőségéről gyorsan meggyőződhattunk –, amelyet a kártérítéstől féltő önkormányzat vert keresztül. Ma már egy villához képest nagyságrendekkel nagyobb épületekre vonatkozó, központi kormányzati tervekkel – mondhatni kormányprogrammal – állunk szemben.

Az ok valamiféle romantikus elvágódás. Az elpusztult régít majmoló új épületek a budai várban és a pesti Városligetben a történelem visszafordíthatóságát ígérnek. Ahogy az alkotmány papíra elbíra fél évszázad hatalmi szóval történő kiiktatását az ország történelméből, az elképzelések szerint az ezekben az évtizedekben a historizmus politikusi és építészeti utálata jegyében lebontott vagy átépített, lecsendesített épületek visszaállításával az ország is „szeplőtelenne” válhat. A cél persze megvalósíthatatlan, a hitelesnek mondott újhistorizáló építészet nem lesz képes kitörölni a történelemből a világháborús vereségeket, Trianont, a holokausztot és Rákosi Mátyást sem. Ami valójában így módon épülhet, például a fehér ló vágyálmának és az 1920-ban alapított Magyar Királyi Testőrség kormányhatározatba emelt „országos” múzeumának kulisszái (Hauszmann-lovarda és testőrségi épület), az valójában a száz évvel ezelőtti operett világa: a Csárdáskirálynő, a Bob herceg, a Luxemburg grófia, a Lili bárónő hamis csillogása, pedig a kormány által példaként élénk állított korszakok mindennapi valósága – akár tetszik, akár nem – a Koldusopera volt.

A II. világháború végén a király nélküli királyság díszletei sérültek jelentősen – nem kis mértékben éppen a rendszer politikai stratégiájának majd taktikájának köszönhetően. Volt, ami teljesen menthetetlen volt, volt, amit helyre lehetett volna állítani, csak éppen egyként utálta a politika és az építészek, a műemlékvédők közössége. A neoreneszánsz és a neobarokk historizmus még nem volt elég távoli ahhoz, hogy a modernizmusba éppen csak belekóstoló, majd a szocreált leginkább klasszicizmusként vállalni hajlandó (a Sándor-palota meg is ma-

radt!), ebből pedig ismét a modernizmus jegyében kimenekülő magyar szakmai közvélemény például az erősen károsodott várpalotára a műemléki helyreállítások szabályait alkalmazza. Viszont a nem kevés invencióval, szaktudással, drága anyagok értő alkalmazásával, a kortárs belsőépítészeti korszerű formáival helyreállított épületegyüttes mindenki számára egyformán bejárhatóvá, használhatóvá és élvezhetővé vált. Ehhez a pártelitben hosszú éveken át folytatott vitákon keresztül, a politikai-kormányzati használatról való lemondáson át vezetett az út. Ami pedig a Várpalotába így bekerült, a Magyar Nemzeti Galéria, a Budapesti Történeti Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár, együttesen a nemzeti kultúra teljességét hordozta és hordozza ma is, a történelem, a művészet és a tudomány folyamatahoz, alkotásaihoz és eredményeihez történő demokratikus hozzáférés szimbólumaként – a Széchényi Könyvtár esetében ez még a mátyási Corvina könyvtár egyfajta reinkarnációjaként is felfogható. Ilyen teljességben talán a bécsi Hofburgon kívül a világ egyetlen helyszínén, egyetlen egykori királyi palotájában sem mutatkozik mindez meg. Mindez szervesen összeforrt a várnegyed intézményeivel. Az elsőként odakerült Magyar Nemzeti Levéltár, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum, valamint a Várpalota hasznosításával párhuzamosan helyreállított, a mai Forster Központ kezelésében lévő Táncsics utcai épületben még intakt, de a várnegyedből ugyancsak elfelé tartó, másfél évszázados műemléki gyűjtemények az egykori Magyar Királyság egészére vonatkoznak, és a Nemzeti Galéria szárnyas oltáraival, a Széchényi Könyvtár hungarikum-állagaival, továbbá a Magyar Tudományos Akadémia ma még a várban található kutatóintézeteivel együtt a Felvidék és Erdély magyar és nem magyar tudományos kutatóinak, doktori ösztöndíjasainak, a hazájukban a többek között magyar múlt emlékeit óvó szakembereinek állandó zarándokhelyei. Az Európa Tanács korszerű és szimpatikus örökségközösség gondolatának komplexitásában egyik legjelentősebb intézményi hálózata ez egész Európában – ma még az egyetemesség és az igazi nemzeti gondolat egymástól valójában szét nem választható eszméinek hordozója. Ennek helyébe lépne egy anakronisztikus történelemlépcső szimbóluma, a budai vár, mint a pillanatnyilag uralkodó kormányzat az ország fölött gyökértelenül lebegő intézményrendszerének kizárólagosságra törekvő helyszíne.

A nagy építészeldők kész tervei mögé menekülést a történelem- és a nemzetfelfogás anakronizmusai mellett az építészethez való ambivalens kapcsolódás is magyarázza. Az, hogy egy ország és annak kormánya ne építsen, már csak gazdasági okokból sem valószínűsíthető meg. A döntések meghozatala azonban bátorságot kíván, az építészet területén viszont a magyar kormányzat – bármilyen meglepő is ez egyéb tetteinek ismeretében – határozottan gyáva. A kortárs alkotások, tervek között döntenie ugyanis rizikós: szakértelmet és képzettséget, intuíciót, minőségérzetet, kulturális tájékozottságot és érdeklődést feltételez, és az eredmény sosem tetszik mindenkinek. A kormányzat tagjai azonban ezekkel az erényekkel nem is rendelkeznek, a kormánytagok építészeti kötődéseit a médiában időnként megszellőztetett lakóhelyeik balusztrádós és/vagy népieskedő, stílárís értéktelensége már nem is egyszer világosan megmutatta. Az állásfoglalástól való menekülést számukra Hauszmann mellett a japán építészet jelenti – a japán építészek esetében a döntéseket a kvalitásról a nemzetközi építészvilágra és épít-

tetői környezetre lehet bízni. A magyar építészársadalom pedig elfogadja mindezt, és beáll a sorba hauszmanni kő-konszignációk adaptálójaként és ausztriai románcement újrachonósítójaként. Ahogy elfogadja a középkori várak teljes kiépítését is. Diósgyőr tavaly elkészült, vadonatúj váruvarának végtelen sterilizációja egyenesen taszító, és a 20. század elejének legrosszabb, invenciótlan, már akkor is teljesen korszerűtlen – a késői Hauszmann-nal egykorú –, álközépkori historizmusát idézi. Az ugyancsak frissen megvalósult füzéri vár pedig nem több, mint egy a hegycsúcsra 3D-s nyomtatással ráaplikált, számítógépes makett. Plakátszerűen mutatják azt a felszíniséget, gondolatlanságot, ami minden hasonló, úgynevezett rekonstrukció mögött meghúzódik: a problémákat kortárs módszerekkel megoldani nem tudó tervezés (és a benne „szakmai” társat látó politika) a múltból való mindentudás dölyfös vágyképével vegyítve egyre jobban eluralkodik a magyar építészet rommaradványain (indul a Várprogram is!) és az egykor volt műemlékvédelem romjain.

Lóvei Pál művészettörténész

Nyílt levél Lázár János miniszter részére

Tisztelt Miniszter Úr!

Mint a Nemzeti Hauszmann Terv társadalmi testületének tagjai fordulunk Önhöz a legutóbbi időszak kormányzati döntései miatt.

Amikor Ön 2014 októberében felkért bennünket a testület munkájában való részvételre, nemcsak megtisztelőnek, de reményt keltőnek is éreztük azt, hogy egy ilyen – számos kiváló szakemberről álló – bizottság tagjaként véleményünk formálhatunk a budai vár és közvetve a fővárosunk hosszú távú jövőjét is érintő városfejlesztési-építészeti kérdésekben. Az Ön levele szerint a Kormány a Nemzeti Hauszmann Terv átfogó koncepciójának megalkotását szoros társadalmi és szakmai partnerségben kívánja kidolgozni és megvalósítani. Így azzal a tudattal fogadtuk el felkérését, hogy tudásunk és tapasztalatunk segítségével használható javaslatokat tehetünk. Akkor még úgy tűnt, hogy ezúttal – ellentétben a főváros, sőt az ország egészét érintő nagy kulturális projektek (Múzeumi Negyed, Liget projekt) korábbi gyakorlatával –, több érdekelt szakma képviselőinek részvételével lehetőség lesz a budai várral és várnegyeddal kapcsolatos elképzeléseknél még a döntések meghozatala előtti, érdemi megvitatására. Várakozásainkat alátámasztani látszottak az Ön szavai az első, 2014. novemberi testületi ülésen, miszerint semmilyen kérdés nem tekintendő tabunak, a két évtizedre tervezett munkákra vonatkozó döntésekre idő is van, mindenről lehet beszélni – beleértve például még a Magyar Tudományos Akadémia várnegyedben működő kutatóintézeteinek problémáit is.

A Kormány 2014 végén úgy döntött több Hauszmann Alajos által tervezett, a II. világháború végén megsérült, majd a későbbi évtizedekben nyomtalanul lebontott épület és építmény gyorsított újrakepítéséről, hogy arról korábban a testület nem folytatható vitát. Pedig a mind a funkció, az építészeti stílus, a történelmi emlékszemlélet, mind az észszerűség szempontjából legalábbis kérdéses témát többet vitattuk. Az azóta eltelt időszakban – bár a testület többször is ülésezett – valódi, érdemi alternatívákat is felvető városfejlesztési koncepciókról, fontos építészeti kérdéseket illető döntések előkészítéséhez nem kérték ki a testület véleményét. Teljesen sikertelennek bizonyult minden olyan kezdeményezésünk, hogy a Hauszmann Terv megvalósítását a főváros hosszú távú fejlesztésének folyamatában, a tervezés alatt álló, nem minden esetben indokolt és értelmes projektekkel összefüggésben végezhesse a testület. Az üléseken elsősorban csak tájékoztatást kaptunk az időközben meghozott kormányzati döntésekről, kiadott és folyamatban lévő tervezési munkálatokról, valamint olyan szakkérdésekről, melyek a maguk helyén fontosak ugyan, azonban a fejlesztések valódi kérdéseit, a lehetséges döntési alternatívákat nem érintik.

Mind ez ideig türelmesen vártuk, hogy előbb-utóbb sor kerül majd egy átfogó fejlesztési program megvitatására, igazán fontos kérdések véleményezésére, azonban az eltelt egy év már bizonyítani látszik azt a sejtésünket, hogy szerepünk kizárólag a kommunikáció látszatát szolgálja.

A legújabb kormányzati döntésekről (két minisztériumok a várnegyedbe költöztetése) a társadalmi testület tagjai ismét csak a döntések meghozatala után, azok médiában történt közzétételére nyomán szerezhetjük tudomást. Ez végképp bizonyította azt, hogy a Testület véleménye a lényeges döntések meghozatala előtt még csak megfontolásra sem kerül a döntéshozók elé. Pedig ezek a döntések nemcsak a budai vár sorsát, hanem Budapest városszerkezetét, közlekedését, területihasználatát is jelentősen befolyásolják. A döntéseket nemcsak megalapozatlannak tartjuk (nem szerepelnek pl. a városfejlesztési dokumentumokban, így a „Vár 25” nevet viselő várfejlesztési koncepcióban sem), hanem kifejezetten károsnak, mind a budai várnegyed lakóinak nyugodt életét, mind idegenforgalmi és kulturális szempontból. Tiltakozunk az ilyen – a főváros jövőjét érintő – improvizatív döntések ellen, és magyarázatot kérünk arra, miért maradnak el a szakmai-társadalmi viták ilyen jelentős határozatok meghozatala előtt.

Budapest, 2015. november 29.

Lóvei Pál
Lóvei Pál építész, művészettörténész, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja

Gondolatok a Hauszmann terv kapcsán

Kísérlet egy díszlet építészeti értelmezésére

A közvélemény, beleértve a szakmait is, kevéssé tájékozott a Nemzeti Hauszmann Terv kapcsán. Ez év tavaszán ugyan a Metszet című folyóirat a Miniszterelnökség vezetésével, az MMA és a MÉK közreműködésével Budai Vár – Nemzeti Hauszmann Terv címmel szakmai konferenciát szervezett, de a terv megvitatása elmaradt. Mi, építészek, elámulva hallgattuk a százmilliárdos tervek ismertetését, begyűjtöttük a kamarai kreditpontokat, élvez-

Várpalota rekonstrukciója. A bizottság elnökével készült interjú ugyan utal arra, hogy vannak ellenvélemények, de azok lényegéről nem esik szó, róluk a folyóirat a továbbiakban sem számol be.

Ellenvéleményként az Élet és Irodalom 2015. november 13-i számában György Péter közölte A neonacionalista díszlet című írását. A szerző leszögezi, hogy „a Vár – elsődleges, eredeti – kontextusából ma már semmi sem

A Budai Várpalota kérdésköre

Meggyőződéssel osztom Marosi Ernő akadémikus véleményét,¹ amely a volt uralkodói székhelyek „republikánus” átalakulását természetes folyamatnak tartja. A Louvre, az Ermitázs mellé mára a Berliner Stadtschloss (berlini kastély) is ide sorolható. Az előbbieknél múzeumi funkciója jól tükrözi a hajdani kincseskamrák, magángyűjtemények közgyűjteménnyé alakulását, az utóbbi pedig tényleges 21. századi felvetéssel a nemzetek és kultúrák közötti párbeszéd Humboldt Fórumaként épül újjá.

Ebben az értelemben a Várpalota mai használata megnyugtató. Az 1980-as évek közepére az épületegyüttes múzeumi, képtár- és könyvtárfunkciója megvalósult. Más kérdés, hogy ezek korszerűsítésére sort kell keríteni. A Széchenyi Könyvtár bejárata, komoly beavatkozásokkal ugyan, de kialakítható lehetne a Palota tér felől is, ahogy egykor eltervezték. Értő rendező kezében a hajdani Munkásmozgalmi Múzeum, a Ludwig-gyűjtemény volt épülete (a mindent beborító tardosi vörös belső burkolat ellenére) alkalmas lehet akár egy határos El Kazovszkij kiállítás rendezésére is.

Építészként a negyven esztendővel ezelőtt tervezett tömegképzést, a Hidasi-féle kupolát, Janáky közreműködésével megvalósított egyszerű barokk homlokzati kialakítást sokkal inkább magaménak érzem, mint a Hauszmann által tervezett eklektikus homlokzatokat, belső tér nélküli kupolát,² még akkor is, ha a mai kupola klasszicista előképekre utal, akár a szocialista realizmus formavilágát idézve.

A napi hírek szerint kormányhatározatokban döntöttek arról, hogy a palota A-B-C-D épületéből kitelepítik az új Nemzeti Galériát, az F épületből pedig a Széchenyi Könyvtárt.

A Közti javaslatai szerint a rekonstrukció építészeti programja a Hauszmann-féle reprezentatív terek (fogadótér, bál- és büféterem, Habsburg terem, trónterem) helyreállítását célozza meg a Galéria területén, a több tízezer négyzetméteres egyéb területről nem tör-

Felvonó a Kortina köz mellett, 2012

tük a pazar vendéglátást. Talán még pár bátorítalan ellenvélemény is elhangzott. Ennyi.

A tájékozottabbak arról is tudnak, hogy létezik Hauszmann Bizottság, amelyben építészek, művészettörténészek, műemlékvédelmi szakértők, régészek és politikai döntéshozók vesznek részt. Véleményüket azonban a közvélemény nem ismeri, így a Bizottság kívülről a „díszlet” látszatát kelti.

Az említett folyóirat 2015. október-novemberi számában – megint csak a Miniszterelnökség támogatásával – szócsóként ismertette a szám főtémájának választott tervet. A cikkekből kiderült, hogy mindez lényegében a

érvényes [...] épp az a társadalmi valóság nincs többé, amelyben az eredeti épületek működtek”. Egy építész számára ez nyilvánvalóvá tehetné „a látványosságorientált múlttelemzés” képtelenségét. A glossza végső következtetése, hogy „[a] budai Vár nem lehet a történetvesztett illuzionista hazugság tere, amely lehetetlenné teszi, hogy az új nemzedékek visszaemlékezzenek arra, milyen sors jutott elődeiknek”.

Ezek az evidenciák készítettnek arra, hogy építészeti indíttatású gondolatokkal bíráljam a Várpalota rekonstrukciójának díszletépítését.

ténik említés. A BTM-ben helyreállítanák a Szent István termet. Az F épületből kibontanák az udvarokba beépült repositoriumokat, helyreállítanák a főlépcsőházat és a Hunyadi termet, de ugyancsak semmit sem lehet tudni a hatalmas tömb további funkcióiról.

Mi célt szolgál a hajdani, monarchikus céloknak megfelelő reprezentáció és pompa rekonstrukciója? Már ha egyáltalán megvalósítható a fényképek, töredékes tervrajzok alapján, a 19. századi designer tudás, mintakönyvek, kézműves háttér és anyagok hiányában? Ráadásul a hatvanas évek átalakításai szerkezeti átépítéseket, a lépcsőrendszerek, az ablakozás módosítását, a kupola áthelyezését, valamint a jelenlegi funkciókat kiszolgáló gépészeti hálózatok, csőcsatornák kialakítását eredményezték. Mindezt el kellene felejtetni, pusztán azért, hogy a Hauszmann-féle épület visszaépíthető legyen? Újra egy kibelezett romból kellene új épületet alakítani, ahogyan a háborús pusztítások után történt?

A vélt műemléki és restaurációs beavatkozások olyan építészeti, építészeti kérdéseket vetnek fel, amelyek nem prognosztizálható nehézségek elé állíthatják az ilyesfajta vállalkozások eltervezőit (a megrendelőket és tervezőket egyaránt). Nem talmi díszlet készülné itt (persze hihetetlen pénzért), melynek látványa talán valami régi dicsőséget ugyan kifejezhetne, de silánysága, értelmetlensége csak a legpopulistább befogadás előtt maradna rejtve?

Térfalak kérdésköre

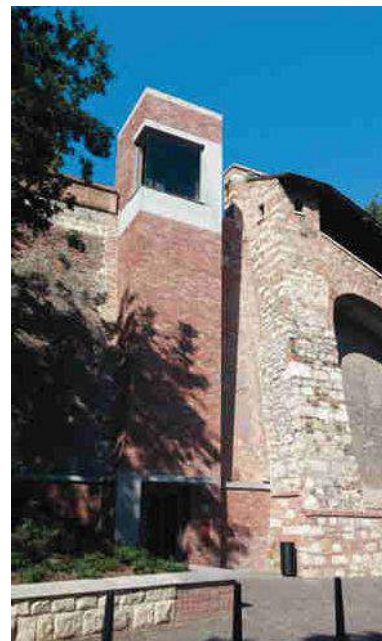
A Várpalota környékének térfalairól vetnék fel néhány gondolatot. Közismert építészeti kérdés a Szent György tér nyugati lezárása és a Dísz térrel való kapcsolata. „A Palota kiegészítésének, előterének tekintendő a Szent György tér. Nemcsak a helyzete folytán fontos, nem csak szép arányú tér, hanem a maga nemében szinte páratlan fekvésű. Egyik oldalán felnyílik a legszebb budapesti panoráma felé – éppen a Lánchíd fölött –, másik oldalán pedig megnyitható a hasonlóképpen nagyszabású látvány, a budai hegykoszorú felé” – idézem a már említett építészeket. A tér eredeti zárt alakjának helyreállításáról és a nyugati térfal kérdéséről rengeteg tervpályázat született. Legutóbb a Nemzeti Galéria itteni megvalósítására láttunk építészeti igénytelen

Felvonó Gironellában, Spanyolország, 2015

javaslatot, de a Hauszmann terv érdemben nem foglalkozik ezzel a kérdéssel: a háború előtti állapot, a főhercegi palota rekonstrukcióját vizionálja. Pedig az elfelejtett pályázatok között Gulyás Zoltán 1962-es I. díjas pályázati terve – a maga korszerű, ám valamiképp a középkori állapotot is idéző építészetével – ma is helytálló javaslat lehetne. A Szent György tér és a kapcsolódó területek rendezésével napirendre került a Várgárás építése és a Nyugati sétány megépítése. Ennek egyelőre egyes elemei is csak részben valósultak meg a Kortina köz területén (TAAT építészcsoport 2001-2012). A Fehérvári rondellától a déli kortinafalig elkészült az újkori várfalak mentén futó felső sétány és az Anjou falak menti alsó sétány, amely a kortinafalban nyitott átjáró révén a Palota kerttel is kapcsolatot fog teremteni. Ezt a korszerű alkotást semmiképpen sem lenne szabad figyelmen kívül hagyni.³

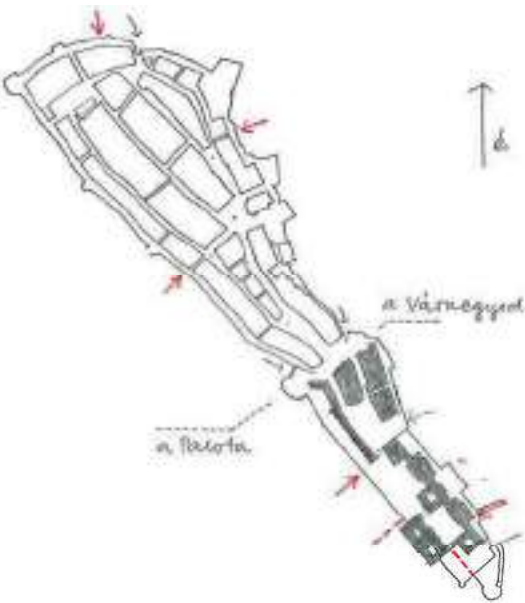
A tér déli oldala, a Palota A épületszárnyának nyugat felé történő kiegészítésével részben megoldást nyert, de a térszint jobb és szebb kiképzése, esetleg egy itteni palotabejárat kialakítása várat magára. A keleti oldalon a sikló felső állomása a mainál méltóbb kialakítást igényelne. Az északi oldalon a volt Honvédelmi Minisztérium romjának kényes kérdése szintén válasz nélkül marad, vagy csak távlati célként szerepel a Hauszmann tervben.

Új felvonó a Gránit lépcsőnél, 2015

Ugyanekkor a Hunyadi udvar déli végén és a Csikós udvarban elhatározott visszaépítések (a Főörség és a Lovarda épülete) semmilyen térfalképző szereppel sem bírnak. Nincs is erre szükség, itt a Palota cour d'honneur-ös nyugati homlokzata előtt a Hunyadi udvar Naphegy felé történő megnyitása kívánatos. Az itteni melléképületek, amelyek eredetileg a gazdasági udvar kiszolgálására épültek, eltűntek, és ez szerencsésnek bizonyult a hauszmanni palotakoncepció tömegformájának érvényesülése szempontjából. Semmi sem indokolja a melléképületek díszletszerű rekonstrukcióját.

A Lovardát a nem erre a célra méretezett, szerkezetkész Várgárásra kellene ráépíteni, de olyan módon, hogy kontúrjaik nem egyeznek meg. Mindkét épület csak a mai technikai lehetőségek figyelembevételével épült díszlet lehet, hiszen nagyméretű téglából épült vastag teherhordó szerkezeteket ma nem tudunk építeni, tartalmi vonatkozásaiak viszont híven tükrözik a korábban már kifogásolt, monarchikus céloknak megfelelő funkciókat. Potzner Ferenc tervezőt idézve „a valamikori lovasélet újjáélesztése az újjáépített lovardában” vagy „a Hauszmann terv keretében felállítandó Palotaörség az 1904-ben felállított Magyar királyi Darabont Testőrség hagyományát folytatná”.⁴ Még szerencse, hogy a Vérmező szép parkját nem kell visszaalakítani a 30-as évekbeli lovaspólópályává!

Granasztói-Polónyi: Budapest holnap, 1959.

Eredeti ábra a mára elkészült felvonók és tervbe vett kapcsolatok feltüntetésével

A gyalogos kapcsolatok kérdésköre

A Hauszmann terv – igen helyesen – felveti, hogy a Várnegyed és a Várpalota magaslata nem kapcsolódik szorosabban a környező városrészekhez. Ez a régi probléma már a Vízi- város és a Krisztinaváros intenzív 18-19. századi beépülése, de különösen a Vár erődjellegének megszűnése óta napirenden van. A régi kapuk mellett először az Iskola lépcső, a Gránit lépcső és a síkló épültek ki, de a Várkertek elzártak maradtak. A Ferdinánd kapu tabáni kapcsolata a Várpalota Ybl-Hauszmann-féle kiépülésekor szűnt meg. Valószínűleg tévesek azok az állítások, amelyek szerint az 50-es években tudatosan törekedtek a Várpalota izolálására. Korszerű műemlék-helyreállítási gyakorlat szerint, nem pedig az erődjelleg visszaállítása miatt zajlott a monarchikus gondolat jegyében eltüntetett, kerti építménnyé szelídített középkori maradványok Gerő László-féle rekonstrukciója.

Az utóbbi években több kedvező beavatkozás valósult meg: a Várnegyed peremén három felvonó épült, kiépült a Várbazár felőli gyalogos kapcsolat. Mindezek mai építészeti, technikai megoldások szerint történtek, a kortárs formaképzés, anyaghasználat jegyében. Elkészült, de nem lett befejezve, a Várgázás felől a Hunyadi udvarba vezető felvonó (ld. Többszörös torzó).

Továbbra is ilyen, építészeti szerény, a

Palotához és a középkori falakhoz egyaránt alkalmazkodó megoldásokat javasolok, nem pedig a Közti tervtárában esetleg meglévő tervek szerinti, díszletszerű visszaépítéseket. Amit Hauszmann kialakított, az a saját korában adekvát megoldás volt, de eltűnt, lebontották. Plečnik a prágai Hradzsínban is bátran tervezett az 1920-as évek kortárs művészete által ihletett átalakításokat, kiegészítéseket, amiket a Csehszlovák Köztársaság büszkén vállalta. A 21. századi Budapesten miért nem vállaljuk a kortárs megoldásokat? Miért a 19. századot kívánánk jól-rosszul restaurálni?

Tényleges igény a Várpalota Dózsa György tér felőli gyalogos kapcsolatának kiépítése, különösen akkor, ha a turistabuszok Palota úti parkolása megszűnik. A a könyvtár épületétől északra, a hajdani Stöckl lépcső helyén vezető nyomvonala reális javaslat, de építészeti kialakításáról tervpályázatnak kellene döntenie. Ugyancsak megérett az F épület már említett tabáni bejáratának megvalósítása. A Karakas pasa bástyája mellett a Várgázás is kiszolgáló, már elkészült lépcsőt és felvonókat be kell fejezni. Legalábbis furcsa, hogy a Potzner-féle látványtervek ez utóbbiról semmilyen tájékozódást sem nyújtanak, egy gigantikus rámparendszer helyettesíti ezt a kapcsolatot.

A déli oldalon, a Várbazár megépítésével biztosított gyalogos kapcsolatok tovább bővíthetők. Az Újvilág kert felől az Oroszlános udvarra történő felvezetés reális javaslatával már több terv is foglalkozott. Kérdés, hogy az Újvilág kert alatt javasolt új mélygarázst a jelenlegi használat valóban indokoltá teszi-e. Esetleg csak a legújabb tudomásunkra jutott kormányzati döntések, a Miniszterelnökség mellett a Belügyminisztérium és a Nemzetgazdasági Minisztérium Várnegyedbe történő telepítése (összesen 2800 hivatalnok napi forgalma) követeli meg?

Végül, de nem utolsó sorban

Milyen építészeti etika jegyében készült a javaslat, amely meglévő értékek elbontásában, komoly szerkezeti, gépészeti átalakítások felvetésében láttatja javaslatainak előfeltételét? Készült-e megalapozott költségbecslés? Lehet-e ár-érték arányt elemezni? Mibe kerül az indokolt ráfordításokon túlmenő díszletépítés?

Építésként és a magyar történelemben fel-

nőtt állampolgárként is szomorúan csóválom a fejem. Az ilyen célokra pazarolt tízmilliárdok elköltésének számos fontosabb helyét látom, és félreértésnek gondolom a terv építészeti támogatását!

Roth János DLA építész

- 1 A hatalmi intézmények kulturális közcélra történő hasznosításának létező gyakorlatára Marosi Ernő többek között az Ermitázs példáját idézte, republikánus gesztusnak nevezve a magánpalota megnyitását a városlakók számára. A Budai Vár a Rákosi-érában még lehetséges irányítási központként szerepelt, az 1956-os események azonban ezt felülírták, és az akkori hatalom a Várról lemondva kulturális közcél betelepítése mellett döntött – ennek folytán került a Nemzeti Galéria, a Történeti Múzeum, a hajdani Munkásmozgalmi Múzeum és később az Országos Széchényi Könyvtár a Palota épületébe.
- 2 Granasztói, Pál – Polónyi, Károly: *Budapest holnap*. Gondolat Kiadó, Budapest 1959, p. 64. „Nem volna-e leghelyesebb és a legegyszerűbb a Palota egészét, kupolástul a rendelkezésre álló tervek, felvételek alapján eredeti, a Hauszmann Alajos tervezte alakjában visszaállítani? Úgy véljük, sőt határozottan állítjuk, hogy ez nem volna helyes, mert a múltat semmiképpen sem lehet visszaállítani, hanem a múlt értékeire kell a jelent építeni. Ez építészeti az azt jelenti, hogy a Palotának ma már nem a formanyelvét, a részletképzéseit értékeljük, hanem a tömegelosztását, az arányait. Legfőképpen nem értékelhetjük éppen magát a kupolát. A kupola ugyanis álkupola volt, olyan – ha nagyobb is –, amelyet akkoriban pöffeszkedésből csaknem minden sarokbérházra tettek.”
- 3 Zöldi, Anna: Többszörös torzó – Kortina köz. *Építészfórum*, 2013. február 28. CET 16:00. Hozzáférhető: <http://epiteszforum.hu/tobbszoros-torzo-kortina-koz> [utolsó belépés: 2016. január 20.]. „A liftakna legalábbis elkészült. A kortinafal meg erősítése ugyanis lehetőséget adott egy újabb elem, az úgynevezett Kortina köz és a hozzá kapcsolódó beépítés kialakítására. A tervezők a megépült sétányszakas architektúráját folytatva készítették el a leendő mélygarázs és a tér szintje között összeköttetést teremtő lift, illetve az ehhez vezető merőleges sétányszakaszk tervét. A most elkészült szakasz egy nagyobb léptékű beavatkozás része, a kortinafal mellett ugyanis lépcsősor vezet le a Karakas pasa tornyához, majd tovább, le egészen az Attila útig. Ez a megnyitás a Várat a várfalon nyitott kapun keresztül összekapcsolná a Krisztinavárossal. Jelenleg azonban többszörösen falba ütközik, aki ilyesmivel próbálkozik. Az aknában értelemszerűen nincs lift.”
- 4 Csanádi, Pál: Lovarda, Főörség, Stöckl-lépcső. *Metszet*, vol. 6, no. 5 (2015), p. 39 és 41.

Pályázat építészeknek, kivitelezőknek

Év Homlokzata 2016 – Érték az építészetben

Nyolcadik alkalommal hirdette meg az Év Homlokzata pályázatot a díj alapítója és fő támogatója a Baumit Kft. Az utóbbi évtizedben ez a szakmai verseny Magyarország egyik legrangosabb és legnagyobb díjazású építészeti pályázatává vált. A pályázaton csak építészek

Független szakmai zsűri, eredményhirdetés

Az Év Homlokzata díjazottakat független építés szakmai zsűri választja ki. A kiíró a zsűri munkájában nem vesz részt, ezzel garantálja annak objektív, szakmai munkáját. A kiíró a

Öt kategória

Kategóriánkénti 1 millió forint

Nevezés: 2016. április 30.

Eredmény: 2016. november

www.evhomlokzata.hu

maismereti Tanszék, Színdinamika Szakmérnöki Műhely), Vadász Bence Ybl-díjas és Pro Architectura-díjas építész és Vidor Győző, a Magyar Építőanyagipari Szövetség elnöke.

Információ és határidők

A nevezéseket a pályázat honlapján, kizárólag elektronikus úton lehet benyújtani 2016. április 30-ig. Az eredményhirdetés 2016 novemberében lesz. Az Év Homlokzata 2016 pályázatról bővebb információ, a pályázati kiírás és az elektronikus nevezés az evhomlokzata.hu weblapon található. Itt láthatóak az eddigi Év Homlokzata pályázatok nyertes épületei, és az érdeklődők választ kaphatnak a gyakori kérdésekre.

és kivitelezők vehetnek részt. A díj célja az, hogy új és felújított épületek esetében értékelje a mai magyar építészet értékkeremtő házait, a homlokzatok kialakítását, illetve elismerje azokat az építészeket és kivitelezőket, akik ezeket létrehozták.

zsűri tagjainak a következő szakembereket kérte fel: Jánosi János Ybl-díjas és Pro Architectura-díjas építész; Máté Klára, a Magyar Építéstechnika főszerkesztője; Tari Gábor PhD egyetemi docens (BME Rajzi és For-

A legutóbbi Év Homlokzata pályázat társasház kategóriájának díját egy tokaji épület nyerte, amelyben kávéház és lakások találhatóak. Füzes András pályázott az épülettel, amelyet Salamin Ferenc építésszel jegyezt.

Öt kategória, nettó egymillió forint

Az Év Homlokzata 2016 pályázatot öt kategóriában írták ki, melyek: családi ház, társasház, középület, műemlék és panelfelújítás. Pályázni olyan épületekkel lehet, melyek homlokzati kialakítása a kiíró által gyártott anyagból készült. Az első három kategóriában új és felújított épületekkel is lehet nevezni. Az ötmillió forint összdíjazású pályázaton az egyes kategóriák nyertesei nettó 1-1 millió forintot kapnak. A családi ház kategóriában idén először közönségdíjat is szervez a kiíró. Az építészek és kivitelezők által benevezett családi házakra a pályázat honlapján, illetve a Baumit Világ facebook oldalán bárki szavazhat 2016 júliusától.

EUROCODE

tervezési segédletek

Megrendelés: www.tervlap.hu/szakkiadvany_elofizetes

Szemléletmód és információ, hogy tényleg megtérüljön a befektetés

Tájékozódjon az energiatudatos építés lehetőségeiről az Őko City kiállításon!

Egy épületenergetikai beruházás megtérülését látszólag egyszerű megítélni. A mérleg egyik serpenyőjében ott vannak az energiamegtakarítást szolgáló beruházás költségei, a másikban az energiaszámlákon mutatkozó megtakarítás. Ha az utóbbi nagyobb, mint az előbbi, akkor mondhatjuk, hogy „megtérült” a befektetés...

Valójában nem ilyen egyszerű a képlet.

Ha a költségek serpenyőjét tekintjük: nem mindegy, hogy egy ilyen projekt – egy energiatudatos építés vagy felújítás – mennyi bosszúsággal, milyen hosszadalmasan és milyen váratlan kiadásokkal valósul meg. Nem mindegy az sem, hogy a beruházás után, az üzemeltetés időszakában milyen további – például javítási, karbantartási – költségekkel kell számolnunk. Mindebben további ráfordítási veszélyek, illetve megtakarítási lehetőségek rejlenek, és azt sem árt tudni, hogy adott esetben egy-egy ügyes megoldással akár nulla forintos költséggel is lehet spórolni.

Az is összetett kérdés, hogy a másik serpenyőben milyen hasznokat veszünk számításba. A konkrét rezsiszökkenés kétségtelenül fontos, ugyanakkor szintén lényeges az az előny, hogy mondjuk egy megújuló energiát hasznosító ház részben vagy egészben függetlenné tehető a hagyományos energiaszolgáltatóktól. Ezt a szabadság- és biztonságérzetet jóval nehezebb számszerűsíteni... Az energiatudatosság nemcsak pénz kérdése tehát, hanem életstílus és szemléletmód is. Ugyanez a helyzet az energiatakarékossággal szorosan összefüggő környezetvédelemmel is, melynek kézzelfogható haszna hosszabb távon, esetleg csak unokáink életében jelentkezik. Összességében tehát azt mondhatjuk, hogy a valódi megtérülés nagymértékben függ egyrészt a szemléletünktől, másrészt a birtokunkban lévő információktól.

A Construma szakkiallítás keretében immár évről évre megrendezett Őko City kiállításnak pontosan ez a fő célja: szemléletformálással és információkkal segíteni, „képebe hozni” mindazokat, akik energiatudatos, környezetbarát építést, felújítást terveznek. (A rendezvényt idén április 6. és 10. között lehet látogatni a Hungexpo vásártérületén, a D pavilonban.)

Az Őko City központi látványossága az a mintaépület, melynek lényeges szerkezetei nyitottak, azaz a látogatók beleláthatnak a falak rétegrendjébe, megérthetik az ilyen házak működését. A környező standokon további szerkezeti részletek és berendezések is tanulmányozhatók, a kapcsolódó termékekről, szolgáltatásokról közvetlenül a forgalmazóktól lehet felvilágosítást kapni. Vagyis az általános tájékozódás fázisában lévő építetők éppúgy juthatnak itt szemléletformáló inspirációkhoz és ötletekhez, mint azok, akik már – akár építetőként, akár szakemberként – korábban már többé-kevésbé beleásták magukat a környezet- és energiatudatos építés témakörébe.

Az Őko City azonban nem csak műszaki információkkal várja az érdeklődőket: idén is működik itt a tájékoztatósziget, ahol az aktuális építési jogszabályokról, az építési előírásokról, az energetikai követelményekről és a pályázati lehetőségekről is pontos felvilágosítást kaphatunk. További információk a kiállításról a www.okocity.hu címen találhatóak. (x)

A láthatatlan hőszigetelés

Kecses, vékony erkélyvonalak, híd nélkül. A Schöck Isokorb® elem egyszerűen beépíthető, innovatív és időtálló megoldás, ahol a hőszigetelés láthatatlan marad. Hőtechnikailag elválasztja az erkélyt a belső szerkezettől, így csökken az energiavesztés és elkerülhető a penészképződés.

Schöck Isokorb®

Schöck Hungária Kft. | 2040 Budabona Office Park | Szabadság útja 117. A ép. 1/103 | Tel: +36 23 50 72 73 | www.schoeck.hu

Építésügyi jogszabályok 2016. januári változásai

A megszokottaknak megfelelően a 2016. év is jogszabályváltozásokkal indult, és a már elfogadott módosítások szinte minden lényegesebb építésügyi jogszabályt érintettek. Az Építési törvény, az Eljárási kódex és a Kivitelezési kódex mellett a közigazgatási eljárási törvény is jelentős átalakításokon ment keresztül. Az építésügy szereplőinek meg kell ismerkedniük egy teljesen új eljárással is: a lakóépület egyszerű bejelentéssel történő építés lehetőségével.

Bürokráciacsökkentés az Építési törvényben

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVI-II. törvény (továbbiakban: Étv.) építésügyi és építésfelügyeleti hatóságok eljárási szabályairól rendelkező fejezetében az általános szakhatósági eljárásokra vonatkozó ügyintézési határidők előírásai közé új, rövidebb ügyintézési határidőt előíró rendelkezések kerültek. A 2015. évi CLXXXVI. törvényben található módosítás indoka a bürokráciacsökkentést irányzó intézkedéseken túl az, hogy a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (továbbiakban: Ket.) – a módosított törvénnyel együtt változó – előírásai szerint az általános ügyintézési határidőnél hosszabb határidőt a jövőben kizárólag törvény állapíthat meg, kormányrendelet már nem.

Tekintettel arra, hogy az építésügyi engedélyezési eljárások ügyintézési határidejét többségében az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI. 8.) korm. rendelet (Eljárási kódex) tartalmazza, a lerövidített, de az általános ügyintézési határidőnél még így is hosszabb határidők csak az Étv.-ben szabályozhatóak. A határidők lerövidítése elsősorban a szakhatósági (szakértői) közreműködéssel lefolytatott engedélyezési eljárások, valamint az összevont telepítési eljárás ügyintézési határidejét érintette.

Az Eljárási kódex pontosított előírásai

Az Eljárási kódex 2016. január 1-től hatályos módosításait döntően két jogszabály tartalmazza: a 262/2015. (IX. 14.) Korm. rendelet és a 441/2015. (XII. 28.) Korm. rendelet. A módosítások részben a 2015. szeptemberi változások egy részét is felülírták még a hatályba lépésük előtt. Pontosították például a fennmaradási engedély iránti kérelem mellékletét, és bővült az építési engedély nélkül végezhető tevékenységek köre is.

Az Eljárási kódex minden általa szabályozott eljárásra külön előírást tartalmazott az ügyintézési határidők tekintetében. A 441/2015. (XII. 28.) korm. rendelet az Eljárási kódex minden olyan szakaszát hatályon kívül helyezte, amelyben a határidő hosszabb volt, mint a Ket.-ben szereplő általános ügyintézési határidő. Az új rendelkezések értelmében, ha a benyújtott kérelem hiányos, az építésügyi hatóságnak hala-

déktalanul, de legkésőbb az eljárás megindulásától számított öt napon belül ki kell írnia a hiánypótlást. Változás az is, hogy a korábbi húsz nappal ellentétben a hiánypótlás teljesítésére kitűzött határidő sem lehet több, mint tíz nap. Látható, hogy mind a hatóság, mind a kérelmező részéről egyértelműen rövidebb lett az eljárási idő. A hatóságot a Ket.-ben szabályozott függő hatályú döntés és a hozzá tartozó két hónapos döntési kényszer is az ügy mielőbbi érdemi döntéssel történő lezárására kényszeríti, de az ügyfeleknek is kevesebb idő alatt kell pótolni az esetleges hiányokat.

Az építési engedély nélkül elvégezhető építési munkák köre is bővült. A nem emberi tartózkodásra szolgáló építmények esetében mostantól átalakítás és felújítás is végezhető engedély nélkül, nem csak építés vagy bővítés.

2016. január 1. napjától az Eljárási kódex szigorúbban szabályozza a megvalósulási dokumentáció készítésének eseteit, továbbá már a használatbavétel előtt szükséges az épület energetikai megfelelőségének igazolása. A használatbavételi engedélyre vonatkozó előírásokat szintén a 441/2015. (XII. 28.) korm. rendelet szigorította. Az építési naplóban változatlanul igazoltan rendelkezésre kell állnia az építési munkaterület visszaadására vonatkozó nyilatkozatnak, ám szigorítás az, hogy a jövőben ennek hiánya a használatbavételi engedély elutasítását vagy a használatbavétel tudomásulvételének megtagadását vonja maga után.

Lakóépület építésének egyszerű bejelentése

A lakóépület építésének egyszerű bejelentéséről és az egyes építésügyi tárgyú rendeletek módosításáról szóló 456/2015 (XII. 29.) korm. rendelet nemcsak a bejelentés intézményét hozta vissza az építésügyi engedélyezés szabályai közé, hanem egyéb építésügyi jogszabályok módosításával más szemléletmódot, illetve megközelítést vezet be az építési folyamatok kontrollálásában.

Tulajdonképpen teljesen új rendeletet fogadott el a kormány, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy az építőipar fellendítését célzó intézkedések között az új, 300 négyzetméter összes hasznos alapterületet meg nem haladó lakóépületek építésére, illetőleg annak hatósági kontrolljára sajátos szabályok vonatkoznak. A fenti típusú lakóépületek építéséhez nem kell építési engedélyt kérnie az építtetőnek, az építést (annak szándékát) csak előzetesen be kell jelenteni az általános építésügyi hatóságnak. A lakóépület kivitelezésének ellenőrzése – amint azt a 441/2015. (XII. 28.) korm. rendelet az Eljárási kódexben rögzítette – az építésfelügyeleti hatóság feladata.

Az építésjog.hu oldal a felmerülő gyakorlati kérdések megválaszolására két speciális segédanyagot is összeállított az előfizetői részére. Az egyszerű bejelentéssel kapcsolatosan felmerülő gyakorlati problémákat a jelenleg közel ötven darab kérdést és választ rögzítő Egyszerű beje-

lentés – Gyakran ismételt kérdések című anyag, illetve a Lakóépület építésének 2016. évi jogi feltételei című összefoglaló tartalmazza. Az építésszerzői a lakóépületek tervezőinek kívánnak segítséget adni a tervezési szerződés és a tervezési program mintájának 2016. februári elkészítésével.

Építési napló vezetése nélküli kivitelezés miatt építésügyi bírság (is) kiszabható

Az Építésügyi bírság megállapításának részletes szabályairól szóló 245/2006. (XII. 5.) korm. rendelet kiegészült azzal, hogy az építési napló vezetési kötelezettség alá eső építési kivitelezési munka napló nélküli végzése esetén a kiszámítandó építésügyi bírságnál a számított építményérték 20 %-os értékét kell figyelembe venni. A módosítás értelmében a napló nélkül végzett szabálytalan építési tevékenység esetében építésügyi bírságot kell kiszabni építetthez szemben, ami elég súlyos szankciónak mondható. A bírság engedély, tudomásulvétel vagy egyszerű bejelentés alapján végzendő kivitelezés mellett is kiszabható.

A bejelentéstől eltérően megépített lakóépület miatt is építésügyi bírságot kell fizetni

A lakóépületek egyszerű bejelentésének bevezetése nemcsak pusztán tényközlést jelent a hatóság felé, hanem kötött tartalommal bíró, jogokat és kötelezettségeket is keletkeztető jogi aktust. Ennek alapján, bár engedélyt a kormányrendeletben nevesített lakóépületekre nem kell kérni, az előzetes bejelentés elengedhetetlen feltétele a jog gyakorlásának és az építés módosításának is. A bejelentés nélkül vagy attól eltérően megvalósított épület szabálytalannak minősül, és így, ha a feltételei fennállnak, fennmaradási engedélyezési eljárás alá vonható. Alapesetben a fennmaradási engedély elválaszthatatlan eleme az építésügyi bírság. A bejelentés alapján építhető épületek esetében a szabálytalan építési tevékenység (vagy anyagi jogi jogszabályt sértő módon végzett tevékenység) 100.000 forintos alaphírságot, majd a számított építményérték 30 %-os értékének figyelembe vételével számított bírságot von maga után.

dr. Jámbor Attila, Baksa Lajos

SRP CLICK

SÍKLEMEZ FEDÉSEK

*egyszerűen és esztétikusan
a Lindabtól*

Egyszerűbb tetőformák esetén a Lindab az SRP Click, tűzihorganyzott, előkorcolt tetőprofil ajánlja, amely egyrészt nagyszilárdságú és tartós másrészt pedig bepattintós (click-es) illesztésének köszönhetően gyors, rendkívül gazdaságos és esztétikus tetőfedést nyújt.

East Side Architecture kiállítás és könyv Kelet-Szlovákia kortárs építészetéről

Alexy, Elena – Burák, Michal – Trnovska, Katarina (eds.): Contemporary Architecture on East Side of Slovakia / Eastside Architecture / Súčasná architektúra na východe Slovenska. Bratislava, Slovart, 2014.

1

Látótérnek nevezzük a tér azon részét, melyet a szem mozgatása nélkül be tudunk fogadni. Funkcionalitás alapján megkülönböztetjük a centrális (vagy funkcionális) látóteret, mely a közel- és távollátásért felelős, illetve a perifériás látóteret, mely kiterjedésében ugyan szűkebb az előbbinél, jelentőségében viszont meghaladja azt: a mozgás érzékeléséhez, a környezet megfigyeléséhez, összességében a tájékozódáshoz szükséges, továbbá az előbbivel ellentétben, sötétben is jól működik.

De hogyan kapcsolódik ide a szemészeti terminológia? Meglepő módon a centrális-perifériás distinkció jelen kiállítás kapcsán is releváns értelmezési keretet kínál.¹ A Kassa, Pozsony és Prága után Budapestre érkező vándorkiállítás deklarált missziója, hogy helyzetjelentést nyújtson Kelet-Szlovákia jelenlegi építészetéről, ami az adott építészeti kontextusban egyértelműen a perifériát képviseli, míg a centrumot szűkebb értelemben Pozsony, tágabb értelemben pedig az európai építészet jelenti (vagy még inkább a nyugat-európai, amely visszatükrözi Kelet-Közép-Európa periférikus gazdasági és társadalmi helyzetét).²

Mitől válhat a periféria érdekessé? Elsősorban attól, hogy a centrum számára értékes inputot tud kínálni: új impulzusokat és inspirációt, amelyekből az utóbbi meríthet, megújulhat. (Természetesen kétirányú dinamikáról van szó, mivel a központ éppen így megtermékenyítheti a perifériát, s szolgálhat mintául számára.)³

Milyen inputokat nyújthat Kelet-Szlovákia építésze? Jelen kiállítás a régió negyven épületét mutatja be az új évezred első 13 évéből: a rendkívül vegyes kollekcióban lakóházakat, könyvtárakat, iskola- és egyházi épületeket egyaránt találhatunk, továbbá tájépítészeti alkotások, valamint az építészeti struktúrák széles skáláját lefedve kulturális és sportlétesítmények is helyet kaptak benne.

A kiválasztott épületeken végigtekintve három fő probléma-, illetve feladatkör rajzolódik ki, amelyekkel a kelet-szlovák kortárs építészet foglalkozik.⁴

Ilyen először is a meglévő épületek újrahasznosítása. Példaként említhető a Bauernebl Ház vagy az Energo Control (mindkettő Kassán található) – előbbi esetben egy sörfőzdét, utóbbi esetében pedig egy hőerőművet alakítottak át az építők, miközben új funkciót rendeltek az eredeti épülethez.

Ilyen továbbá a lakóházak, kiemelten a családi házak építése, ami a régió építészetében a progresszív útkeresés legerőteljesebb megnyilvánulási terepe. A kortárs kelet-szlovák otthonépítési törekvések kapcsán érdemes kiemelni a zerozero irodát: az utóbbi években jelentős portfóliót alakítottak ki a családi és

hétvégi házak építésében, melyek közül néhány a kiállítás anyagában is helyet kapott, például a DD családi ház vagy a Cottage IL és Cottage EL.

Végül a revitalizációt, a műemlékvédelmi és rekonstrukciós projekteket említeném. Érdekes példa lehet a Hradová dombon lévő várrom esete: a Kassa 2013 – Európa Kulturális Fővárosa projekt keretében került sor a romok teljes körű régészeti feltárására és egy új látogatóközpont kialakítására, megújítva az addig is közkedvelt kirándulóhelynek számító Hradová dombtetőt.

A kezelendő problémák és feladatok megoldási kísérleteket implicálnak. A régió kortárs építészeti válaszaiban az alábbi hatások jelenléte érezhető.

Egyfajta lokális hatásként említhető a cseh (szlovák) modernizmus. Erre jó példa lehet a KSA építésziroda, amelynek portfóliójából többek között a H családi ház kapott helyet a kiállítás anyagában.

A lokállal párhuzamosan a globális trendek hatása is megjelenik: a nemzetközi modernizmus jegyeit viselik magukon például a Nova Terasa társasházak vagy a US Steel Aréna parkolóháza. Ezek a magas építészeti standardot képviselő épületek bármelyik országban megállnák a helyüket, észrevétlenül belesimulva a nemzetközi kortárs építészeti összképbe.

Az ország földrajzi fekvésének és természeti adottságainak köszönhetően Szlovákia építészeti hagyományai között mindig is kiemelt helyet foglalt el a hegyi építészet, a klasszikus 'chalet' újraértelmezése. A tárlaton erre is ta-

2

3

4

lálhatunk példát a Rhys hegycsúcson található turistaház révén.

Végül, de nem utolsó sorban a mindennapi, talált dolgok jelenlétére példa a már említett zerozero iroda Cottage IL épülete.

Az összkép mindenesetre nagyon friss, de az a benyomásom, hogy a régió még nem talált rá a saját hangjára, hanem egyelőre sodródik a különféle hatások és irányzatok között.⁵ Kérdés, hogy egy adott periférikus helyzetben és építészeti környezetben lévő ré-

giótól elvárható-e egyáltalán egy egységes regionális építészeti nyelvezet kialakítása, vagy elkerülhetetlen, hogy alulmaradjon a nemzetközi trendek dominanciájával szemben.

Kérdéses továbbá az is, hogy mi válik majd Kelet-Szlovákia építészeti identitásának alapjává: vajon léptékében vagy funkcionális-formai jegyek tekintetében válik regionálissá?

Az útkeresés persze hosszú, és amint látjuk, kérdésekkel kövezett folyamat. A törekvés azonban mindenképpen üdvözlendő és elismerésre méltó, ahogyan azt a bemutatott épületek is szemléltetik.

Gunther Zsolt DLA

5

- 1 Gondoljunk csak az utóbbi évek Közép-Kelet-európát is érintő, nagy ívű publikációira, amelyek alapvetően cseh kiadók határok átlépő kultúrmisszióját mutatják: Stempel, Jan (ed.): *Architecture V4 1990-2008: Czech Republic, Slovakia, Hungary, Poland*. Kant, Prague 2009; illetve: Puhl, Antal (ed.): *Great villas of Hungary – Magyarország híres villái*. Foibos Bohemia, Prague 2013.
- 2 A kiállítás anyagának összegyűjtését fiatal kassai építészek kezdeményezték az Európa Kulturális Fővárosa 2013 program-sorozatban. Az anyag összeállítása a web-felületen volt követhető, ahol a szervezők egységes arculatot is létrehoztak. Lásd: <<http://www.eastside.sk/sk/o-projekte>> [utolsó belépés: 2016. január 20.]. Az anyagi lehetőségek alakulása szerint kiállítás először 2014 októberében a kassai Kulturparkban, majd 2015. október 27. és november 15. között a FUGA-ban volt látható.
- 3 A régió, a periféria, a centrum értelmezéseiről: Gunther, Zsolt: Milyen létjogosultsága van a regionális gondolkodásmódnak.

6

- Építészfórum, 2007. április 04. CEST 14:00. Hozzáférhető: <<http://epiteszforum.hu/milyen-letjogosultsaga-van-a-regionalis-gondolkodasmodnak>> [utolsó belépés: 2016. január 20.].
- 4 A kiállítási anyagot 300 oldalas, egyedi kialakítású, kétnyelvű könyv dokumentálja: Alexy, Elena – Burák, Michal – Trnovska, Katarína (eds.): *Contemporary Architecture on East Side of Slovakia / Eastside Architecture / Súčasna architektúra na východe Slovenska*. Slovart, Bratislava 2014.
 - 5 A könyv szerkesztőinek kiemelt szándéka volt, hogy a helyi köztudós építészeti írásai mellett külső vélemény is megjelenjen – a bemutatott anyag kritikai értékelését Vukoszavlyev Zorán átfogó esszéje adja, ld. V.Z.: *Local and international – Personal trends following tradition / Miestny a medzinárodný – Osobné trendy nasledujúce tradíciu*, in: *id. mű*, pp. 20-25.

képek:

1. East Side Architecture kiállítási katalógus könyv
2. ZeroZero: DD családi ház, Vydumanec Prešov, 2013
3. Atrium Architekti: SPOT Va ecká, Košice, 2013
4. Vallo Sadovský Architects: Nová Terasa társasház, Košice, 2013
5. ZeroZero: IL Chata, Domaša-Dobrá, 2009-2010
6. Archikon: Hradová vár revitalizáció, Košice, 2012

A b s t r a c t s

FROM EXTENSION TO REPRESENTATION

12

RENEWED SHRINE, MÁTRAVEREBÉLY-SZENTKÚT, HUNGARY BY TAMÁS NAGY DLA

Rarely comes an opportunity for an architect to extend and enhance a place of historical importance. The existing baroque church and site of pilgrimage much needed an overall concept to be developed and implemented that would facilitate large volumes of visitors, throughout the year, without compromising the natural beauty of its location. Instead of using the expected traditional rural architectural language as a medium for development a contemporary response has been offered in concrete and timber construction. Spaces have been enclosed with the direct intent of opening up views towards the surrounding landscape.

SUNSHINE, ROCKS, HOUSES

22

LUXURY RESIDENCES, BODRUM, TURKEY BY EMRE AROLAT

On a rocky peninsular that one would not expect to find subject to building development a fragmented array of luxury homes has been developed. The direct use of heavy stone volumes and timber screens creates a sense of tension that offsets the nature of virgin seascape and the built environment. Compared to the high density of the rest Bodrum the spatial quality of this project offers a welcome relief to that expected.

2015 GERMANY'S BEST BUILDINGS

26

IMMANUEL CHURCH AND PARISH CENTRE, COLOGNE, GERMANY

BY SAUERBRUCH HUTTON ARCHITECTS

Accessed via a ring of trees this parish church is defined by its apparent simplicity of form and spatial composition. The diagonal external cladding accents the clarity of the building's construction method, whilst the interior spaces are kept free of disturbance to allow for worship and community activities. The form is based upon the classical section of a basilica arranged about a central nave running from the bell tower towards the altar.

THE TABLE

30

ARVO PÄRT CENTRE, LAULASMAA, ESTONIA BY NIETO SOBEJANO ARCHITECTS

Developed as a single space for the study of music its form is drawn directly from the geometry of the surrounding pine forest, even to the extent of using white finished pine as the main construction material. Naturally this building works to capture the legacy of Pärt's musical compositions in terms of exploring voids in the building as an interpretation of moments of silence in music. The radical element being the choice to leave all the existing trees in place.

GARAGE MUSEUM

34

GARAGE MUSEUM OF CONTEMPORARY ART, GORKY PARK, MOSCOW, RUSSIA

BY REM KOOLHAAS

An existing concrete structure, former bus garage, has been wrapped in polycarbonate sheeting to make a home for contemporary art in Moscow. Exhibition spaces, a book shop, an auditorium and café have been provided with little attempt to hide the buildings past. Should a more usual gallery space be required it is possible to fold down the suspended ceiling panels to provide the expected white walls of conventional gallery.

LIVE CELL IN NATURE

38

RELIGIOUS AND RECREATIONAL CENTRE, NEW CANAAN, CONNECTICUT, USA

BY SANAA

Developed for a Christian organisation in a calm suburban district this building weaves its way around the site in order to create enclosed spaces and courtyards. Ambience for its location is provided by offering direct and indirect views of the surrounding area. The overall concept being to create an architecture that is at one with the landscape instead of a more conventional building.

VILLA OF SOUND AS URBAN FORUM

42

CULTURAL CENTRE, VESZPRÉM, HUNGARY

BY ANTHONY GALL AND GABRIELLA ALBÓCINÉ ÁBRAHÁM

A former cinema has been given a new lease of life in the form of a cultural centre. The existing building's core functions have been added to creating a semi-public transitional space of which the main architectural element takes on the form of a giant coffee grinder. Within this space a new meeting room has been created surrounded by a glazed atrium space. A building which once only functioned during film screenings now contributes more to the community.

THE HILL

46

PANNONHALMA ABBEY VISITOR CENTRE, BASKET HILL, PANNONHALMA, HUNGARY ARTICLE

BY ÉVA ALBEL AND DICK SIKKES

Following a successful competition entry this project was developed to provide a two storey reception building for visitors to the abbey. The less attractive function of car parking has been hidden below the surface allowing the restaurant to float above. The dominant factor in this project being that of enjoying the location and its immediate surroundings and allowing for future expansion.

HISTORY OF OLYMPIC PARK

48

OLYMPIC PARK REGENERATION, BUDAPEST, HUNGARY

BY INKE IVÁNY AND OLIVER SALES

Located between Parliament and Jászai Mari Square on the Pest side of the Danube Olympic Park had been neglected for a long time. This project aimed to revitalise the park providing landscaped gardens, a playground, sports park, dog walking park and a formal entrance pavilion. The main point of interest being a memorial wall celebrating the history of the modern Olympics and Paralympic with dedications made to Hungarian Olympians.

WHAT THE ROMANS GAVE

50

CONTEMPORARY FOREIGN ARCHITECTS IN HUNGARY

ARTICLE BY ANDOR WESSELÉNYI-GARAY

Discussion about the impact made upon the contemporary architecture scene in Hungary by foreign architects, their local associates and possible future activities. Considering issues of national identity, cultural impact and the future generations.

Emre Arolat Architecture, EAA

Az Emre Arolat Architecture (EAA) építészirodát Emre Arolat és Gonca Paololar alapította 2004-ben Isztambulban. Az Arolat szüleinek praxisát (Arolat Architects) folytató vállalat egyike Törökország legnagyobb, és legfelkészültebb építészeti tömörítő munkahelyeinek. Emre Arolat az Isztambuli Műszaki Egyetem, a Mimar Sinan Művészeti akadémia, a delfti Berlage Alapítvány, a New York-i Pratt Institute, és az ahmedabadi CEPT Egyetem oktatója. Nemzetközi elismerései között az Aga Khan Award (2010) és az AR Emerging Architecture Award (2006 és 2008) is szerepel. Az európai uniós Mies van der Rohe-díjat Isztambulban épült világhírű Sancaklar mecsetéért kapta 2015-ben. Ugyanebben az évben a WAF (World Architecture Festival) két kategóriájában is győzött.

Gall, Anthony

1985–87 és 1991–92 között a Queenslandi Egyetemen építészeti végzett, 1989-ben a Magyar Képzőművészeti Főiskolán festészetet tanult. 1988-ban a London Docklands Development Corporation-nél műszaki rajzoló, 1991–92 között tanársegéd a Brisbane-i Képzőművészeti Főiskolán, majd 1993-tól Magyarországon él és dolgozik. Ugyanebben az évben egyéves ösztöndíjjal kutatja Kós Károly munkásságát a Magyar Építészeti Múzeumban. 1994-től a Kvadrum Építészirodában dolgozott, 1996-tól a Fővárosi Állat- és Növénykert műemléki szakértője. Jelenleg a Szent István egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Karán egyetemi docens, az Építésztechnológiai Intézet igazgatóhelyettese és az Aspectus Architect vezető tervezője.

Nagy Tamás DLA

Ybl-díjas építész. BME Építésztechnológiai Karán 1975-ben diplomázott. 1986-ig a Buvátiban dolgozott építész tervezőként. A Mész Mesteriskolát 1978 és 80 között végezte el. 1986–89-ig New Yorkban, a Haines Lundberg Waehler Architects irodában dolgozott. Amerikából hazatérve egy évet töltött Makovecz Imre irodájában, a Makona-ban. Vincze Lászlóval és Salamin Ferencsel 1990-ben megalapította az Axis Építész-iroda Kft.-t. 2000-ben megnyitotta saját építészirodáját a LINT Építészeti és Művészeti Kft.-t, ahol jelenleg is vezető építész tervezőként dolgozik. 2004-től 2014-ig, tíz éven át a MOME (2006-ig Magyar Iparművészeti Egyetem) építész tanszékének vezetője. 2011-től a MOME főállású egyetemi tanára.

Nieto Sobejano Arquitectos

A madridi vállalatot Enrique Sobejano és Fuensanta Nieto alapította 1985-ben. A 2007-től Berlinben is működő iroda magáénak tudhatja a Spanyol Kulturális Minisztérium nemzeti emlékművek felújításáért járó kitüntetését (2008), a Német Építészövetség Nike-díját (2010), az Aga Khan építészeti díjat (2010), a római Piranesi-díjat (2011), az év európai múzeumának kijáró nemzetközi elismerést (2012), valamint a Hannes Meyer-díjat. Enrique Sobejano és Fuensanta Nieto 1991-ig az Arquitectura, a spanyol építészakadémia hivatalos folyóiratának társszerkesztői, jelenleg a berlini Universität der Künste és a madridi Universidad Europea egyetemi tanárai.

Benedek István

2007-ben végzett a Kolozsvári Műszaki Egyetem Építészeti és Városépítészeti Szakán. 2006-tól dolgozik a kolozsvári Blipsz építész irodában, 2007–2009 között a Studio T irodában is. 2010–12 között a Babes-Bolyai Egyetem Történelem szakán műemlékvédelmi posztgraduális tanulmányokat folytat.

Burián Gergő

2008-ban szerzett diplomát a BME Építésztechnológiai Karán. Tanulmányai során félévátalhatáson vett részt a Miami University-n (Oxford, Ohio, USA) és a Norwegian University of Science and Technology-n (Trondheim, Norvégia). 2008 óta a Mérték Építészeti Stúdió, Paulinyi-Reith műterem munkatársa, ahol több sikeres tervpályázat projektvezetője, majd 2013 óta műteremvezető. 2010 óta Breeam Nemzetközi minősítő. 2013-ban mérnök-közgazdász diplomát szerzett a Budapesti Corvinus Egyetemen. 2014 óta a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Építőművészet DLA képzés résztvevője.

Lővei Pál

Művészettörténész, az ELTE matematikus és művészettörténész szakán végzett. A Magyar Tudományos Akadémia doktora. 1979 és 2013 között a műemlékvédelmi szervezet tudományos kutatója, jelenleg az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézetének munkatársa.

Ongrádi Melinda

Okleveles építésztechnológus, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Építésztechnológiai Karán szerzett diplomát. Szakújságíró, fordító, a Magyar Környezettudatos Építész Egyesülete (HuGBC) tagja. 2009-től a HG.hu internetes építészeti és designmagazin szerkesztő-újságírója, majd a Város rovat vezetője lett. Kutatja az innováció, kreativitás, építészet és design határterületeit, és elköltelezetten támogatja a fenntartható és jövőtudatos irányzatokat.

Pásztor István

1998–2000 között a Kolozsvári Babes-Bolyai Egyetemen térképészeti tanulmányokat folytat, 2007-ben végzett a kolozsvári Műszaki Egyetem Építészeti és Városépítészeti karán. 2006-tól a Blipsz tervezője. 2010–12 között a Babes-Bolyai Egyetem Történelem szakán műemlékvédelmi posztgraduális tanulmányokat folytat. 2015-től a bécsi Driendl Architects munkatársa.

Pesti Monika

Okleveles építésztechnológus, 1990-ben diplomázott a BME Lakóépülettervezési Tanszékén. A kilencvenes években építészeti és belsőépítészeti tervezéssel, elsősorban bankokkal, üzletekkel és lakóépületekkel foglalkozott. Kétéves németországi tartózkodás után hazatérve, 2004-től kisebb tervezői munkák mellett építészeti szakújságíróként dolgozik, számos épületbemutató és egyéb szakkikk szerzője, 2006–2009 között az *Építőmester* szerkesztője, 2010–2014-ig a *Metszet* főszerkesztő-helyettese, jelenleg a Lechner Tudásközpont szakértője.

Office for Metropolitan Architecture (OMA)

Három munkatársával 1975-ben alapította meg Rem Koolhaas holland építész, akit 1978-as *Delirious New York: a retroactive manifesto for Manhattan* című munkája tett világszerte ismertté. Koolhaas 2000-ben a Pritzker-díj díjazottja lett, 2010-ben a Velencei Építészeti Biennálé életműdíjával tüntették ki.

Sales, Oliver

A Londoni születésű, Magyarországon élő építész. Diplomáját a Birmingham School of Architecture építészkarán szerezte, 1995 óta a Brit Királyi Építész Kamara tagja. Eltöltött több évet az Egyesült Államokban és Jamaicában is, majd Magyarországon telepedett le. A DOP Építészirodát feleségével, Iványi Inkével alapították 1996-ban, egy évvel később a BME építészkarán Építészeti Alapjai, Térkompozíció és Középület-tervezés tárgyakat tanított. Számos szakmai elismerés birtokosa, a környezettudatos épülettervezés elkötelezett híve.

SANAA (Kazuyo Sejima & Ryue Nishizawa)

A tokiói építészirodát Szedzsima Kazuo és Niszizawa Rjúe alapította 1995-ben. A SANAA a 9. Velencei Biennálé során Arany Oroszlán díjában részesült (2004), és 2010-ben megkapta a Pritzker-díjat is. Ugyanebben az évben lett Szedzsima a 12. Velencei Biennálé főkurátora, amelynek mottóját („az emberek az építészetben találkoznak”) saját alkotásuk, a Lausanne-i Szövetségi Műszaki Főiskola (EPFL) Rolex Tanulóközpontjának (2010) áttetsző terei ihlették.

Sauerbruch Hutton

Matthias Sauerbruch és Louisa Hutton Londonban diplomáztak, a brit főváros építészövetségének (Architectural Association) minősített tagjai. Matthias Sauerbruch 1995-től 2001-ig a berlini Technischen Universität, jelenleg a stuttgarti Staatlichen Akademie der Bildenden Künste professzora. A berlini GSW ingatlanügynökség székházáért a Berliner Architekturpreis, a Deutscher Architekturpreis, több RIBA és AIA díjat is elnyert, 2000-ben a Stirling-díjra is jelölték. Nemzetközi elismeréseik között egy Erich Schelling- (1998), egy Fritz Schumacher- (2003) és egy Gottfried Semper-díj (2013) is sorakozik, környezettudatos tervezőgyakorlatukat 2010-ben az International Honour Award for Sustainable Architecture, egy évvel később pedig a Holcim Awards is elismerte.

Sikkes, Dick

Egyetemi tanulmányait a Delfti Műszaki Egyetem Építésztechnika karán végezte. A diploma megszerzését követően 1978-ban Aad Roelvelde és Jan van Huizen építészekkel megalapította a hágai székhelyű Roelvelde-Sikkes Architects építészirodát, melynek jelenleg is ügyvezető igazgatója, vezető építész. 2002-ben létrehozta az első magyarországi irodáját, a budapesten regisztrált Roelvelde-Sikkes Architects Hungary Kft.-t. A nemzetközi tervezői csapatból álló építésziroda Európa számos országában dolgozik.

Roth János DLA

Ybl-díjas építész, címzetes egyetemi tanár, nyug. egyetemi docens, az ÉME Mesteriskola mestere. 1963-ban végzett az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetemen, 1972-ben a MÉSZ Mesteriskolán. A Székesfehérvár Megyei Tervező Irodában, majd 1965-től az Út- és Vasúttervező Vállalatnál tervez. 1970–1996 között a Lakóterv építész, majd 1999-ig a CD Design-nál tervez. 1995-ben alapítja a Roth János Építész Műterem Bt-t. 2006-ban habilitált. 1997–2004 között a BÉK, 2005–2009 között a MÉSZ alelnöke, a volt Budapesti Tervtanács tagja.

Schneller István, Dr. Habil.

1973-ban végzett a BME építésztechnika karán. 1975–1990 között a VÁTI tervezője, osztályvezetője, 1983–1986 között a BME Városerőltető Tanszék tudományos munkatársa. 1991–1994 között főpolgármester-helyettes, 1995-től 2006-ig Budapest főépítész. 2006-ban Főépítészeti Életmű Díjat kapott az Országos Főépítészeti Kollégiumtól. 2006-tól a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi tanára, 2007-től megbízott tanácskezelő.

Sztankovics Sarolta

A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen végzett 2016-ban művészettörténet szakon, legújabbkori művészet szakirányon. Választott specializációja a műemlékvédelem volt, szakdolgozatát az egykori Fegyver- és Gépgyár Rt. egyik 1910-es években épült vasbeton műhelyépületéről írta. Jelenleg a Lechner Nonprofit Kft. munkatársa, a Dokumentációs Központ tervtári anyagában végez kutatásokat.

Timon Kálmán

Aranydiplomás építésztechnika, független kutató, építészeti szakíró. 1965-től számos publikáció és könyv szerzője. 1992–1998 között Budapest XVIII. kerületének főépítész. 1998-tól 2002-ig a Magyar Építész Kamara kiadványainak szerkesztője. Az Amerikai Épülettervezők Intézetének (AIBD) tagja.

Wesselényi-Garay Andor

1994-ben diplomázott diplomadíjjal a BME Építésztechnika karán. 1995-ben saját építészirodát alapított Osváth Gáborral Gyár, majd 2001-ben önálló irodát W-G-A Psychodesign néven. 2000-től az Alaprajz, 2010-től a *Metszet* folyóirat külsős munkatársa, illetve tanácsadó testületének tagja, 2002-től az *Atrium* magazin építészeti főszerkesztője, 2006-tól pedig vezető szerkesztője volt. Közel háromszáz építészeti tárgyú cikk, esszé, kritika és tanulmány szerzője, a 2010-es Velencei Biennálé magyar kiállításának egyik kurátora. 2011-ig a Debreceni Egyetem Építésztechnika Tanszékének főiskolai docense. Jelenleg a NYME-FMK Alkalmazott Művészeti Intézet egyetemi docense Sopronban.

Lányok vörös lilimokat énekeltek a magányosság templomában.
Haldoklók ágya fölött meglógtak a reménység lámpái,
s az összekeresztezett utakon elindultak a fanatikusok mérnökök...

Kovács Lajos

Mert oly magányos, oly magányos –
kívül magány, bévül magány,
járdára, tűzfalra, palánkra
vetülő árnyam, éjszakám.

Zelk Zoltán

Poharainkban már a hajnalcsillag tüzes
Tekintete sistereg... Barátaim, az én magányosságom
Nagyobb, mint ez az éj! Keserűbb, nehezebb
Volt nekem ez az éj, akár az óceán.

Illyés Gyula

Mit szülhet a magány, szűnván a monológok,
ha fölfedezitek magatokban a gnómot,
kinek emlékei, vágyai nincsenek –
mit szülhet mást, ha nem szellemi kincseket?

Rekely Zoltán

A magány, az igazi, az öntudatos egyedüllét az életben nem büntetés, nem is sérült és beteges elvonulás, nem különcség, hanem az egyetlen, emberhez méltó állapot. S akkor már nem is olyan nehéz elviselni. Mintha örökké nagy és tiszta levegőben élnél.

Markai Sándor

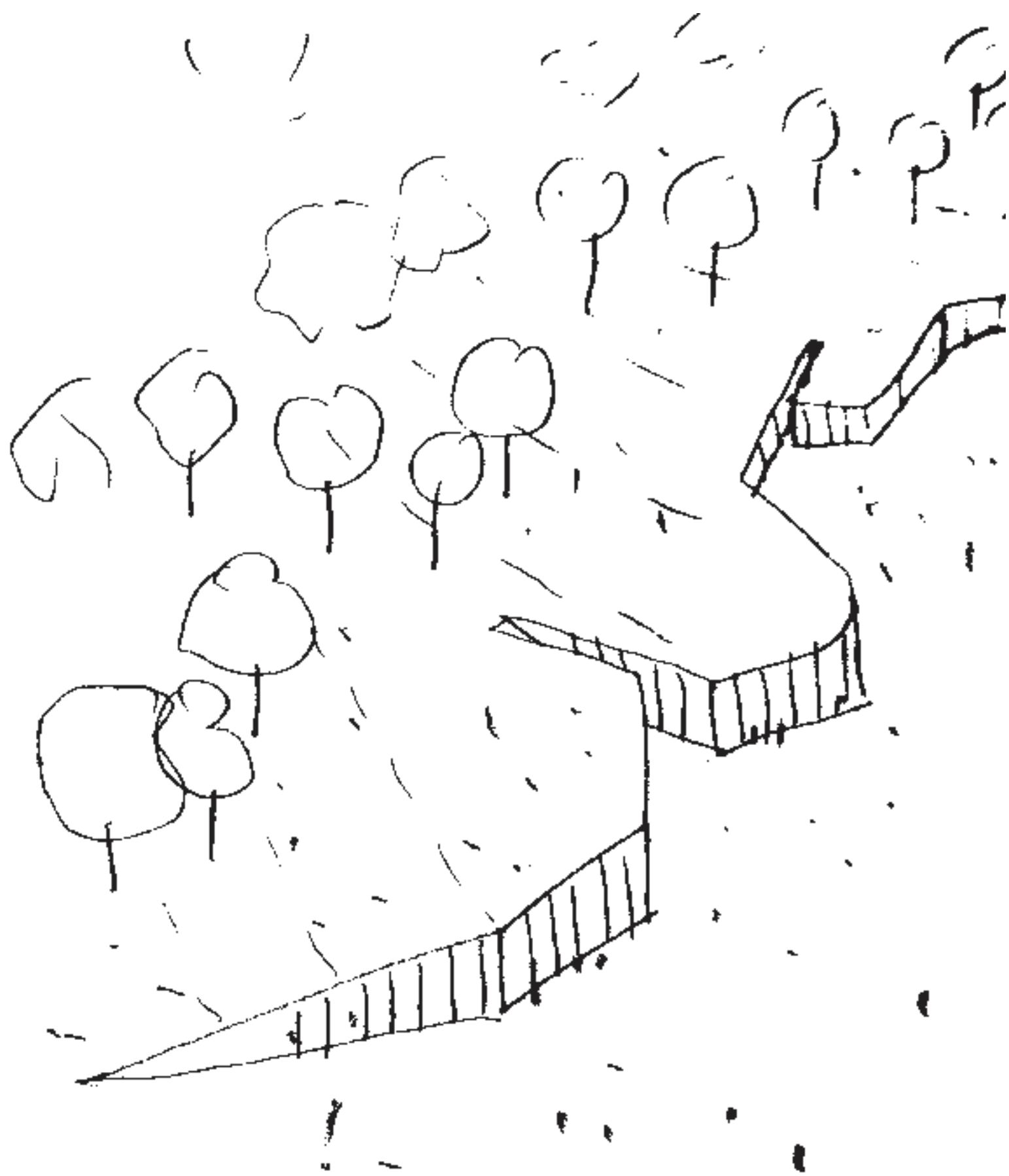
Markáns színeket csakis az egyedüllét adhat

Füst Milán

www.archmaai.com

arch.

Forbo

FLOORING SYSTEMS

FORBO – AZ EGÉSZSÉG SZOLGÁLATÁBAN!

A padlózatok mindig is lényeges részei az épületek belső tereinek, hiszen minden négyzetméteren jelen vannak, akár egy iskoláról, akár egészségügyi intézményről, munkahelyről, szabadidőközpontból vagy akár az otthonunkról legyen szó.

A Forbo padlózatai aszerint lettek tervezve, hogy hozzájárulhassanak egy biztonságos, higiénikus és kényelmes belső környezet létrehozásához, azaz hozzájárulhasson az egészségünk megőrzéséhez.

A Forbo eme filozófiájának 3 pillére van:

„Egészség & Biztonság”
„Egészség & Higiénia”
„Egészség & Jólét”

Linóleum

A Természetesség Nyertese!

A Forbo linóleum termékei – melyek Marmoleum márkanéven futnak – természetes alapanyagok összetevőiből állnak összhangban a fenntarthatósággal, időtállósággal, kitűnő minőséggel és újszerű dizájnnal.

Linóleum termék palettánk jóformán bármilyen alkalmazási területre lehetőségeket kínál. Feltárja a Linóleum sokoldalúságát a több, mint 300 fajta színnel és több, mint 12 különböző struktúrával amiből választani lehet. Elérhető lap és moduláris formákban.

Bővebb információért vegye fel velünk a kapcsolatot elérhetőségünk bármelyikén!

Bővebb információk

Forbo Flooring Magyarország
Kereskedelmi Képviselete
e-mail: info.hungary@forbo.com
telefon: 06 (1) 785-80-73
www.marmoleum.hu

FÉMLEMEZFEDÉSEK AZ ÉPÍTÉSZETBEN 2016

Pályázat építészek és építészhallgatók számára
PREFA fémlemez burkolatok alkalmazására

PREFA anyaggal fedett – burkolt megvalósult épületek vagy
PREFA termék felhasználásával készült építési engedéllyel rendelkező
tervek jogosult tervezői és építészhallgatók számára

DÍJAK

300.000 FT

**ÖSSZDÍJAZÁS ÉS SZAKMAI TANULMÁNYÚT
AUSZTRIÁBA**

KATEGÓRIÁK

A. PREFA anyaggal fedett – burkolt megvalósult vagy tervezett
épületek. Engedélyezési vagy kivitelezési dokumentáció alapján, tervezési
építési engedéllyel (jogerő nem szükséges)

B. Építészhallgatói írtlet/tervpályázat épületek,
tanulmányterv, koncepcióterv.

BÍRÁLÓ BIZOTTSÁG

Erő Zoltán, okl. építészmérnök, vezető tervező
Ráday Mihály, elnök, Budapesti Városvédő Egyesület
Eltér István, a Magyar Építész Kamara alelnöke
Horváth Sándor, egyetemi adjunktus, Budapesti Műszaki Egyetem
Épületszerkezeti Tanszék
Nemere Judit, építőmérnök, cégvezető, Prefa Hungaria Kft.

TOVÁBBI HASZNOS INFORMÁCIÓK A PREFA
TERMÉKEKRŐL ÉS MŰSZAKI MEGOLDÁSOKRÓL
PREFA HUNGÁRIA KFT.
T (23) 511-670
E judi.nemere@prefa.com

INFORMÁCIÓK A PÁLYÁZATOK BENYÚJ-
TÁSÁRÓL ÉS LEBONYOLÍTÁSÁRÓL
BUILD-COMMUNICATION KFT.
T (23) 511-028
E info@buildmarketing.hu